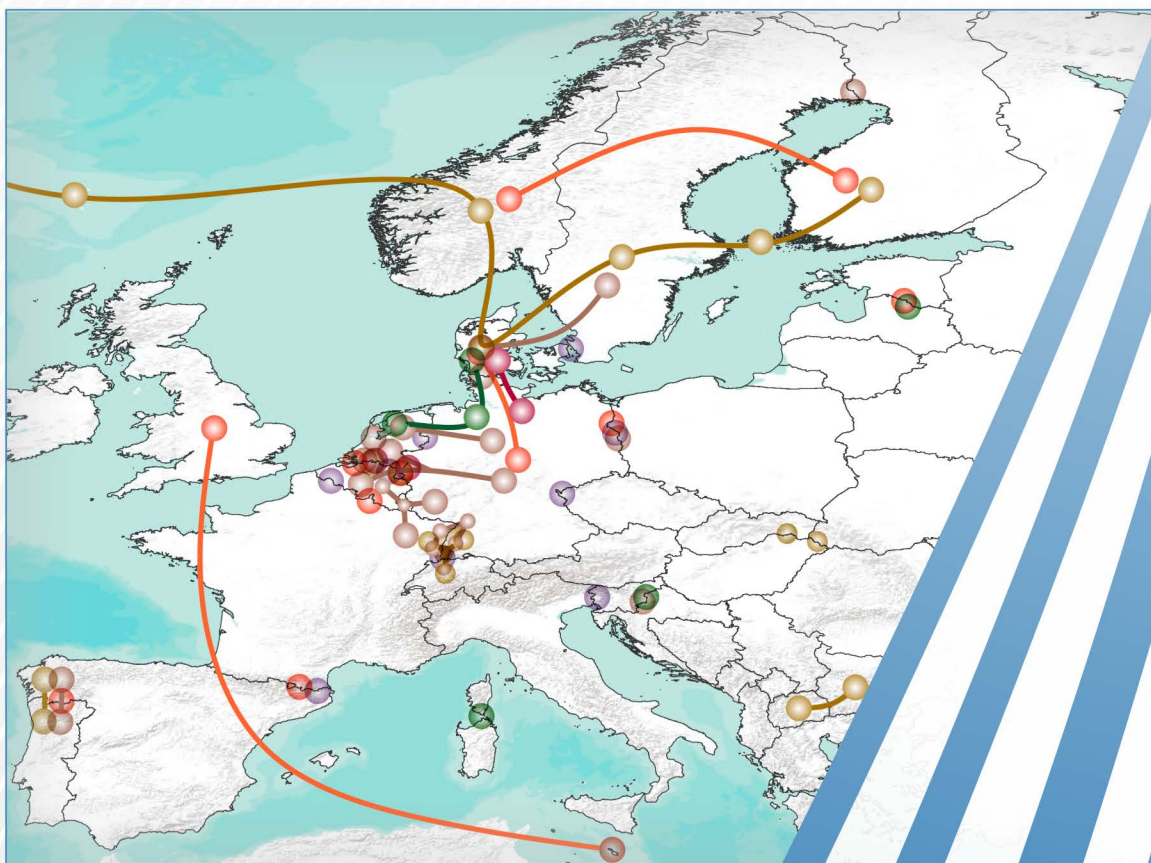

Határon Átnyúló Kezdeményezések
Közép-európai Segítő Szolgálata
(CESCI)

Jogi Akadálymentesítés

Jó gyakorlatok

a határon átívelő együttműködések
hátráltató akadályok leküzdésére

Készítették:
a CESCI munkatársai
Budapest, 2016

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés és módszertan.....	3
2. Jó gyakorlatok ágazatonkénti ismertetése	5
2.1 A határon átívelő egészségügyi és szociális együttműködések	5
J1. Határon Átnyúló Egészségügyi Ellátáshoz Hozzáférést Biztosító Zóna (ZOAST) a francia – belga határon.....	7
J2. A Cerdanya kórház Spanyolország és Franciaország között.....	9
J3. Orvosi szakképzettséggel rendelkező munkaerő határon átívelő mobilitása Călărași (RO) és Siliștra (BG) között.....	10
J4. Valga (EE) és Valka (LV) közötti egészségügyi együttműködés.....	11
J5. Határon átívelő egészségügyi együttműködés a Meuse-Rajna Eurorégió (BE-DE-NL) területén.....	11
J6. Telemedicine Pomerania	14
J7. Málta és az Egyesült Királyság közötti együttműködés a ritka betegségek kezelésében.....	15
J8. Együttműködés Finnország és Norvégia között a lapp lakosság ellátásának céljából.....	16
J9. Bilaterális, határon átívelő egészségügyi együttműködés Dánia és Németország között	16
J10. 'Eurocity Chaves-Verín' Európai Területi Társulás (ES-PT) – egy egészségügyi együttműködés tervezete	17
J11. Assenede (B) és Terneuzen (NL) közötti szociális együttműködés.....	17
2.2 A határon átívelő mobilitási és közösségi közlekedési együttműködések	18
J12. EuroAirport repülőtér	20
J13. Nagysebességű villamos vasútvonal megépítése Maastricht (Hollandia) és Hasselt (Belgium) között	20
J14. Hollandia és Németország közötti infrastrukturális fejlesztés	21
J15. Közösségi közlekedési lehetőségek széles skálája a Lille-Kortrijk-Tournai Eurometropolis ETT térségében.....	21
J16. Határon átívelő közösségi közlekedési együttműködés Németország és Lengyelország között: a regionális közösségi közlekedés menetrendjének koordinálása és határon átívelő buszjárat Frankfurt (Oder) és Słubice között.....	22
J17. Határon átívelő autóbusz-közlekedés Nova Gorica és Gorizia között.....	23
J18. Határon átnyúló nagysebességű vasútvonal Perpignan és Figueres között	24
J19. EgroNet közösségi közlekedési rendszer a német és cseh határrégióban	25
J20. Az Øresund-tengerszoros feletti összeköttetés Svédország és Dánia között.....	26
2.3 A határon átívelő oktatási és munkaerőpiaci együttműködések.....	30
J21. A szakképzési rendszerek harmonizációjára tett kísérletek Németország és Dánia között.....	32
J22. A határon átnyúló szakképzési rendszer előmozdítása közös szándéknyilatkozattal Hollandia és Németország között.....	33
J23. Collegium Polonicum	33
J24. Együttműködés Tornio és Haparanda között	34
J25. Határon átívelő munkaerőpiac támogatása a spanyol Galicia és a portugáliai Norte Régió között.....	35
J26. A diákok és tanárok nemzetközi mobilitásának előmozdítása Horvátországban	36
J27. Az Øresund Science Region	36

J28. A Scheldemond Eurorégió környezetbarát határon átívelő együttműködése	37
J29. Virtuális egyetem – UGR.....	37
J30. Európai Egyetem ETT a Felső-Rajna Régióban.....	38
J31. Digitális információs portál létrehozása Németország, Belgium és Hollandia között a határon átívelő munkaerőpiac szerepének növelésére.....	39
J32. Digitális információs hálózat létrehozása Hollandia, Belgium és Németország között.....	39
J33. Határon átívelő vállalkozásélénkítés Galicia és Norte Régió között	39
J34. Holland-német határon átnyúló gazdasági és munkaerőpiaci akciócsoport megalakítása.....	40
J35. A Szlovénia és Horvátország közötti határon átívelő munkaügyi problémák megoldása.....	40
2.4 A határon átívelő környezetvédelmi együttműködések	42
J36. Együttműködés a Watt-tenger térségében	44
J37. Valga (Észtország) és Valka (Lettország) közötti együttműködés a Pedeli folyó védelmében.....	44
J38. Szardínia és Korzika természetvédelmi együttműködése a Bonifaciói-szorosban	44
J39. Horvátország és Szlovénia közötti környezet- és természetvédelmi együttműködés	45
2.5 A határon átívelő válságkezelési együttműködések	47
J40. Baarle-Hertog és Baarle-Nassau közötti válságkezelés és tűzoltóság.....	48
J41. A Scheldemond eurorégió határon átívelő válságkezelési és katasztrófavédelmi együttműködése.....	49
J42. Rendőrségi és tűzoltósági együttműködés Dánia és Németország között.....	49
J43. Katasztrófavédelmi együttműködés Dél-Limburg és Heinsberg között.....	50
2.6 Egyéb határon átívelő nem specifikus együttműködések	52
J44. Hernád-híd megépítése Abaújvár és Kenyhec között	53
J45. A beregszászi víz- és csatornaművek hálózatának modernizálása	54
J46. A 'grensmakelaar' mint az általános információhiány kezelése a holland és a belga határvidéken.....	55
J47. 'Knelpuntenoverleg' - flamand és holland szervek rendszeres találkozója	55
J48. A határ menti övezetek információit tartalmazó internetes platform létrehozása Bulgária és Macedónia között	55
J49. Galicia és a Norte Régió ETT önkormányzati együttműködésének fejlesztése és a turizmus integrációja	56
J50. Meuse-Rajna Euregio mint a határon átívelő együttműködés elősegítése	56
J51. Infobest iroda	57
J52. A mobilitást segítő struktúra az Északi Tanács égisze alatt.....	58
3. Befejezés.....	60
4. Felhasznált irodalom	62
Felhasznált tudományos irodalom.....	62
Felhasznált jelentések	64
Felhasznált internetes források.....	64

1. Bevezetés és módszertan

E tanulmány célja, hogy rámutasson azokra a jó gyakorlatokra Európában, amelyek arról tanúskodnak, hogy a meglévő adminisztratív akadályokat át lehet hidalni, s így a határon átívelő együttműködések tovább lehet mélyíteni. A kutatás során főleg azokra az európai térségekre koncentráltunk, amelyek már elegendő tapasztalattal rendelkeznek a határon átívelő együttműködés terén.

A tanulmány elkészítése és az ehhez szükséges kutatás megvalósítása során elsősorban kvalitatív módszertant használtunk. Ennek értelmében a kutatás az ún. 'desk research' ('íróasztal mögötti') módszertanra alapult, amelyben az európai határon átívelő együttműködésekre vonatkozó jó gyakorlatok rendszerezett gyűjtésére, tanulmányozására, kategorizálására, az akadályok meghatározására és kiértékelésére, valamint a lehetséges, illetve megvalósított megoldások feltérképezésére került sor. Az intézményesült együttműködésekre vonatkozó releváns információk felkutatásában nagy segítséget jelentett az ISIG által az Európa Tanács megbízásából fejlesztett EDEN-portál¹ határon átívelő együttműködési adatbázisa és eszközkészlete, valamint a francia Mission Opérationnelle Transfrontalière egyesület honlapján található, széles körű információbázis².

A tanulmány készítése során ezen kívül felvettük a kapcsolatot az egyes határon átívelő együttműködések koordináló menedzsmentszervezetekkel és az együttműködő felekkel is, annak érdekében, hogy további részletes információk birtokába jussunk, s így tisztább képet alkothassunk, mind az akadályokról, amelyekkel szembesültek, mind pedig a megoldásokról, amelyekkel az akadályokat áthidalni próbálták.

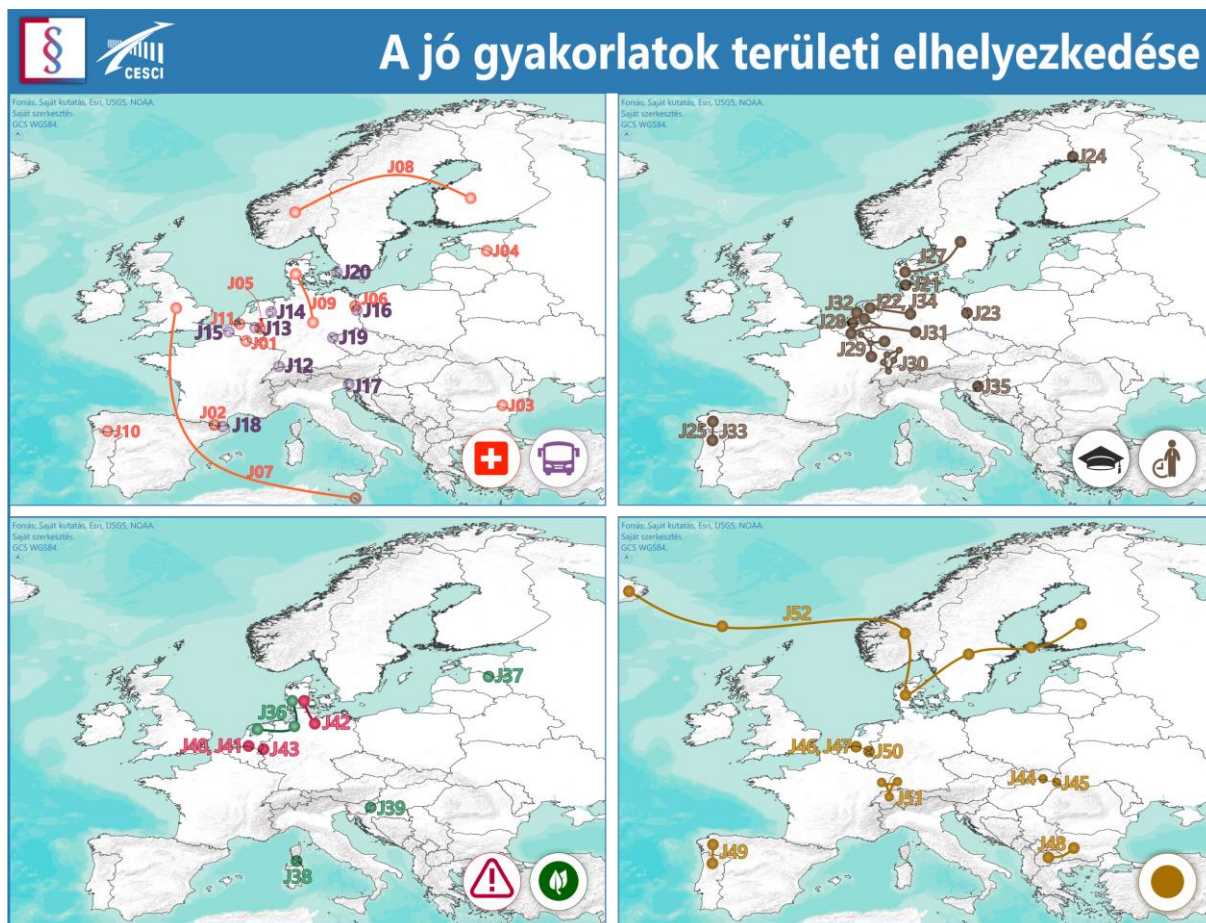
A helyzetfeltáró munkafolyamat során beazonosított akadályokat és megoldásokat együttműködési témakörök szerint mutatjuk be. A főbb témakörök a következők:

- egészségügy és szociális szolgáltatások,
- mobilitás és közösségi közlekedés,
- oktatás, képzés és munkaerő-piaci együttműködés,
- határon átívelő környezetvédelmi együttműködés,
- közös katasztrófa-elhárítás, illetve válságkezelés, és
- további nem specifikusan besorolt határon átívelő együttműködési területek.

¹ <http://cbc.isig.it/>

² <http://www.espaces-transfrontaliers.org/ressources/territoires/>

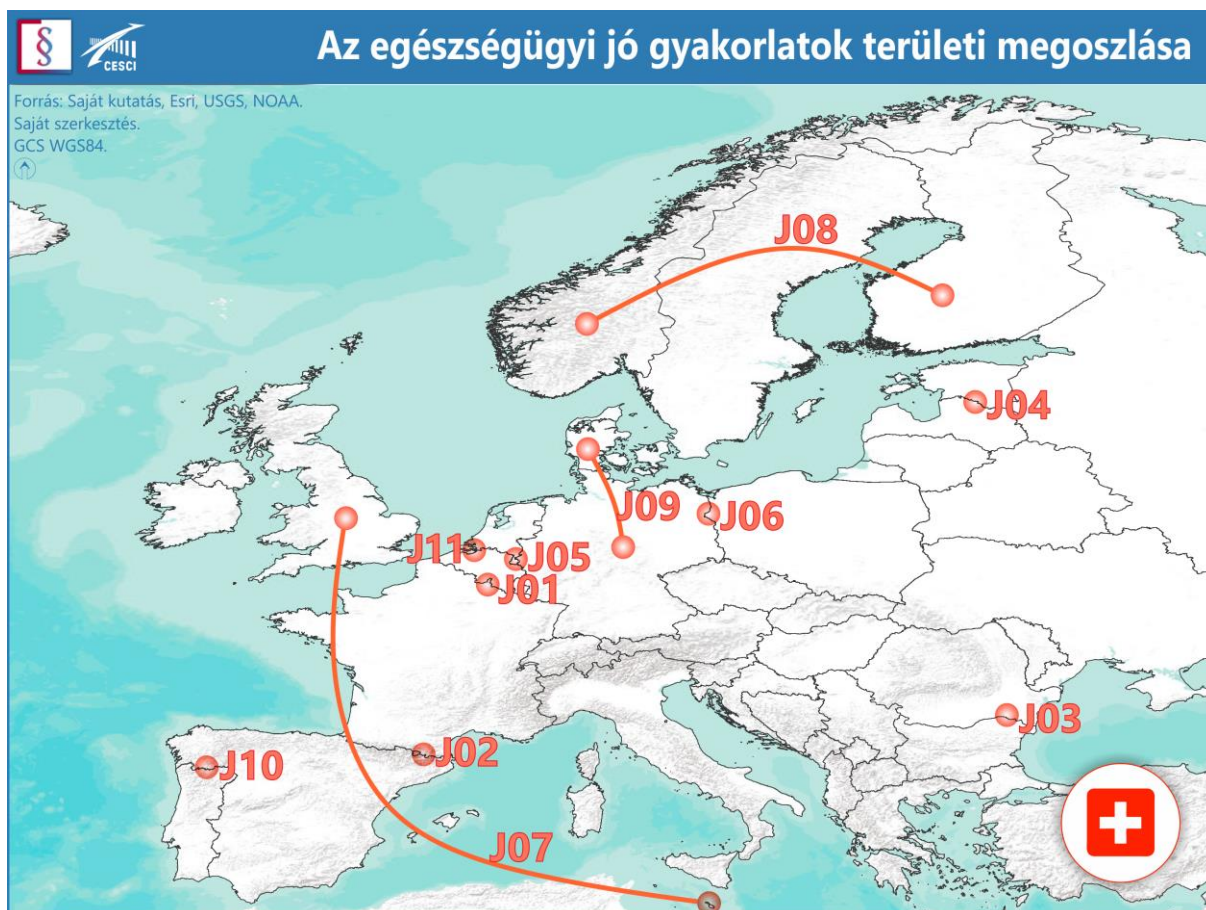
Valamennyi témakör bemutatása áttekintő térképpel és egy felsorolással kezdődik, amely célja, hogy az olvasó könnyen áttekinthesse az adott témakörhöz tartozó jó gyakorlatokat és azok területi elhelyezkedését, valamint hogy az orientálódást az adott fejezet szövegén belül megkönnyítse. Az egyes jó gyakorlatok 'J' betűvel és egy számmal kerülnek megjelölésre, mind a térképeken, mind a felsorolásokban, mind pedig a részletesebb bemutatás során. A felsorolásokban szereplő jó gyakorlatok után 'B' betűs jelöléssel találkozhatunk, amely az adott jó példára vonatkozó szakirodalmi hivatkozásra utal, a tanulmány 'Felhasznált irodalom' részében. Jelen kiadvány digitális verziójában mind a jó gyakorlatok, mind a szakirodalmi hivatkozások jelölését hiperhivatkozásokkal láttuk el a dokumentumon belüli gyors navigáció érdekében.

2. Jó gyakorlatok ágazatonkénti ismertetése

2.1

A határon átívelő egészségügyi és szociális együttműködések

- J1.** Határon Átnyúló Egészségügyi Ellátáshoz Hozzáférést Biztosító Zóna (ZOAST) a francia – belga határon [B1; B8; B18; B14; B25];
- J2.** A Cerdanya kórház Spanyolország és Franciaország között [B37; B17];
- J3.** Orvosi szakképzettséggel rendelkező munkaerő határon átívelő mobilitása Călărași (RO) és Silistra (BG) között [B9];
- J4.** Valga (EE) és Valka (LV) közötti egészségügyi együttműködés [B32; B57];
- J5.** Határon átívelő egészségügyi együttműködés a Meuse-Rajna Eurorégió (BE-DE-NL) területén [B6; B52; B71; B120];
- J6.** Telemedicine Pomerania [B128; B139];
- J7.** Málta és az Egyesült Királyság közötti együttműködés a ritka betegségek kezelésében [B8; B17];
- J8.** Együttműködés Finnország és Norvégia között a lapp lakosság ellátásának céljából [B14];
- J9.** Bilaterális, határon átívelő egészségügyi együttműködés Dánia és Németország között [B2];
- J10.** 'Eurocity Chaves-Verín' Európai Területi Társulás (ES-PT) – egy egészségügyi együttműködés tervezete [B73; B91];
- J11.** Assenede (B) és Terneuzen (NL) közötti szociális együttműködés [B50].

Az egyik legfontosabb együttműködési terület, ahol a határon átívelő együttműködés magas hozzáadott értéket képvisel, az egészségügyi és szociális szolgáltatások szférája. A határon átívelő egészségügyi ellátást több európai uniós szerződés is rögzíti, így az Európai Unió működéséről szóló szerződés 168. cikkely (2) bekezdése is, amely kimondja, hogy "[a]z Unió ösztönzi különösen a határ menti területeken az egészségügyi szolgáltatások egymást kiegészítő jellegének javítására irányuló, tagállamok közötti együttműködést", a Bizottság és a tagállamok ennek értelmében a koordinációt támogató kezdeményezéseket tehetnek.³ Ahogy Glinos és Wismar (2013) aláhúzzák, a határokon átnyúló egészségügyi és kórházi együttműködés nem új jelenség, de egyre nagyobb figyelmet kap a 21. század elején.

Az egészségügyi és szociális együttműködés a polgárok mindennapjait tenné élhetőbbé, főleg a központhiányos határ menti vidékeken. Előfordul, hogy a határ egyik oldalán egy jól felszerelt kórház található a határ közvetlen közelében, míg a másik oldalon egy hasonló szintű kórház jóval messzebb helyezkedik el a határtól. Ilyen eset figyelhető meg például Párkány (SK) és Esztergom (HU) térségében. Az esztergomi oldalon jelentős kórház működik, viszont a szlovák oldalon a legközelebbi hasonló szintű egészségügyi szolgáltatás csak Érsekújvárbán érhető el, megközelítőleg 50 kilométerre Párkánytól. Fordított a helyzet Kassa térségében, ahol a magyarországi településekhez legközelebb eső kórház a szlovák oldalon található.

Célszerű volna, ha a beteg a legközelebbi kórházban kaphatná meg a sürgősségi betegellátást, még ha ez a határ túloldalán történik is, ugyanakkor az átjárhatóság a meglévő uniós jogszabályi háttér ellenére is korlátozott. Mivel ezekben az esetekben a betegek szállítása egy sokkal távolabbi kórházba irányul, a túlélési esélyek jelentősen csökkennek, ami az ott élő állampolgárok életszínvonalát érzékelhetően rontja.

Az adott terület tanulmányozása során a következő határon átnyúló akadályokat sikerült feltárnunk:

- a nemzeti egészségügyi és szociális ellátási szabályozások eltérései, illetve a különböző jogalkotási hatáskörök eloszlása az egyes területeken;
- a gyógyszerek határon történő átszállításának akadályai;
- az egészségügyi ellátási díj visszatérítésének kérdése;
- az eltérő egészségügyi és szociális szabályozások;
- orvoshiány a határ menti régiókban;
- információhiány a beteg oldaláról;
- eltérő kapacitások az egészségügyi ellátásban a határ két oldalán;

³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN> Utolsó letöltés: 2016. április 6.

- nyelvi akadályok;
- az egészségügyi és egészségstratégiai tervezés hiánya, illetve eltérései;
- akadályok a betegek mobilitásában;
- akadályok a vészhelyzeti kommunikáció terén (a sürgősségi rendszerek nem átjárhatók az egyes államok között);
- jogi bizonytalanság a felelősség tekintetében;
- különbségek az egészségügyi berendezések és kompetenciák területén;
- az együttműködésbe bevont személyek hozzáállásától és készségeitől való nagymértékű függés;
- politikai együttműködés hiánya, illetve a kétoldalú megállapodások aláírásának nehézségei;
- különbségek a nemzeti ellátások árviszonyainak terén;
- a határon átívelő egészségügyi ellátás kérdéskörének mellőzése a politikai prioritások között;
- különböző adminisztratív eljárások és különböző struktúrák az egészségügyi rendszerekben;
- nehézkes kommunikáció az egyes országok (főként állami) egészségbiztosítási szervezetei között.

A jogi és adminisztratív akadályok ellenére a határon átívelő egészségügyi együttműködés mutat bizonyos sikereket és jó gyakorlatokat Európában, ahol a szereplőknek sikerült megbirkózniuk a nehézségekkel és a fékező mechanizmusokkal. Erre példa az Inn folyó menti Braunau (AT) és Simbach (DE) városai közötti együttműködés. 1994-ben, amikor a német oldalon a sebészeti osztály felújítása elkezdődött, a traumatológiai eseteket a városi kórház nem tudta ellátni. Ezért egyezmény született arról, hogy ezen esetek ellátása az osztrák oldalon történjen meg. Később az együttműködés kiterjedt más ellátási területekre is, aminek következtében betegek ezrei kaptak határon túli egészségügyi ellátást. A két város közötti egészségügyi együttműködés 2011-ben ért véget, mivel időközben az osztrák és a német egészségügyi hatóságok megváltoztatták politikai prioritásaikat (Kostera, Burger 2013: 35-50).

[J1] Hasonlóképpen indult az általunk beazonosított első európai jó példa, az úgynevezett ZOAST-együttműködés is (Zones Organisées d'Accès aux Soins Transfrontalier, magyarul: Határon Átnyúló Egészségügyi Ellátáshoz Hozzáférést Biztosító Zóna), amely a francia-belga határon valósult meg. Az együttműködés akkor indult, amikor 2002-ben a revini (Franciaország) klinikán bezárták a szülészeti osztályt, s ezzel a várandós nőknek a 60 kilométerre lévő Charleville-Mézières-be kellett utazniuk. Az együttműködés eredményeként a francia nőknek a belgiumi dinant-i

kórházban is lehetőségük nyílt a szülésre (Footman, Knai, Baeten, Glonti, McKee 2014, 13-15; Kiasuwa, Baeten 2013, 51-74; MOT 2015a, 12-13). A szülészeti ellátást azután fokozatosan kiterjesztették a szülés előtti és a szülés utáni egészségügyi ellátásokra is, később pedig más járó- és fekvőbeteg-ellátásokra (a mesterséges megtermékenyítés kivételével).

Az első ZOAST-ról, mint intézményesült határon átívelő egészségügyi együttműködési formáról 2005-ben állapodtak meg a szerződő felek,⁴ s a modell 2011-ben került teljes körűen elfogadásra – immár 5 térségben. A területi alapon aláírt egyezmények meghatározzák azokat az alapelveket, amelyek alapján az adott határvonala lakossága részére elérhetővé válik a minőségi ellátás, illetve az ellátás folytonossága bizonyos helyzetekben (ügyelet/sürgősségi ellátás, gyógyszerek terjesztése/eljuttatása), a határ mindkét oldalán. A ZOAST-ok mintául szolgálnak a humán és anyagi erőforrások használatának és megosztásának optimalizálására, az ellátási kínálat határon átnyúló megszervezésére, valamint a tudás és a jó gyakorlatok kölcsönös megosztására. Az egyezmények minden esetben rögzítik, hogy az egészségügyi felelősség tárgyában alkalmazandó jog azé az államé, amelynek területén az ellátás történik.

A ZOAST keretében folyó együttműködés alapvetően egyszerűsítette le azokat az adminisztratív követelményeket és eljárásokat, amelyek szükségesek a határon túli egészségügyi ellátás igénybevételéhez. Az ellátás nem igényel megelőző orvosi vagy más egészségügyi engedélyeket, nem akadályozzák sem adminisztratív, sem pedig pénzügyi terhek. A rendszer minőségbiztosításában nagy szerepet játszik a francia-belga egészségügyi megfigyelő szolgálat (Observatoire franco-belge de la santé), amely főként az egyes partnerek közötti kommunikáció koordinálását vállalta fel.

Ahogy Kiasuwa és Baeten (2013) fogalmaz, ha a ZOAST rendszer működik, akkor az főleg azért van, mert az együttműködésben részt vevő felek akarják, hogy működjön és lépéseket tesznek e cél érdekében. Ugyanakkor a rendszernek számos meglévő akadállyal kell továbbra is szembenéznie. Az egyik ilyen jelentős probléma például, hogy a francia betegek nagyarányú beáramlása akadályozhatja a hazai (belga) betegek időbeli hozzáférését bizonyos egészségügyi szolgáltatásokhoz.

A MOT szerint (2015a) a ZOAST keretrendszerének megléte és hatékony működése sajátos irányt mutathat és egy olyan gondolkodásmódot, majd vitát az Unión belül, amely hozzájárulhat az egészségügyben a határon átívelő együttműködés stabil

⁴ Accord cadre entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement de Royaume de Belgique sur la coopération sanitaire transfrontalière (2005); Projet d'arrangement administratif général relatif aux modalités d'application de l'accord-cadre entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement de Royaume de Belgique relatif à la coopération sanitaire transfrontalière (2005)

alapokra helyezéséhez. A ZOAST-modell sikerét jelzi, hogy Franciaország és Németország között is formálódik egyfajta elképzelés arra vonatkozóan, hogy a belgiumihoz hasonló rendszereken belül koordinálják a határon átívelő egészségügyi szolgáltatások kialakítását.

[J2] A következő európai jó példát a határon átívelő egészségügy területén a Cerdanya Kórház jelenti. Bár az együttműködés kiépülése még folyamatban van, a kezdeményezés mégis a legígéretesebb modellnek számít (Sanjuán, Gil 2013; MOT 2015a, 10-11). A Cerdanya Kórház, mint Európai Területi Társulás működik⁵, s célja, hogy összekapcsolja a határ menti spanyol és francia területeket, ezzel integrálva a határvidéket egy egységes, működőképes és hatékony határon átívelő egészségügyi ellátásba. Az együttműködés alapját a területi gazdaságosság elve jelenti: egy kórház csak akkor működőképes, ha elég nagy számú lakosság számára biztosítja az egészségügyi szolgáltatásokat. Fontos megemlíteni mindjárt az elején, hogy az Európai Unió / Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatása jelentős szerepet játszott az együttműködésben, viszont az Unió közvetlenül nem vett részt a jogi és a politikai akadályok elhárításában, ezért ezek megoldását az együttműködésben részt vevő feleknek maguknak kellett megtalálniuk.

Az együttműködés egy megvalósíthatósági tanulmány kidolgozásával kezdődött 2003-ban, amely a nemzeti és a regionális intézmények jóváhagyását is megkapta, viszont további lépések csak évekkel később történtek. A francia és a katalán kormányok között az együttműködésről szóló megegyezés 2007-ben jött létre, továbbá döntés született arról, hogy az újonnan megalapítandó kórház az Európai Területi Társulás jogi keretrendszerén belül fog működni. Az Európai Terület Társulás létrehozását mind a két állam 2010-ben hagyta jóvá, majd maga a kórház 2013-ben nyílt meg azzal a céllal, hogy a helyi lakosság jólétét, egészségét szolgálja a két államban más, központi térségekben megszokott színvonalon. A kórház mind a két oldalról alkalmaz gyógyító és adminisztratív munkaerőt, így nyelvileg és kulturálisan is megfelel a betegek elvárásainak, illetve áthidalja a potenciális nyelvi és kulturális akadályokat. Az ellátott betegek három nyelvet használhatnak a kórházban, a franciát, a katalánt és a spanyolt, az ellátáshoz saját nemzeti egészségbiztosítási kártyájukat vehetik igénybe.

Ugyanakkor az együttműködésnek számos további adminisztratív nehézséggel és vitatott kérdéssel kell még megbirkóznia a jövőben. A múltban jelentős akadályt jelentett az a jogi és bürokratikus változás, amelynek értelmében a határon átívelő egészségügyi együttműködések irányítása átkerült a helyi intézményektől a nagyobb

⁵ <http://www.hcerdanya.eu/en/presentation/egtc-hospital-de-cerdanya/background-project> Utolsó letöltés: 2016. május 2.

adminisztratív egységekhez, illetve azok vezetőihez mind Spanyolországban mind Franciaországban, ezzel jelentősen lelassítva, illetve az egyes választási ciklusokhoz kötve az előrelépést. További akadályt jelent például az orvosi műhibák kérdésköre és a kapcsolódó felelősségi viszonyok is.

Mindazonáltal a Cerdanya Kórház jelentős áttörés a határon átívelő egészségügyi ellátás területén, példaként szolgálva arra, hogy a megfelelő politikai kapcsolatok, a kölcsönös bizalom, és az előrelátó tervezés hogyan szolgálhatja egyformán és egyszerre két szomszédos ország lakosainak igényeit.

[J3] Következő esettanulmányként a román-bolgár határról a Călărași és Silistra közötti kezdeményezést mutatjuk be (Galan, Olsavszky, Vlădescu 2013: 137-154), amely a 2008-as évben kezdődött. Az együttműködés ötlete onnan származik, hogy a román oldalon fekvő Călărași kórháza jelentős orvoshiánnyal küzdött számos szakterületen, amelyet bolgár orvosok alkalmazásával oldottak meg. A mindössze 2 kilométerre található bolgár intézmény ugyanis több aneszteziológussal rendelkezett, mint amennyit alkalmazni tudtak volna a helyi kórházban. A bolgár oldali túlkínálat megoldásaként jelent meg a határon átívelő orvosi mobilitás. Ma több bolgár orvos rész munkaidőben dolgozik a román oldalon, anélkül, hogy a bolgár nemzeti egészségügy kereteit elhagyták volna.

Az együttműködő feleknek számos problémát és akadályt kellett megoldaniuk. Az első ilyen akadályt az orvosi szakképesítés elismerése körüli jogi és adminisztratív nehézségek jelentették. Mivel a călărași-i kórház vezetősége kiváló kapcsolatokat ápol a szakképesítések elismeréséért felelős román orvosi kollégiummal, az elismerési folyamat felgyorsult, és közel egy évről pár hónapra csökkent. A második jelentős akadály a mindennapos határátlépés volt. Ennek megoldása érdekében egyeztetésre került sor a román kerület közegészségügyi igazgatósága és a határrendészet között. A román határrendészet felkínálta a saját hajóját a folyón történő gyors átkelés céljából, s a folyó román partjától kórházi autó szállította az orvosokat a călărași-i kórházba. Az együttműködés harmadik akadályát a nyelvi különbség jelentette. Ennek megoldása tolmácsok bevonásával történt, akik a bolgár orvosokkal egy műszakban dolgoznak.

A fenti akadályok tükrében a határon átnyúló orvosi mobilitás Bulgária és Románia között inkább rövidtávú elképzelés addig, amíg a román kórház megfelelő szakképzett emberi erőforrással nem fog rendelkezni. Ugyanakkor e mobilitás csökkenti a bolgár oldalon a túlkínálatból keletkező munkaerőpiaci nyomást, amely egyrészt a külföldre, másrészt az ország központi területeire történő elvándorlást erősítené. Összességében a román-bolgár együttműködés jó példát jelent arra, hogy a helyi szinten meglévő

hiányosságok egy átgondolt térségi együttműködés keretében, viszonylag alacsony erőforrás-bevonás mellett is hatékonyan kezelhetők.

[J4] Negyedik esettanulmányunk a lett Valka és az észti Valga közötti partnerségi kapcsolatokhoz kötődik.⁶ A kooperáció alapját az biztosította, hogy míg Észtországban Valga városában volt kórház és egészségügyi ellátás is, addig a lett oldalon a legközelebbi fekvőbeteg-ellátó intézmény az 50 kilométerre található Vidzeme Kórház volt. Ezért az észti és a lett egészségügyi minisztériumok egyezményt írtak alá a mentőszolgálat kölcsönös támogatásáról a határ menti területeken (angolul: 'Mutual aid on providing the ambulance service in the border areas'), amelyben megegyeztek egy kölcsönös ambuláns segítségnyújtásról a határ menti vidéken, ezzel enyhítve a régió egészségügyi nehézségeit. A várandós nőknek Valka városából már nem kell a Vidzeme Kórházba menniük, hogy megkapják a szükséges egészségügyi ellátást, hanem a határon átlépve igénybe vehetik a segítséget a valgai kórházban is, ezzel jelentősen növelve az egészségügyi beavatkozás határfokát.

[J5] A Meuse-Rajna Eurorégió az egyik legsikeresebb határon átívelő együttműködés, amely jelentős eredményeket ért el mások mellett a határon átívelő egészségügy területén is. Az együttműködést ezért gyakran interpretálják úgy, mintha maga az Európai Unió jelenne meg egy kis mikrokozmoszban Hollandia, Németország és Belgium közös határvidékén.⁷ Az együttműködés számos területre kiterjed, mint például a határon átívelő információátadás; a gazdasági együttműködés és a vállalkozói szellem erősítése a régiók között; a munkaerőpiac, az oktatás és a képzések szorgalmazása; a kultúra és a turizmus előmozdítása; illetve a határon átívelő közbiztonság, a fenntartható fejlődés, a mobilitás és az egészségügy támogatása. Utóbbiban fontos szerepet játszik a legjobb gyakorlatok megosztása, a felelős hatóságok kommunikációjának előmozdítása, illetve a határon átívelő elektronikus egészségügy (angolul: 'e-health care') kiépítésének támogatása.

Az egészségügyi innováció elindulásában szerepet játszott az érintett régiók demográfiai krízise is, ugyanis a lakosság korszerkezete jelentősen öregedő tendenciát mutat, ami folyamatosan növekvő keresletet támaszt az egészségügyi szolgáltatások iránt. A Meuse-Rhine Eurorégió 'egészségügyi régió'-ként⁸ definiálja magát, ezzel is

⁶ <http://cbc.isig.it/cross-border-movement-of-emergency-medical-services-valka-latvia-valga-estonia/>; <http://cbc.isig.it/agreement-on-mutual-aid-on-providing-the-ambulance-service-in-the-border-areas-estonia-latvia/>; <http://cbc.isig.it/cbc-between-the-cities-of-valga-and-valka-estonia-latvia/>; <http://cbc.isig.it/agreement-on-mutual-aid-on-providing-the-ambulance-service-in-the-border-area-estonia-latvia/> Utolsó letöltés: 2016. május 2.

⁷ <http://www.euregiochambers.eu/> Utolsó letöltés: 2016. június 13.

⁸ http://www.eurometropolis.eu/fileadmin/user_upload/Evenements/Opportunités territoriales/Strategie Euregio 2020 EN.pdf Utolsó letöltés: 2016. június 13.

kifejezve a kórházak és az egészségbiztosítók határon átívelő együttműködésének fontosságát, a különböző megelőző kampányok szervezését, az innovatív egészségügyi projektek kidolgozását, valamint a határon átívelő szociális ellátás biztosítását magába foglaló program iránti elkötelezettségét. Az együttműködés figyelmet kíván szentelni olyan innovatív területeknek is, mint az egészségügyi technológiai megoldások és az egészségturizmus fejlesztése.⁹ Az együttműködés arra a logikára épül, hogy a lakosok a lehető legközelebbi kórházban juthassanak hozzá az egészségügyi ellátáshoz, ahelyett hogy nagyobb távolságokat kellene utazniuk.

A program keretében számos kérdést, például a mentőautók határátlépését sikerült rendezni, de másokat, így például a másik országban (főként Hollandiában) tartózkodó mentőautóban történő morfiumhasználatot még nem.

A három fél között aláírt memorandum értelmében állítottak üzembe egy mentőhelikoptert. Ennek értelmében bizonyos holland területek ellátását német mentőhelikopterek biztosítják, így ha olyan traumatikus eset történik, amely légi segítséget igényel, akkor a helikopter általában egy német egyetemi kórházba szállítja a Hollandiában sérülést szenvedett beteget, így a német helikopter a holland egészségügyi ellátás részét (is) képezi.

Ezen felül kezdeményezés indult egy európai oktatási centrum kiépítésére a légi mentőszolgálatok munkatársai számára a mentőhelikopter aachen-merzbrücki telephelyén, valamint egy határon átnyúló tapasztalatcserét szolgáló rendezvény elindítására, a bevetési/ellátási körzetbe tartozó mentőszolgálatok részvételével. Folyamatban van egy szociális segélyalap létrehozása is, olyan betegek ellátását biztosítandó, akik nem állnak biztosítási jogviszonyban egyetlen szerződő állammal sem, vagy nincsenek abban az anyagi helyzetben, hogy a légi szállítási költségeket maguk finanszírozzák.¹⁰

A határon átívelő egészségügyi ellátás magába foglalja az információk, adatok megosztásának kérdéskörét is. Ez a kérdéskör igen jelentős, mivel minden egyes ország különböző adatvédelmi szabályozással rendelkezik. Ha egy beteget átvisznek a határon, akkor bizonyos egészségügyi adatok is átadásra kerülnek, ami adatkezelési és adatvédelmi problémákat is felvet. Az adatáramlás legegyszerűbb módja, hogy ha egy szomszédos országbeli páciens operálnak vagy kezelnek, akkor a kezelő/operáló orvos

⁹ http://www.eurometropolis.eu/fileadmin/user_upload/Evenements/Opportunités_territoriales/Strategie_Euregio_2020_EN.pdf Utolsó letöltés: 2016. június 13.

¹⁰ Christoph Europa 1 Memorandum

kapcsolatba lép az otthoni kezelőorvossal és egy közös egyeztetés alapján döntenek el a beavatkozás részleteit.

Az együttműködés számos egészségügyi projektet tett lehetővé. E tanulmányban négy ilyen emelnénk ki, mindegyiket a német-holland határon fekvő Eurégió területén valósították meg. Az első projekt egy, a serdülők drogfogyasztásával kapcsolatos tapasztalatok és a megelőzésben elért legjobb gyakorlatok egymással történő megosztására és közös megelőző beavatkozások végrehajtására irányuló akció volt. Az együttműködés kereteiben vizsgálták a kockázatos viselkedési formák megjelenését, valamint a lehetséges megelőzési eljárásokat és módszereket. E célok elérésére kormányzati szándéknyilatkozatot fogalmaztak meg, továbbá számos sporttevékenységet és más elfoglaltságot szerveztek azzal a céllal, hogy aktív cselekvő időtöltést biztosítsanak a fiatalok számára, ami jelentősen csökkentheti a káros szenvedélyek kialakulásának kockázatát.¹¹

A második kiemelt határon átívelő együttműködés a balesetbiztosításra és a munkahelyi egészség és biztonság védelmére irányult, amely magába foglalta a szociális védelmi struktúrák harmonizációját, a baleset utáni rehabilitációt és kompenzációt is. A cél a balesetet szenvedők, illetve szenvedettek számára történő segítségnyújtás volt.¹²

A harmadik projekt azt az elhatározást tűzte ki célul, hogy egy eurorégió területén növeljék a kórházak egészségügyi szolgáltatásainak minőségi mutatóit. Az együttműködésben 11 kórház vett részt az 5 társult régióból. A kórházi minőségfejlesztés céljából évenként konferenciát szerveztek 2003 és 2005 között, azzal a céllal, hogy megosszák az egészségügyi tapasztalatokat és hasznos információkat. Ezen felül úgynevezett minőségi charta (angolul: Euregional Quality Charter for participating hospitals) készült, amely elsődlegesen a betegellátás szolgáltatásainak minőségére és annak javítására irányult. A dokumentumban a minőségjavítás egyik alapvető momentumaként a szakemberek mobilitását jelölték meg, ugyanis a mobilitás hatékony eszközként működik az információáramlás és tapasztalatcsere átadásának aktív folyamatában.¹³

A határokon átnyúló sürgősségi orvosi ellátás folyamatosabbá tétele a negyedik sikeres projektje az eurorégióknak. E projekt kiinduló pontja, hogy az eurorégió területén

¹¹ http://www.euregio.nrw.de/project-descriptions/details/id-153-risicogedrag_adolescenten_details.pdf Utolsó letöltés: 2016. június 13.

¹² http://www.euregio.nrw.de/project-descriptions/id-329-accident_insur_worksite_public_meuse_rhine.descr.pdf Utolsó letöltés: 2016. június 13.

¹³ http://www.euregio.nrw.de/project-descriptions/id-157-quality_circle_hosp_meuse_rhine.descr.pdf Utolsó letöltés: 2016. június 13.

magas a népsűrűség és sok a forgalmas közlekedési útvonal, amelyek megnövelik a baleseti kockázatot. Az együttműködés tartalmazta az eurorégiós segítségnyújtási terv kidolgozását, baleseti elosztási tervet, sürgősségi képzést, a szomszédos régiók segélyhívó módszereinek összehangolását, mobilitási/szállítási együttműködést, illetve a sürgősségi beavatkozás koordinációját.¹⁴

A négy leírt határon átívelő beavatkozáson túl, az eurorégió számos további sikeres lépést tudhat maga mögött, mint például a 'Stichting euPrevent' hálózat kiépítését, amely által a határon átívelő egészségügyi együttműködés formális keretet kapott. E formális keret nagymértékben segíti a határon átívelő koordinációt, illetve kezdeményezéseket. Hasonlóan sikeres lépésként lehet értelmezni az együttműködés tagságát az Egészségügyi Világszervezet egészségügyi hálózatában.¹⁵

Összességében az Euregio által elért eredmények és különösen az adminisztratív akadályok hatékony áthidalása mintaértékű határon átívelő egészségügyi együttműködési modellként jelenik meg a többi tagállam számára is az Európai Unióban.¹⁶

[J6] 2010. január és 2012. február között valósult meg a Lengyelország–Németország Határon Átnyúló Együttműködési Program keretében a Telemedicine Pomerania¹⁷ elnevezésű innovatív egészségügyi projekt. A projekt az alacsony népsűrűségű Pomerania Eurorégió belüli német-lengyel határ menti területek lakosságának megfelelő egészségügyi infrastruktúrához és szolgáltatásokhoz történő hozzáférését célozta javítani, a prevenció, a diagnosztika és a betegterápia területén, hatékony kommunikációs struktúrák létrehozása révén. 16 egészségügyi intézmény vett részt az együttműködésben Elő-Pomerániából, 7 Észak-Brandenburgból, valamint 15 a szomszédos Lengyelországból. Felállt egy vegyes irányító csoport ('steering group') is, melynek tagjai a megvalósítás során 6-8 hetente értekeztek, tovább mélyítve az együttműködést.

A tevékenységek eredményeképp a kórházi orvosi berendezések színvonala jelentősen javult. A telepített gyors adatátviteli rendszerek (videókonferencia-hálózat) lehetővé tették akár Németországból, akár Lengyelországból származó szakértők számára, hogy

¹⁴ <http://www.euregio.nrw.de/project-descriptions/posters/id-326-eumed.poster.pdf> Utolsó letöltés: 2016. június 13.

¹⁵ http://www.eurometropolis.eu/fileadmin/user_upload/Evenements/Opportunités territoriales/Strategie Euregio 2020 EN.pdf Utolsó letöltés: 2016. június 13.

¹⁶ http://www.interregemr.eu/site/en/infomaterial/Broschuere_interreg_en_2005_11_17.pdf Utolsó letöltés: 2016. június 13.

¹⁷ http://ec.europa.eu/regional_policy/lv/projects/germany/telemedicine-pomerania-improves-healthcare-in-sparsely-populated-regions Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

orvosi információkat elemezzenek, és második szakvéleményt fogalmazzanak meg a helyi orvosok diagnózisairól.

A határ két oldalának együttműködése több részterületre is kiterjed.¹⁸ Az első ilyen fontos részterület a tele-patológia, amelyet a greifswaldi, a neubrandenburgi és a szzczecini patológiai intézetek között használnak hallgatók oktatására, illetve patológusok képzésére. A mikroszkopikus patológia számára hasznosított szövettani metszeteket egy honlapon tárolják, melyhez a lengyel és német hallgatók bármikor, bárhol hozzáférhetnek. A második jelentős részterület a szemészeti szakterület. Ennek keretében a greifswaldi és a szzczecini egyetemek osztanak meg egymással információkat a szembetegségekkel kapcsolatban. A harmadik részterület az onkológiai együttműködés volt, amelynek keretein belül a lengyelországi Szczećin, valamint a németországi Greifswald és Schwedt kórházából származó belgyógyászok, onkológusok és urológusok vettek részt. Naponta átlagosan 14 videókonferenciára került sor, melyeken 4-5 páciens ügyét mutatták be, majd azokat szakmailag megvitatták.

[J7] A következő megvizsgált európai jó példa (eltérően az eddigi közvetlen határ menti modellektől) egy bilaterális egészségügyi együttműködés Málta és az Egyesült Királyság között (Footman, Knai, Baeten, Glonti, McKee 2014: 18-20), amely egészen 1975-ig vezethető vissza. Az együttműködés kialakulásához nagyban hozzájárult az a tény, hogy számos máltai orvos az Egyesült Királyság egyetemi rendszerében szerzett orvosi szakképesítést, s az egyetemi évek alatt jó kapcsolatokat építettek ki az ottani oktatókkal, orvosokkal és hallgatókkal, amelyek nagyban hozzájárultak a határon átívelő együttműködéshez szükséges kommunikációs csatornák és bizalom kialakulásához. Az együttműködés logikája a következő: Málta egy kicsi szigetország, ezért az egészségügyi ellátó rendszere nincs felkészülve a ritka betegségek sikeres kezelésére, ugyanis túl kicsi a lakosság száma és alacsony az 'egészségügyi kereslet' a ritka betegségek gyógyítására. Ezért a ritka betegségekben szenvedő máltai lakosok egészségügyi ellátást kaphatnak az Egyesült Királyság ellátórendszerén belül (Muscat, Grech, Cachia, Xuereb 2006). Ugyanakkor Málta ingyenes egészségügyi ellátást biztosít az Egyesült Királyság azon állampolgárai számára, akik ideiglenesen az országban tartózkodnak. A megállapodás révén évente megközelítőleg 300 máltai lakos kap egészségügyi ellátást az Egyesült Királyság területén.

Az együttműködés magában foglalja az egészségügyi dolgozók mobilitását is: az angol egészségügyi dolgozók rendszeresen ellátogatnak Máltára, hogy ott nyomon kövessék a Nagy-Britanniában gyógyított betegek egészségügyi állapotának további alakulását,

¹⁸ <http://www.telepom.eu/en/index0.html> Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

és hogy meghatározzák azon új betegek körét, akik majd az Egyesült Királyságban kapnak ellátást.

Habár az együttműködés sikeres, számos hátráltató tényező figyelhető meg még itt is, mint például a logisztikai akadályok és kihívások; az Egyesült Királyságban történő kezelésekhöz szükséges időtartam hosszának a pontos meghatározása; a kulturális és nyelvi, valamint a pénzügyi akadályok. Jóllehet ez az eset nem közvetlen határ menti együttműködést példáz, maga a megoldás ezekben a térségekben is alkalmazható.

[J8] Finnország és Norvégia között (Lämsä, Keskimäki, Kokko 2013: 93-108) a lappok által lakott területeken alakult ki együttműködés. E térségekben óriási távolságok vannak, ezért a lapp betegeknek olykor 700 kilométert is utazniuk kell, hogy egészségügyi ellátást kapjanak. Ezen túlmenően Finnországban a lappoknak alkotmányos joguk van ahhoz, hogy saját anyanyelvükön jussanak hozzá az egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz. Ezért Finnország 2007-ben egyezményt írt alá a norvég regionális egészségügyi hatósággal, amely lehetővé tette, hogy a lappok igénybe vegyék az egészségügyi szolgáltatásokat Norvégiában is, ezzel gyakran megspórolva a hosszú és fárasztó utazásokat. A szolgáltatás célja az egészségügyi/szociális szolgáltatások biztosítása a gyéren lakott területek lakosai számára, azzal együtt, hogy e szolgáltatások figyelembe vegyék a lappok sajátos kulturális és nyelvi igényeit.

Az egyezménynek köszönhetően megközelítőleg 80-100 finnországi lapp veszi igénybe a norvégiai szolgáltatásokat évente. Ugyanakkor a határon átívelő együttműködést új problémák jellemzik, mivel a lapp lakosság lélekszáma csökkenő tendenciát mutat, a fiatalok elvándorolnak más területekre, és olyan új lakosok költöznek a térségbe, akik nem rendelkeznek lapp gyökerekkel, ezáltal a határon átívelő szociális háló jelentősége halványulni látszik. Számos további akadály is hátráltatja az együttműködést, mint pl. az adminisztratív keretek, az ideiglenes pénzügyi mechanizmusok, illetve a kiegyensúlyozatlanság. E kedvezőtlen változások ellenére az együttműködés fokozottabb intézményi formát kezd öltetni.

[J9] Dánia bilaterális egyezményeken keresztül valósítja meg a határon átívelő egészségügyi és sürgősségi szolgáltatást Németországgal. Egyezmény szabályozza például, hogy a várandós nők életet adhatnak gyermeküknek a határ túloldalán, bár az adminisztratív akadályok és a nyelvi különbségek még így is alacsony kihasználtságot eredményeznek a közös rendszeren belül. Az összegyűjtött információk alapján kijelenthető, hogy vészhelyzet esetén bármelyik mentőautó átlépheti a határt, ezzel gyorsítva az egészségügyi ellátást. A dán Syddanmark régió és a német Schleswig-Holstein szövetségi tartomány között partnerségi megállapodás koordinálja az együttműködés más területeit is.

Egy alulról kezdeményezett együttműködésre is sor került a sugárkezelés területén a flensburgi Malteser Kórházban. A dán oldalon a betegeknek megközelítőleg 200 kilométert kellett volna utazniuk, hogy megfelelő sugárterápiát kapjanak, viszont a Malteser Kórház, ahol ilyen kezelés igénybe vehető, csak 5 kilométerre van a határtól. Ezen együttműködés révén a flensburgi intézmény nagyjából 2 000 dán beteget látott el eddig, viszont a dániai sugárterápiás központok fejlesztése az elmúlt időszakban ennek a határon átívelő egészségügyi ellátásnak a fontosságát jelentősen csökkentette (Augustin, Panteli, Busse 2013: 75-92).

[J10] Egy másik lehetséges határon átívelő egészségügyi megoldással és együttműködési ötlettel állt elő az 'Eurocity Chaves-Verín' Európai Területi Társulás¹⁹ a spanyol és a portugál határ menti régiók együttműködésének fejlesztése céljából. Vizsgálataik megállapították, hogy az érintett határon két alapvető akadály fékezi az együttműködést. Az egyiket az adminisztrációs követelmények és a jogi akadályok sokasága, míg a másikat a túloldalon lévő egészségügyi ellátásról, rendszerről és struktúráról elérhető információk hiánya jelenti. Ezért a megoldást egy közös egészségügyi létesítmény megalapításában látják, amely lehetőséget kínálna mind az adminisztratív, mind pedig a kulturális akadályok fokozatos áthidalására. A tervezett intézmény többek között közös vérbankot és onkológiai osztályt is magába foglalna.

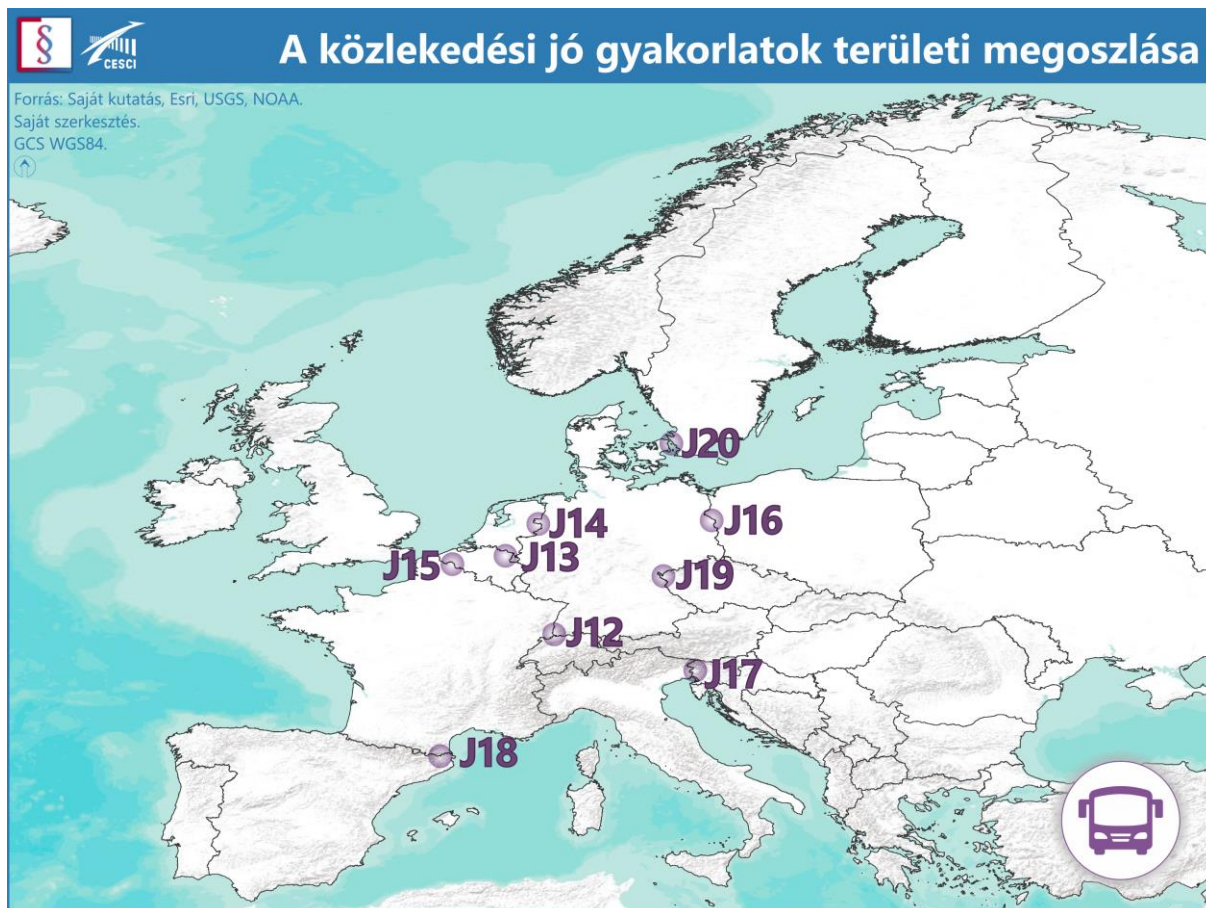
[J11] A határon átívelő egészségügyi ellátásokhoz hasonló jelentősége van a szociális szolgáltatásoknak és ellátásoknak. Erre kínál jó példát a belgiumi Assenede és a hollandiai Terneuzen önkormányzatainak határon átívelő partnersége kínálja.²⁰ Ezek az önkormányzatok határon átívelő szociális szolgáltatást kínálnak az idős emberek számára. A szociális szolgáltatások alapvető akadályai inkább nemzeti/lokális szinten jelent meg, vagyis mind Assenede, mind Terneuzen oldalán hiányoztak bizonyos, az idősek számára nyújtott szolgáltatások, így a határon átívelő együttműködés kínálta azt a lehetőséget, hogy komplex szociális szolgáltatásokat biztosítsanak az időskorú emberek számára. Assenede és Terneuzen komplementaritásra épülő együttműködése azt bizonyítja, hogy a határon átívelő kapcsolatok aktivizálódhatnak a nemzeti oldalon lévő hiányok következtében, így a határon átívelő együttműködés a nemzeti szintű hiányosságokat is kompenzálhatja. Hasonló példát kínál az együttműködésre a német-francia óvoda és napközi otthon Liedeschiedtben.²¹

¹⁹ <http://cbc.isig.it/sol-joint-health-care-facilities-sp-pt/>; <http://cbc.isig.it/issue-eurocity-chaves-verin/>; <http://cbc.isig.it/obst-legal-and-administrative-barriers-sp-pt/> Utolsó letöltés: 2016. április 27.

²⁰ <http://cbc.isig.it/cooperation-body-welfare-for-elder-people-between-the-municipalities-of-terneuzen-and-assenede/> Utolsó letöltés: 2016. május 3.

²¹ <http://cbc.isig.it/german-french-kindergarten-germany-france/> Utolsó letöltés: 2016. április 28.

2.2 A határon átívelő mobilitási és közösségi közlekedési együttműködések

- J12.** EuroAirport repülőtér [B74];
- J13.** Nagysebességű villamos vasútvonal megépítése Maastricht (Hollandia) és Hasselt (Belgium) között [B48; B67; B105];
- J14.** Hollandia és Németország közötti infrastrukturális fejlesztés [B54; B66; B137];
- J15.** Közösségi közlekedési lehetőségek széles skálája a Lille-Kortrijk-Tournai Eurometropolis ETT térségében;
- J16.** Határon átívelő közösségi közlekedési együttműködés Németország és Lengyelország között: a regionális közösségi közlekedés menetrendjének koordinálása és határon átívelő buszjárat Frankfurt (Oder) és Słubice között [B51];
- J17.** Határon átívelő autóbusz-közlekedés Nova Gorica és Gorizia között [B83; B84];
- J18.** Határon átnyúló nagysebességű vasútvonal Perpignan és Figueres között [B94; B114];
- J19.** EgroNet közösségi közlekedési rendszer a német és cseh határrégióban [B68; B115];
- J20.** Az Øresund-tengerszoros feletti összeköttetés Svédország és Dánia között [B38; B108; B125; B126].

A határon átnyúló közösségi közlekedés, vagyis a határ menti térségek egymással való összekapcsolása és ezáltal a határ mentén élő lakosok életminőségének, mozgásszabadságának javítása egy igen ígéretes, ám akadályokkal terhelt területe a határon átívelő együttműködésnek. A közösségi közlekedés határvonalat átlépő szervezése meglehetősen komplikált, hiánya viszont nagyban megnehezíti a helyben élő lakosok mindennapi életét és a mobilitást.

A kutatás során a következő akadályokat sikerült feltárnunk a határon átívelő közösségi közlekedés terén:

- szervezeti aszimmetria a menedzsment és a vezetés terén;
- nehézségek a közösségi közlekedés összehangolása terén;
- nem megfelelő közösségi közlekedési infrastruktúra a határ mentén;
- a határon átívelő és a nemzetközi közösségi közlekedés megkülönböztetésének hiánya;
- közösségi közlekedési információk áramlásának hiánya a határvidéken;
- közvetlen közösségi közlekedési járatok meglétének hiánya;
- torlódások a határátkelőkön;
- a közösségi közlekedési rendszerek egységesítésének hiánya;
- eltérő nemzeti szintű biztonsági rendszerek;
- eltérő elektromos feszültségű rendszerek, illetve különböző jelzőrendszerek az egyes államokban;
- integrált, határokon átnyúló jegyrendszer hiánya;
- eltérő kompetenciák a vonatkozó költségvetési tételek és szakpolitikai prioritások területén;
- különböző vasúti közbeszerzési szabályok;
- közös tervezés és finanszírozás hiánya a közösségi közlekedésben, valamint eltérések a hatóságok tervezési és irányítási gyakorlatában;
- eltérő nemzeti jogszabályok;
- eltérő támogatási rendszerek;
- harmonizáció hiánya a közösségi közlekedés területén;
- az ismeretek és rugalmasság hiánya;
- nyelvi problémák;
- határokon átnyúló közlekedési együttműködés mellőzése a politikai prioritások tekintetében;
- az együttműködés nagymértékű függése a részt vevő személyek hozzáállásától és elkötelezettségétől;
- szigorú schengeni szabályrendszer (az Európai Unió külső határain).

Összességében tehát számos fék és gát jelenik meg a határon átívelő közösségi közlekedés dimenziójában, ennek ellenére számos európai jó példa is található, amelyekkel jelentősen sikerült enyhíteni ezeknek az akadályoknak az erejét.

[J12] Az EuroAirport repülőtér az egyik legkorábbi határon átnyúló közlekedési együttműködés egész Európában. Létesítésének terve már a két világháború között felmerült, amikor a nagyobb méretű utasszállító repülőgépek megjelenésével világossá vált, hogy a földrajzi adottságok miatt a bázeli (Svájc) repülőtér nem lesz képes a kor kihívásainak megfelelő szolgáltatást nyújtani. A háborús szituáció akkor meghiúsította a beruházást, de a tárgyalások újraindultak rögtön a hadi cselekmények befejezését követően.

Az 1949-ben megnyílt létesítmény a franciaországi Saint Louis település területén épült meg svájci finanszírozással, de külön zárt folyosó köti össze Bázellel. A repülőtér vasúti forgalomba kapcsolása várhatóan 2017-ben megvalósul. Ettől kezdve közvetlen eljutás biztosítható a három bázeli pályaudvar mindegyikére, amelyek közül egyet a svájci, egyet a francia és egyet a német vasúttársaság működtet.

A repülőtéren belül elkülönített svájci és francia szektor található, ahol maga az államhatár is átléphető; ezek a reptéri szektorok az egyes országok hatásköre és jogrendszere alá tartoznak. A megoldás lényege, hogy jöllehet maga a repülőtér francia joghatóság alatt működik, a svájci intézmények (vámügy, egészségügy és rendfenntartás) is gyakorolhatják jogköreiket a svájci szektoron belül, valamint az említett folyosó teljes vonalán.

Mivel Svájc nem tagja az Európai Uniónak, a repülőtér adózási szempontból két rendszerhez tartozik egyszerre: azok a svájci cégek, amelyek a repülőtér francia területén fejtik ki gazdasági tevékenységüket, Svájcban adóznak, nem Franciaországban.²²

[J13] Közösségi közlekedési együttműködés Maastricht (Hollandia) és Hasselt (Belgium) között.²³ A járatok hiánya a két város között alapvető akadályt jelentett, ami egyben gyengítette a határvidék lehetőségeit is a gazdasági fejlődés terén. A megoldás lényege, hogy a flamand kormány és a flamand közösségi közlekedési vállalat, a De

²² <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/projects/projects/project/show/leuroairport-bale-mulhouse/> Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

²³ <http://cbc.isig.it/sol-cooperation-agreement-flanders-and-netherlands/>; <http://cbc.isig.it/issue-electrical-speedtramway-connection-between-the-flemish-city-of-hasselt-and-the-dutch-city-of-maastricht/>; <http://cbc.isig.it/obst-no-adequate-public-transport-links-between-hasselt-and-maastricht-flanders-and-netherlands/> Utolsó letöltés: 2016. április 27.

Lijn, 2014-ben egy átfogó megállapodást kötött a határon átívelő közlekedés fejlesztése céljával. E megállapodás célként tűzte ki maga elé egy nagysebességű villamosvonal megépítését a flamand és a holland városok és községek között. A Maastricht és Hasselt között tervezett nagysebességű villamosvonal megépítése várhatóan mintegy 5 évet vesz igénybe. A vonal léte új lehetőségeket nyit meg a határon átívelő együttműködés terén, fejlesztheti a mobilitást, és alapvető szerepet játszik majd a kapcsolatok elmélyítésében a városok, lakóik és a gazdasági szereplők körében egyaránt. A becslések azt mutatják, hogy a vonal kihasználtsága magas lesz, megközelítőleg 6,8 millió utas veszi majd igénybe évente. A nagysebességű villamosvonal elkészültéig a határon átívelő közösségi közlekedést buszok biztosítják, amelyet a flamand De Lijn üzemeltet.

[J14] A következő európai jó példa a közösségi közlekedés vonatkozásában Hollandia és Németország között valósult meg. Itt az alapvető problémát az jelentette, hogy nem volt politikai támogatás a határon átívelő vonatokra és az infrastruktúra is korlátozott volt a térségben.²⁴ Akadályként merült fel az is, hogy a nemzeti vasúti forgalmat mindig állami keretből finanszírozzák, ami a nemzeti rendszerek összekapcsolását és finanszírozását is kérdésessé teszi.

Figyelembe véve a hátrányokat, amelyek a határon átívelő közösségi közlekedés hiányából fakadtak, tárgyalásra került sor a két állam között, és megállapodás született a szükséges határon átnyúló infrastruktúra létrehozásáról, amelyből mindkét fél pénzügyileg is kiveszi a részét. Ugyanakkor a jegyek árainak a harmonizációja nem történt meg, így előfordulhat, hogy a jegyárak a határ egyes oldalain különböznek, és az általános diákkedvezményeket sem sikerült teljes körűen biztosítani.

[J15] A Lille-Kortrijk-Tournai Eurometropolis ETT térségében az együttműködés három lépésben alakult ki. Az első lépést egy együttműködési nyilatkozat kidolgozása és aláírása jelentette, azzal a céllal, hogy összefogja, és közös állásfoglalásra készítse azokat a szereplőket, amelyek aktívan érdekeltek az együttműködésben. A második lépés egy tanulmány elkészítése volt, amely felmérte a térségi vasúti közlekedés lehetőségeit és fejlesztési potenciálját. Harmadik lépésként pedig egy akcióterv került megalkotásra, amely meghatározta a legfontosabb rövidtávú közlekedési fejlesztéseket és elképzeléseket, mint például a határon átlépő utasforgalom növelése, a helyi lakosság informálása, és az utastájékoztatói és jegyértékesítő rendszerek harmonizálása és problémáinak megoldása.

²⁴ **Hiba! A hiperhivatkozás érvénytelen.** <http://cbc.isig.it/issue-create-cross-border-train-traffic-between-holland-and-germany/>; <http://cbc.isig.it/obst-vacuum-of-train-traffic/> Utolsó letöltés: 2016. május 2.

A Lille-Kortrijk-Tournai Eurometropolis ETT szerepe a határon átívelő együttműködésben a koordináció: a társulás elősegíti az érdekelt felek kommunikációját a közösségi közlekedés terén annak érdekében, hogy lehetséges megoldásokat találjanak a felmerülő problémákra. Az ETT tehát nem döntéshozó szervezetként működik, sokkal inkább segíti a döntéshozó szervek mindennapos együttműködését.

Pillanatnyilag két határon átívelő közösségi közlekedési szolgáltatás érhető el az ETT térségében. Az egyik egy határt átszelő vasútvonal Lille, Kortrijk és Tournai között, a másik a Mouscron (Belgium), Wattrelos (Franciaország) és Roubaix (Franciaország) közötti autóbuszjárat. Az együttműködés egyelőre nem ad lehetőséget a diákok számára kedvezményes utazásra, de a francia és belga buszjegyek kölcsönös elfogadásának előkészítése már folyamatban van, ami a diákok, az idősek és a munkanélküliek kedvezményes utazását is lehetővé fogja tenni. Az együttműködésnek sikerült elérnie a jegyárak jelentős csökkenését is, ezzel is ösztönözve a határ mentén élőket a mobilitásra és növelve a határ átlépések számát. Az együttműködés innovativitása abban áll, hogy a közösségi közlekedést a határrégió teljes fejlesztési kontextusában értelmezi, és ennek érdekében a lehető legtöbb szereplőt vonja be az egyeztetési folyamatba.²⁵

[J16] Németország és Lengyelország között a regionális közösségi közlekedés menetrendjét harmonizálták²⁶ a Berlin és Szczein közötti utasok érdekében. Az egyik legjelentősebb akadályt a vonatközlekedés sűrűségének különbségei jelentették. Míg a német vasút sűrűn közlekedő vonatszolgáltatást kínált a határig az egész nap folyamán, a lengyel oldalon a menetrendi kínálat korlátozottabb volt. Ezért a jobb összehangolás elérésének érdekében kerekasztal-tárgyalásra került sor az érintett felek között.

Fontos megemlíteni, hogy a sikeres harmonizáció nem oldotta meg az összes meglévő akadályt a német-lengyel határon átívelő közösségi közlekedés területén, így az együttműködés továbbra is jelentős akadályokkal kénytelen megbirkózni. Ilyen probléma a hosszú távú tervezés kérdése a határ mindkét oldalán, illetve a regionális és nemzeti hatáskörök kiterjedésének ügye, amely főleg Lengyelországban okoz fennakadásokat. Az akadályok leküzdése és az együttműködés megvalósítása érdekében olyan kormányközi szervek koordinációs munkájára is szükség volt, mint a Német-Lengyel Regionális és Határ Menti Együttműködés Kormányzati Bizottsága

²⁵ Az információk forrását az Eurometropolis ETT-ről elsősorban interjúk biztosították.

²⁶ <http://cbc.isig.it/coordination-in-transport-timetabling-and-infrastructures-germany-poland/>
Utolsó letöltés: 2016. május 3.

(angolul: German-Polish Government Commission for Regional and Border Cooperation).

A vasúti közlekedés összehangolásán túl meg kell említeni a Frankfurt (Oder) és Słubice közötti határon átívelő városi buszközlekedés példáját is. Az együttműködés mozgatórugója az volt, hogy szükségessé vált a két város egyetemi épületeinek és közösségi közlekedési csomópontjainak összekötése, hogy gyors kapcsolatot alakítsanak ki a diákok, az ingázó munkások és a bevásárló turisták részére. Az első egyeztetések még 2005-ben történtek meg, amelyek fokozatosan vezettek az együttműködés megvalósításáig. 2012 decemberében indult el a buszjárat, amely azóta is rendszeresen közlekedik a két város között. Az együttműködés csakis autóbusz-közlekedésre épít, konkrétan a 983. számú buszjáratra, amelyet mintegy 320 ezer utas vesz igénybe évente (közel ezer utas naponta). További fontos eleme az együttműködésnek, hogy a határon átívelő járat a helyi rendszerekbe épül be, ezáltal ugyanazok a szabályok vonatkoznak a 983-as járatra is, mint a többi tömegközlekedő járatra, a diákok, nyugdíjasok és munkanélküliek számára biztosított utazási kedvezményekkel együtt. A frankfurti Europa Viadrina Egyetem (Europa-Universität Viadrina) diákjai ingyen vehetik igénybe a szolgáltatást, amelyhez az egyetem éves szinten támogatást nyújt a busztársaságoknak.²⁷

[J17] Az egykor egy településnek számított szlovéniai Nova Gorica és az olaszországi Gorizia városát határ választja el 1947 óta. A két város funkcionális integrációja szempontjából ugyanakkor nagy lépésnek volt tekinthető, hogy (egyedülálló módon) Szlovénia – még az Európai Unióhoz való csatlakozása (2004) előtt, 2002 decemberében - elindított egy határon átnyúló autóbuszjáratot. Az együttműködésnek óriási jelentősége volt, nemcsak a határon való átkelés biztosítása miatt, hanem azért is, mert az elsők között valósult meg egy leendő és egy régi uniós tagállam között. Ez azt is jelenti, hogy a résztvevő felek még nem tudtak figyelembe venni semmilyen korábbi jó gyakorlatot a buszközlekedés határon át történő megszervezésének területén. Ahhoz, hogy az együttműködés megvalósulhasson, számos akadállyal kellett megküzdeniük, amelyek főként az olasz és szlovén közlekedési szabályozások eltéréseiből eredtek.

Az útvonal kialakítása során a két város, illetve a két ország közlekedési rendszereinek összekapcsolása valósult meg. Ebből a célból a szlovén Avrigo busztársaság és az olasz APT Gorizia (Goriziai Tartományi Közlekedési Vállalat) együttműködési egyezményt írtak alá, amelynek értelmében a költségeken és a bevételeken fele-fele arányban

²⁷ A Frankfurt (Oder) és Słubice közötti határon átívelő közlekedési együttműködésről interjúk segítségével gyűjtöttük az információkat.

osztózik a két társaság. A határon átívelő, 11 megállót magába foglaló²⁸ buszszolgáltatást közösen finanszírozza Nova Gorica önkormányzata, valamint az olasz Friuli-Venezia Giulia régió.

Habár az együttműködés elején a buszjárat kevesebb utast vonzott, mint azt eredetileg tervezték, azóta a kereslet folyamatosan nőtt. Ma havi eloszlásban átlagosan 1500-1700 utas utazik a járműveken, a legnagyobb számban a júliusi és az augusztusi hónapokban, míg a legkisebb utasforgalom január és február folyamán tapasztalható. A járat elsősorban a munkavállalási, bevásárlási és oktatási célú ingázás számára biztosítja a szolgáltatási hátteret.

A határon átívelő buszjárat megalapítása magával hozta a szélesebb integrációt. Az elmúlt években a partnerek határon átnyúló tarifa- és jegyrendszert alakítottak ki, közös, kombinált jegyeket és bérletkonstrukciókat vezettek be; a menetrendeket más vonalakkal és szolgáltatókkal is harmonizálták; valamint egy integrált elektronikus utastájékoztatási rendszert is kiépítettek, kétnyelvű kijelzőkkel és a legfrissebb online valós idejű menetrendi alkalmazásokkal.

Az együttműködés 2012-re elvezetett egy Európai Területi Társulás létrehozásához, Gorizia, Nova-Gorica és Šempeter–Vtrojba (SL) részvételével. A társulás vette át a közösségi közlekedés integrációjának menedzselését is.²⁹

[J18] Az LGV Perpignan–Figueres ('Ligne de Perpignan à Figueres') nemzetközi nagysebességű vasútvonal a franciaországi Perpignan és a spanyolországi Figueres városát köti össze. A vasútvonal építéséről szóló tendert 2004 februárjában nyerte el a francia Eiffage és a spanyol ACS/Dragados vállalatok részvételével létrehozott TP Ferro konzorcium,. Az infrastruktúra megépítése 1,1 milliárd euróba került³⁰, és a szerződés értelmében a csoport 53 éven keresztül fogja üzemeltetni a megépített vonalat. A vonal 540 millió eurós állami és közösségi támogatást kapott, megosztva az Európai Unió, Franciaország és Spanyolország között. 2008 novemberében indultak el a vasútvonal próbajáratok, majd 2009 februárjában került átadásra a szakasz. A járatok azonban akkor még nem indulhattak el a Figueresben épített ideiglenes végállomás elkészültéig. A vonalszakasz nagysebességű vonatok, azaz TGV-k ('Train à Grande Vitesse') előtti megnyitására 2010 decemberében került sor, azóta elérhető a francia TGV

²⁸ <http://www.aptgorizia.it/ProxyVFS.axd/APT-Orario-urbano-Gorizia-Inverno-2012-2013.pdf?rnode=13651&stream=allegato2%7corig&ext=.pdf> Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

²⁹ <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/territories/cross-border-conurbations/gorizia-nova-gorica/gorizia-novagorica-2/> Utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

³⁰ <http://www.developpement-durable.gouv.fr/Presentation-de-la-ligne.html> Utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

szolgáltatása Párizstól Perpignanon keresztül egészen Figueres-Vilafant vasútállomásig. A vonal formális átadására 2011. január 27-én került sor.

A 44,4 kilométer hosszú pályaszakasz a mediterrán vasúti korridor maghálózati elemeként része a Transzeurópai Közlekedési Hálózatnak (TEN-T), így hálózati és finanszírozási helyzete kedvező. A vasúti pálya normál nyomtávolságú, 25 kV váltóáramú, 50 Hz-cel villamosított, amely megfelel mind a spanyol, mind a francia nagysebességű vonalhálózat szabványainak. Tervezett sebessége 350 km/h, a menetrend szerinti vonatok átlagosan 300 km/h-val közlekednek.³¹ A vonal azért is újdonság, mert ez a két ország közti első vasúti kapcsolat, amelynél nem épült nyomtávvaltó. Spanyolországban ugyanis 1668 mm az általános vasúti nyomtáv, szemben az európai sztenderddel, a normál nyomtávval, ami 1435 mm-es szélességű. További technikai érdekesség, hogy mivel Franciaországban baloldali, míg Spanyolországban jobboldali közlekedés van érvényben a vasúti forgalomban, egy speciális felüljáró épült a határtól körülbelül 10 kilométerre, a francia oldalon, Tresserre közelében, ami biztosítja az ellenirányú közlekedésre átállást. A vonalon egyaránt közlekedhetnek nagysebességű személyszállító és hagyományos tehervonatok is.

[J19] A Németország és Csehország közötti határt keresztező közlekedési kapcsolatok közel fele a 2. világháborúban megsemmisült, jelentős törést okozva a határ menti közösségek mobilitásában. Az EgroNet történetének kezdete éppen az egyik ilyen megszüntetett átkelőhely, a szászországi Klingenthal és a Karlovy Vary kerülethez tartozó Kraslice közötti vasúti híd újjáépítéséhez kapcsolódik, amely 2000 májusában fejeződött be.³²

Az EgroNet szíve a Tourismus- und Verkehrszentrale Vogtland (Vogtlandi Turizmus és Közlekedési Központ) vásárlóbarát információs rendszerével. Egyetlen telefonszám tárcsázásával információkat lehet megtudni a menetrendekről, a jegyértékesítő irodákról és a közlekedési módok közötti átszállásról. Dinamikus utastájékoztatói rendszer segítségével tudomást szerezhethetünk az indulási időpontokról, az esetleges közlekedési fennakadásokról, valamint az átszállási lehetőségekről.

Az együttműködésben részt vevő szereplők közösen és külön-külön is jelentős infrastrukturális és szervezeti fejlesztéseket vittek végbe az elmúlt években. Ezek közé sorolhatjuk az Elster-völgyi vasútvonal felújítását Plauen és Gera között, valamint az Érchegegyen át vezető vasútvonal felfejlesztését, amelynek köszönhetően

³¹ <http://www.eiffage.com/projets-acheves/lgv>;
http://www.eiffagetravauxpublics.com/files/live/sites/eiffagetravauxpublics/files/1_eiffagetravauxpublics/publications/la_voie/la_voie_13.pdf Utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

³² <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/projects/projects/project/show/egronet-cross-border-local-public-transport-system/> Utolsó letöltés: 2016. augusztus 3.

újjászületett a vasúti szolgáltatás Zwickau és Karlovy Vary között Johannegeorgenstadton keresztül. Ide sorolhatjuk továbbá a Vogtland területén elindult kerékpáros, túrázási és síbuszrendszert; egy új vasútállomás megépítését a Chebhez (CZ) tartozó Skalkánál, a Vogtlandbahn vasúti szolgáltatásai számára; a szász- és frankföldi fővonal villamosítását; valamint a Selb (D) és Aš (CZ) közötti vasúti szakasz befejezését. Az EgroNet ezenkívül számos workshopot szervezett a határon átívelő elektromobilitási, illetve környezetbarát közlekedési szolgáltatások témájában.

Mindez jelzi, hogy az elmúlt években folyamatosan új partnerekkel gyarapodó hálózaton zajlik a határon átnyúló együttműködés, amelyben 16 települési és területi-regionális önkormányzat és számos különböző feladat- és hatáskörrel bíró közlekedési vállalat (pl. DB Regio AG Regio Nordostbayern, MĚSTSKÁ DOPRAVA Mariánské Lázně s.r.o.) vesz részt. A hálózat gerincét a tanulmány írásának időpontjában 468 busz-, 37 vasút- és 12 villamosvonal, valamint 2 felvonó alkotta.

Az EgroNet egyik fő eredménye a közös jegyrendszer bevezetése volt. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az utasoknak egyetlen jegyet kell vásárolniuk, amennyiben az Euregio Egrensis területén utaznak. Az EgroNet Ticket nevű jegy minden közösségi közlekedési szolgáltatásra érvényes a Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Cheb, Weiden, Kulmbach, Hof, Schleiz, Gera, Zwickau, Aue és Johannegeorgenstadt közötti körülbelül 15 ezer km²-nyi kiterjedésű és nagyjából 3,2 millió lakosú régióban. Az EgroNet jegyek a Cseh Nemzeti Vasutak és a Viamont a.s. magán vasúttársaság által működtetett vasúti viszonylatokon is érvényesek. A jegy elősegíti a közösségi közlekedés utasbaráttá válását, mivel különböző közlekedési módok kombinálására ad lehetőséget. A jegy bemutatásával újabban számos kedvezményt is igénybe vehet az utas egyes kereskedelmi, kulturális, sport- és gasztronómiai szolgáltatóknál, amely hozzájárul a jegy népszerűségéhez, azon keresztül pedig az egynapos határon átnyúló kirándulások gazdaságélénkítő és társadalmi kohéziót növelő szerepéhez. A szolgáltatások ilyen mértékű integrációjának köszönhető, hogy a jegyrendszer bevezetése óta a jegyeladás folyamatosan nő.³³

[J20] Az utolsó, részletesen bemutatott együttműködést Észak-Európában találjuk. Helyszíne az Øresund régió, egy határon átnyúló régió, amely kelet-dániai és délsvédországi területeket foglal magába: Zealand, Lolland-Falster, Møn és Bornholm szigetet, illetve a svéd Skåne régiót. Az együttműködés neve az Øresund-tengerszoros elnevezéséből ered.

Az együttműködés a 90-es évek elején kezdődött, amikor 1991-ben a két érintett fél egyezsége jutott egy 1936-ban megszületett beruházási ötlet, a szoros felett átívelő

³³ <http://egronet.de/cz/servis/egronet.html> Utolsó letöltés: 2016. augusztus 3.

híd megépítéséről, amely összeköti Koppenhágát, a koppenhágai repülőtérrel és Malmőt. A két szomszédos kormány a kilencvenes években létrehozta a beruházást koordináló konzorciumot ('Øresundsbro Konsortet'), illetve egy úgynevezett 'pooling authority' (egyesített hatósági) rendszert alakítottak ki, amely a két ország intézményeitől függetlenül tudta az építkezéssel kapcsolatos feladatokat ellátni.³⁴

A közös munka egyik eredménye az volt, hogy olyan innovatív együttműködési megoldásokat alakítottak ki a felek, amelyek eredetileg nem szerepeltek az Øresund-híd megépítéséről szóló megállapodás szövegében.

A határon átívelő együttműködésben számos ügynökség vesz részt, például a híd működtetéséért felelős Øresund Híd Konzorcium, vagy a vasúti rendszerek összehangolásáért, az Øresund-vonatok közös beszerzéséért és működtetéséért, valamint a Koppenhága-Malmö Kikötő közös tulajdonáért és működtetéséért felelős szervezetek. A koordináció feladatait az Øresund Bizottság, mint egy újfajta kormányzási ('governance') megoldás látja el.

Az Øresund-híd megvalósulása és megépítése előtt is intenzív kapcsolatok jellemezték a régiót, főként a gazdasági élet és a felsőoktatási intézmények, valamint a különböző hatóságok szereplői részéről. Az Øresund-híd átadása 2000-ben azonban teljesen új szintre emelte az együttműködés intenzitását.

A létesítmény átadása főként a munkaerőpiac területén hozott robbanásszerű változásokat: a híd megépítése óta számos svéd állampolgár dolgozik Dániában a szolgáltató ágazatok valamelyikében. Míg az Øresund-híd megnyitása előtt mindössze 1500-an ingáztak Malmö és Koppenhága között szárnyashajón, akik főleg az egészségügyi szektorban, vagy a koppenhágai repülőtéren dolgoztak, a 2010-es évek közepére ez a szám 20 000 fölé emelkedett.

A határtérség munkaerőpiaci integrációja együtt járt további területek pl. az ingatlanpiac megélénkülésével: az olcsóbb svéd ingatlanok vonzzák a dániai betelepülőket, ami többek között az ingázó diákok számának növekedésében is tetten érhető.

Jelentős eleme az együttműködésnek, hogy a híd versenyképes vasúti összeköttetést teremtett a közúti forgalommal szemben. Gépkocsival a két városközpont közötti időtávolság alacsony forgalom esetében is 40 perc, míg a vonattal 35 percet vesz

³⁴ Benchmarking study of cross-border transport development in Helsinki-Tallinn vs. Øresund Region. Final report: http://www.transgovernance.eu/media/362097/bsr_transgovernance-benchmarking_study_of_cross-border_transport_development-oxford_research-task_3.6.pdf; <http://www.autoevolution.com/news/oresund-bridge-half-tunnel-half-bridge-and-a-bonus-artificial-island-41655.html> Utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

igénybe az utazás. A gyors közlekedést lehetővé tevő vonatok olyannyira népszerűek, hogy a hídon áthaladók 2/3-a vasúton ingázik. Külön kiemelendő, hogy a regionális vonatjáratok üzemeltetésével a két állam egy közös vállalatot bízott meg.³⁵

A hídhoz kapcsolódó fontos infrastrukturális beruházás volt a Malmö belvárosa és a Hyllie városrész között 2010 decemberében megnyílt Citytunnel („városi vasúti alagút”), amely 35 percre csökkentette az utazási időt a Malmö és Koppenhága központi pályaudvarai között. A Citytunnelnel együtt két új állomás is létesült, amelyek az ingázás mellett a bevásárló és kulturális turizmus kiemelt bázisai is.

Az Øresund-híd olyannyira példaértékűnek számít a térségben, hogy más észak-európai és balti-tengeri transznacionális, határon átnyúló együttműködések számára is hasznos tanulságokkal szolgálhat. Viszont fontos megemlíteni, hogy a menekültáradat negatívan érintette az összeköttetést. 2015-ben határellenőrzést léptettek életbe a hídon,³⁶ amely egy 60 éves útlevel nélküli utazási időszaknak vetett véget az északi országokban. A határellenőrzés bevezetése lassítja a határon való átjutást, ami hátrányosan érinti a határ menti térség munkavállalóit és munkáltatóit.

A fentiekben bemutatott kezdeményezéseken kívül számos további jól működő európai példa ismert a határon átívelő közösségi közlekedés fejlesztésére vonatkozóan. Ezek közé tartoznak olyan együttműködések, mint például a városi buszjárat és a közeljövőben elkészülő villamosvonal Strasbourg (Franciaország) és Kehl (Németország) között vagy a helyi közösségi közlekedési vonalak közös menetrend szerinti megszervezése Haparanda (Svédország) és Tornio (Finnország) között; ez utóbbi két város azt is tervezi, hogy közös közösségi közlekedési központot (buszállomást) épít.³⁷ Példaértékű az uniós külső határon létrehozott Gränsependeln, amely a svéd és a norvég regionális és nemzeti közlekedési hálózatokat köti össze.³⁸ Baarle-Hertog (BE) és Baarle-Nassau (NL) települések, valamint Észak-Brabant tartomány 2007-ben írtak alá egyezményt azzal a céllal, hogy elősegítsék a városok és önkormányzatok közötti közlekedést.

³⁵ <http://cbc.isig.it/joint-train-service-system-sweden-denmark/> Utolsó letöltés: 2016. május 9.

³⁶ <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/04/swedish-border-controls-oresund-bridge-commuters-refugees>; <http://www.economist.com/news/europe/21685275-stop-migrants-border-controls-are-instituted-oresund-bridge-copenhagen> Utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

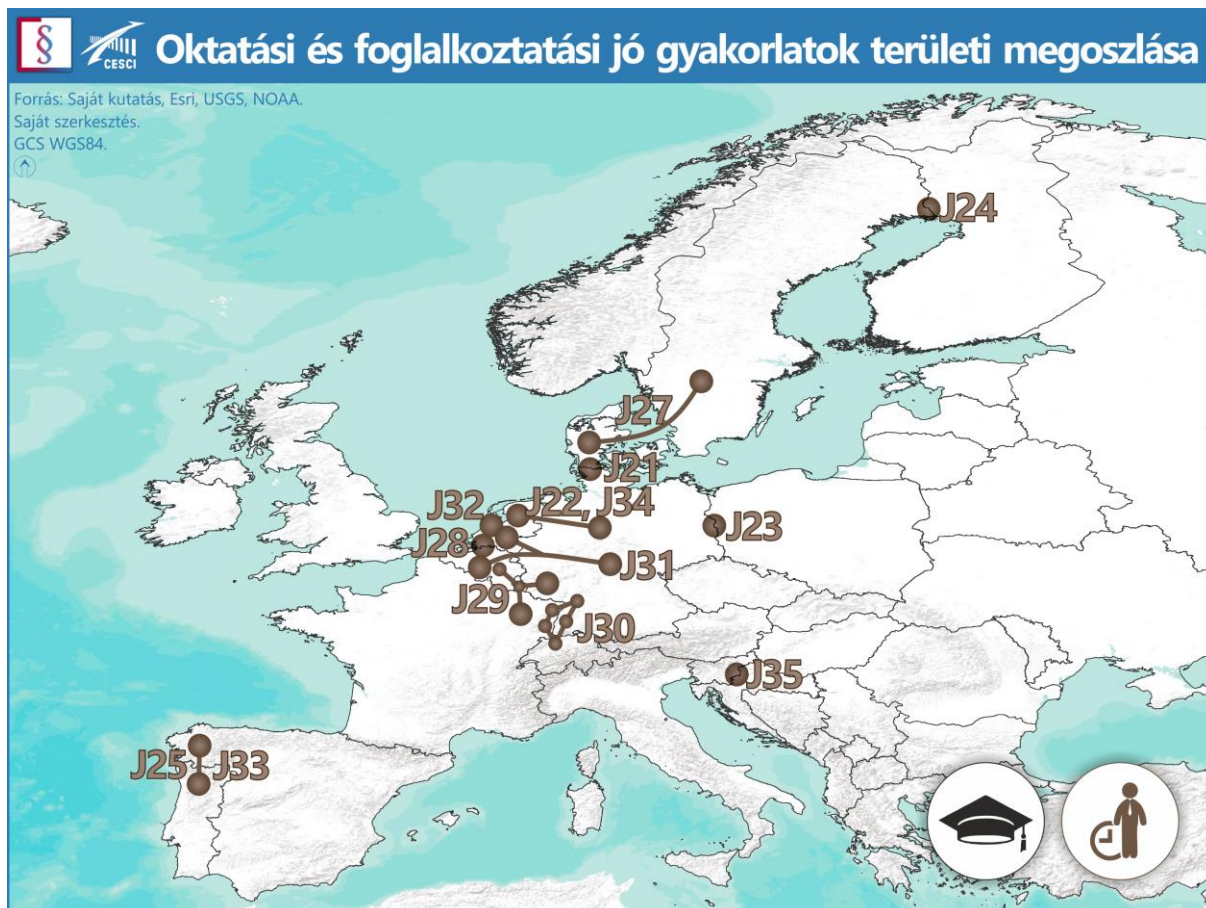
³⁷ <http://cbc.isig.it/common-timetable-for-local-public-transport-swede-finland/> Utolsó letöltés: 2016. május 9.

³⁸ <http://cbc.isig.it/gransependeln-transport-network-sweden-norway/> Utolsó letöltés: 2016. május 9.

Összefoglalva, a határon átívelő közösségi közlekedési együttműködés alapvető fontosságú az országok, kultúrák, nemzetek és emberek összekapcsolása szempontjából, ugyanis lehetővé teszi a határon átívelő mobilitást, így megkönnyítve a határvidéken élő emberek mindennapjait, s ezzel is elősegítve a kapcsolatok kialakulását, fenntartását és fejlődését. A határon átívelő közösségi közlekedés és infrastruktúra hiányának megszüntetése, valamint a szükséges finanszírozási háttér biztosítása átfogó politikai megállapodások aláírásán keresztül, míg a menetrendek koordinálása és összehangolása kerekasztal-egyeztetések segítségével, az érintett szereplők összefogásával valósulhat meg.

2.3

A határon átívelő oktatási és munkaerőpiaci együttműködések

- J21.** A szakképzési rendszerek harmonizációjára tett kísérletek Németország és Dánia között [B74; B13];
- J22.** A határon átnyúló szakképzési rendszer előmozdítása közös szándéknyilatkozattal Hollandia és Németország között [B10; B47; B63];
- J23.** Collegium Polonicum [B45; B100];
- J24.** Együttműködés Tornio és Haparanda között [B7; B85];
- J25.** Határon átívelő munkaerőpiac támogatása a spanyol Galicia és a portugáliai Norte Régió között [B61; B82; B95];
- J26.** A diákok és tanárok nemzetközi mobilitásának előmozdítása Horvátországban [B140];
- J27.** Az Øresund Science Region [B7; B111];
- J28.** A Scheldemond Eurorégió környezetbarát határon átívelő együttműködése [B7; B55];
- J29.** Virtuális egyetem – UGR [B7; B56; B109; B112];
- J30.** Európai Egyetem ETT a Felső-Rajna Régióban [B31; B69; B134];
- J31.** Digitális információs portál létrehozása Németország, Belgium és Hollandia között a határon átívelő munkaerőpiac szerepének növelésére [B53; B62; B81; B104; B116];

- J32.** Digitális információs hálózat létrehozása Hollandia, Belgium és Németország között [B34; B98];
- J33.** Határon átívelő vállalkozásélénkítés Galicia és Norte Régió között [B65, B82, B121];
- J34.** Holland-német határon átnyúló gazdasági és munkaerőpiaci akciócsoport megalakítása;
- J35.** A Szlovénia és Horvátország közötti határon átívelő munkaügyi problémák megoldása [B102].

A tanulmány következő részében az oktatási és a munkaerő-piaci határon átívelő együttműködés akadályait, sikeres megoldásait és európai jó példáit elemezzük. E két terület szorosan kötődik egymáshoz, ugyanis a minőségi oktatás alapvető munkaerőpiaci elvárás, és egy jó állás megszerzésének is feltétele a megfelelő szakképzettség. Ugyanez érvényes a másik irányból is: a vonzó munkaerőpiaci lehetőségek jelentős impulzust és motivációt képesek gyakorolni az oktatási rendszerre, főleg az egyén szintjén, viszont egy gyengén működő munkaerőpiac és a munkalehetőségek hiánya negatívan befolyásolhatja a diákok motivációit. A határon átívelő munkaerőpiac kialakulásában fontos szerepe van a végzettségek kölcsönös elismerésének, mivel a megfelelő végzettség hiánya akadálya a határon átnyúló ingázásnak az egyes tagállamok között.

A szakképesítések, végzettségek kölcsönös elismerése az uniós szintű erőfeszítések dacára továbbra is gondot jelent az egész EU-ban, , jelentősen gyengítve a közös munkaerőpiacra és a személyek szabad áramlására vonatkozó közös elvek érvényre jutását.

A jelen projekt keretében az alábbi akadályokat azonosítottuk be az oktatást és a munkaerőpiacot érintő határon átívelő együttműködés kérdéskörében:

- az oktatási költségek visszatérítésének különbségei;
- a szakmai képzések oktatásában/tananyagában megfigyelhető eltérések;
- eltérő nemzeti jogszabályok és a harmonizáció hiánya;
- a külföldi oklevelek és szakképzettség elismerésének nehézségei;
- különbségek a nemzeti adórendszerekben és az információ hiánya az adóügyek kérdésében;
- jelentős eltérések az adózás, a nyugdíj-biztosítás, a társadalombiztosítási rendszerek, és az egészségügy terén;
- különbségek a munkaerőpiaci szabályozásban;
- nyelvi és kulturális különbségek;
- munkanélküli-ellátás és -segélyezés különbségei;
- hatóságok illetékességének eltérései az egyes államokban;

- különbségek a közigazgatásban és a jogalkotásban;
- a határon átívelő oktatás és a munkaerőpiac kérdéseinek alacsony politikai reprezentációja;
- finanszírozási hiányosságok.

[J21] Az első európai jó példa azokat a szakképzés harmonizációjára tett kísérleteket és lépéseket tartalmazza, amelyek Németország és Dánia között valósultak meg.³⁹ A határon átívelő együttműködés alapvető akadálya az volt, hogy nem állt rendelkezésre elégséges információ a határon átívelő munkaerőpiaci lehetőségekről, illetve hogy a külföldi diplomák elismerése bonyolult, túlbürokratizált és vontatott folyamat volt. Ezért Sønderyjlland régió és Schleswig-Holstein tartomány elindított egy egyeztetési folyamatot, amelynek középpontjában olyan témák szerepeltek, mint a képesítés, a szakképzés és a szakmák meghatározása. Ebbe az egyeztetési folyamatba mind a két érintett minisztérium képviselői meghívást kaptak, azzal a feladattal, hogy alakítsanak ki egy jogi keretrendszert az oktatás és a szakképzés kérdéskörében, ezzel elősegítve a határon átívelő együttműködést az oktatás és a munkaerőpiac területén.

Az előkészítéseket egy négyéves tárgyalássorozat követte, amelynek eredményeként egy közös nyilatkozat került megfogalmazásra a Német Szövetségi Oktatási Minisztérium és a Dán Királyi Oktatási Minisztérium között, 2013-ban.⁴⁰ A nyilatkozat alapvető célja, hogy támogassa a szabad munkaerő-áramlást, a munkások mobilitását és képzését, a kölcsönös bizalom elmélyítését, az átláthatóságot és az összehasonlíthatóságot az egyes oktatási és képzési rendszerek között, és csökkentse az adminisztratív és bürokratikus akadályokat és nehézségeket. A koordinációs szerepet ellátó Region Sønderyjlland-Schleswig központ⁴¹ egyik alapvető célkitűzése, hogy egyfajta 'közös diplomarendszert' hozzanak létre, amelynek keretében a diákok a tanulmányaik egy részét Németországban, míg másik részét a dán oktatási rendszerben teljesíthetik, közös (német és dán) oktatást biztosítva néhány területen, például az ún. 'Verbundausbildung' (magyarul: csoportos oktatás) során, ezzel

³⁹ <http://cbc.isig.it/establishment-of-region-sonderjylland-schleswig-rss-denmark-germany/> Utolsó letöltés: 2016. április 26.

⁴⁰ Joint Declaration of the Federal Minister of Education and Research of the Federal Republic of Germany and the Minister of Education of the Kingdom of Denmark concerning the general comparability of vocational qualifications (2013)

⁴¹ A Region Sønderyjlland-Schleswig egy regionális központ, amelynek feladata a Németország és Dánia közötti határon átívelő együttműködés támogatása. Működési területe az alábbi önkormányzatokra terjed ki: a dán oldalon a dél-dán regionális tanácson kívül Tønder, Aabenraa, Haderslev és Sønderborg, a német oldalon pedig Schleswig-Flensburg és Nordfriesland járásokra, illetve Flensburg városára.

biztosítva az oktatás határon át történő összekapcsolását. A program keretében egy határon átnyúló projekt is megvalósításra került 'Competence to go' címszó alatt, amely kifejezetten az oklevelek és szakképesítések elismerését támogatta az ápolási szakokon és néhány másik szakmában, ezzel segítve a határon átívelő munkaerőmozgást. Ugyanakkor a kisebb szakmák (pl. targoncakezelő) okleveleinek kölcsönös elismerése még mindig megoldandó problémát jelent.

[J22] Az említett német-dán megegyezéshez hasonló közös deklaráció került megfogalmazásra Hollandia és Németország között is 2008 decemberében, amelynek célja az iskolai végzettségek kölcsönös elfogadása volt, lehetővé téve a diákok határon átívelő mozgását.⁴² Az együttműködés magába foglalja az alap- és a középfokú képzési rendszerek közötti átjárhatóságot egyaránt, egy közösen kialakított ekvivalencialista segítségével. Az együttműködés értelmében a megszerzett végzettségeket és jogosultságokat kölcsönösen elismerik a felek. Mindehhez hozzátartozik, hogy az együttműködésben részt vállaló partnerek rendszeresen megosztják egymással az iskolarendszereikben bevezetett változásokról szóló információkat, és folyamatosan egyeztetnek a kölcsönös elfogadás gyakorlatáról, valamint az ekvivalencialista rendszeres aktualizálásáról.

[J23] Sikeres határon átnyúló oktatási együttműködés alakult ki Lengyelország és Németország határtérségei között, a várospárnak tekinthető Słubice és Frankfurt an der Oder, valamint a határtól némileg távolabbi Poznań városai között. Az oktatási és kutatási együttműködés a 'Collegium Polonicum' égisze alatt működik, melyet a poznańi Adam Mickiewicz Egyetem és az odera-frankfurti Viadrina Európa Egyetem közös felsőoktatási intézményeként hoztak létre, a lengyel oldali Słubice városában. Maga az együttműködés 1993-ban, a Collegium Polonicum épületének megnyitásakor kezdődött. Az új intézmény jóvoltából kezdetben a német diákok folytathattak posztgraduális tanulmányokat a lengyel jog témakörében⁴³. 2002-ben közös megállapodás került aláírásra Brandenburg tartomány és Lengyelország között, mely megerősítette a korábbi együttműködést; támogatta a lengyel és német kutatók közötti oktatási és kutatási kapcsolatokat, illetve a Collegium Polonicum egyetemi kurzusait, posztgraduális és egyéb képzési lehetőségeit. Ezt követően 2012-ben megegyezés született a két egyetem között, hogy egy Lengyel-Német Kutatóintézetet alapítanak a Collegium Polonicum keretein belül, mely a két autonóm egyetem közös

⁴² <http://cbc.isig.it/difficulties-in-prematurely-acknowledge-diplomas-of-students-moving-from-border-nations-netherlands-germany-belgium/>; <http://cbc.isig.it/common-declaration-on-secondary-school-diplomas-netherlands-germany-belgium/> Utolsó letöltés: 2016. április 25.

⁴³ http://ec.europa.eu/regional_policy/hu/projects/poland/collegium-polonicum-collegium-universalum Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

kutató intézménye lesz. A Collegium Polonicum ma egy akadémiai központ, mely formálisan és szervezeten mind a két egyetemhez egyformán tartozik, ez pedig egyedülálló Európában. A 2014/2015-ös tanévben megközelítőleg 200 diák kezdte meg tanulmányait az intézetben.⁴⁴

A német-lengyel együttműködés ezen felül több mint 1500 hallgatónak teszi lehetővé, hogy különböző alap- és mesterszakokon tanuljon, nappali tagozaton vagy részképzés keretében. Számos oktatási program vagy közös német-lengyel nyelvű kurzusokra, vagy lengyel-német témákra összpontosít. A végzetek lengyel-német kettős diplomát kapnak a két képző intézménytől. Teljes jogú hallgató viszont csak akkor lehet valaki, hogyha mindkét intézmény felvételi eljárásában sikerrel jár.

[J24] A határon átívelő együttműködés Tornio (Finnország) és Haparanda (Svédország) között még a 60-as években kezdett formálódni. A közös szervezet 1987-ben vette fel a 'Provincia Bothniensis' elnevezést, melyet 2006-ban a 'Tornio-Haparanda' név váltott fel. A kooperáció sikerességének egyik oka, hogy a határ menti térségben a finnre és a svédre nem idegen nyelvekként tekintenek, hanem ún. 'szomszédos' nyelvként, ami teljesen új megvilágításba helyezi a másik nép nyelvét és kultúráját.

A határon átívelő együttműködés Tornio és Haparanda között kiterjed a munkaerőpiacra, a szabadidős és közszolgáltatásokra (tűzoltóság, mentőszolgálat, hulladékkezelés) egyaránt.⁴⁵ A legfontosabb szerepet az oktatás játssza, kihatással a munkaerőpiacra is.⁴⁶

Haparanda 1989 óta ad otthont egy közös nyelviskolának, melyet mindkét város diákjai látogathatnak. Az oktatás kombinálja a finn és a svéd oktatási rendszer elemeit, és nagy hangsúlyt fektet egymás nyelvének (második nyelvként történő) elsajátítására.

1998-ban egy új középiskola is megkezdte működését, 'Eurolukio' néven, amely lehetővé teszi, hogy a diákok mind a két nyelven megfelelő műveltséget szerezve, képesek legyenek mindkét ország egyetemén továbbtanulni⁴⁷, illetve a megszerzett interkulturális tudást a munkaerőpiacon hasznosítani.

⁴⁴ [http://scienceinpoland.pap.pl/en/news/news_405870_lubuskie_efforts_to_transform_the_collegium-polonicum_into_a_polish_german_faculty.html](http://scienceinpoland.pap.pl/en/news/news_405870_lubuskie_efforts_to_transform_the_collegium_polonicum_into_a_polish_german_faculty.html) Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

⁴⁵ European Territorial Cooperation: building bridges between people (2011)

⁴⁶ <http://www.haparanda.se/download/18.4c3d66cd13b6ad043ec1c/1354709136433/Welcome.pdf> Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

⁴⁷ <http://www.rha.is/static/files/NRF/OpenAssemblies/Oulu2006/haparandatornio-presentation.pdf>; <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/territories/cross-border-conurbations/haparanda-tornio/haparando-tornio-4/> Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

A két ikerváros vezetősége ma már egy határon átnyúló egyetemi központ létrehozásán gondolkozik.

[J25] A spanyolországi Galicia és a portugáliai Norte Régió közötti⁴⁸ együttműködés legfőbb akadályát az jelentette, hogy hiányzott a szakképzettségek és a nem egyetemi végzettségek automatikus kölcsönös elismerése a két állam között. Míg a bolognai folyamat keretében az egyetemi oktatás és oklevelek szabványosítása jelentősen előrehaladt az EU-ban, addig ugyanez nem történt meg a szakképzés területén. A harmonizálás és a szabványosítás hiányában a szakképzett külföldi munkaerőnek komoly versenyhátrányt kell ledolgoznia a munkaerőpiacon. A szakképzettség elismerése a határ túoldalán alkalmi, rendszertelen és 'ad hoc' módon történik, ezért nagyon kiszámíthatatlan, alacsony hatásfokú és pénzügyileg drága. E hiányosságok ugyanakkor az informális gazdaságot és munkavállalást erősítik, megkerülve a munkaügyi és szociális jogi kereteket. Ebből kifolyólag a határon átívelő harmonizálás és szabványosítás pozitív hatást gyakorolhat a munkavállalói mobilitás növekedésére, a munkaerőpiac dinamizmusának és flexibilitásának javulására, valamint az informális gazdaság és munkavállalás keretek közé szorítására.

Ezeknek a határon átívelő együttműködési akadályoknak a felszámolását tűzte ki célul a Galicia–Norte Régió Európai Területi Társulás. Első lépésként tanulmányt készítettek a témáról, és meghatározták az operatív célokat: a végzettségek és oklevelek elismeréséhez szükséges jelenlegi eljárások vizsgálata; az elemzett eljárások megismertetése a határ mindkét oldalán, az információhiány csökkentése érdekében; munkacsoport létrehozása az akadályok elhárítására kínálgó lehetőségek feltérképezése céljából; a szakképzés ekvivalenciájának megállapítása és elfogadtatása az érintett portugál és spanyol régióban; az oklevelek és szakképesítések automatikus kiértékelése; kiegészítő szakképzési kínálat létrehozása jelentős eltérések esetére; online applikáció kialakítása a szakképzések és oklevelek értékelésére és elismerésére; valamint közös oktatási és szakképzési keret megalkotása.⁴⁹

Mindazonáltal a határon átívelő munkaerő-mobilitást jelentősen korlátozzák nyelvi és kulturális akadályok is, amelyek gyakran áthidalhatatlan, vagy csak nehezen leküzdhető gátakat jelentenek. A különböző nyelvek elsajátítása segíti a nemzetközi mobilitást, így a nemzetközi mobilitás inkább a magasan képzett munkaerő körében jelentkezik, akik beszélnek nyelveket és képesek a kultúrák közti átjárásra.

⁴⁸ <http://cbc.isig.it/issue-labour-market-mobility-in-the-euroregion-galicia-norte-portugal/>;
<http://cbc.isig.it/obst-handicap-in-the-process-of-recognition-of-vocational-training-vt-certificates-between-galicia-and-the-north-region-of-portugal/> Utolsó letöltés: 2016. május 2.

⁴⁹ <http://cbc.isig.it/sol-develop-for-vocational-training-a-similar-process-as-the-higher-education-on-both-sides-of-the-border/> Utolsó letöltés: 2016. május 2.

[J26] Horvátországban a diákok, tanárok és a nem pedagógusi státuszú oktatási alkalmazottak nemzetközi mobilitását megnehezítő akadályok elhárítása céljából⁵⁰ munkacsoport alakult, amelynek célja az akadályok feltérképezése és javaslatok kidolgozása a jelenlegi jogi keretrendszer kiigazítására. A munkacsoport áttanulmányozta a nemzetközi mobilitás feltételrendszerét Horvátországban, és javaslatokat dolgozott ki ennek fokozására. A javaslatok között szerepelt az ösztöndíjak és a támogatások jogi alapjainak javítása, kifejezett figyelmet fordítva az adó kérdésre; az EU-s kapcsolódó pénzügyi források menedzsmentjének optimalizálása; egyenlő jogok biztosítása a külföldi és a hazai diákok számára; az ideiglenes tartózkodás megfelelő szabályozása és kezelése; az egészségbiztosítási rendszerek és eljárások megfelelő szabályozása; az oktatási intézmények kapacitásépítése; az idegen nyelvű modulok növelése a felsőoktatási intézményekben; Horvátországban folytatott tanulmányok információihoz való hozzáférés javítása; nemzeti adatbázis kidolgozása mely figyelemmel kíséri a diákok nemzetközi mobilitását; és a külföldi tanulmányi periódusok hazai elismerésének javítása.

[J27] Az Øresund-híd megépítése az élet számos területén hozott változásokat a dán-svéd határtérségben. Ezek közül itt most a tudományos együttműködés új kereteire térünk ki. Az 'Øresund Science Region' létrehozásával 2002-ben a partnerek célja a kutatási és termelési szektor közötti szinergia erősítése volt.⁵¹ Az Øresund tudományos régió elsődlegesen regionális szintű projekt, amelyben a nemzeti kormányok csak korlátozottan vesznek részt. Az együttműködés célja, hogy egy tudás alapú határon átívelő térséget hozzon létre. A kezdeményezés személyi és pénzügyi szempontból is az Øresund Egyetemhez kötődik.

A határon átívelő együttműködés vállalatokat, hatóságokat és egyetemeket kapcsol össze az információs és kommunikációs technológia, egészségügy, természetvédelem, élelmiszeripar, logisztika, kultúra, tervezés, digitális és nanotechnológia területén. A tudásrégió projektje egyfajta védőernyő és inkubátor az innovatív platformok résztvevői és projektjei számára, de egyben a gazdaságfejlesztés eszköze is. A kezdeményezés arra is példaként szolgálhat, hogy egy infrastrukturális fejlesztés (a jelen esetben egy híd megépítése) miként járulhat hozzá más együttműködési területek fejlődéséhez is.⁵²

⁵⁰ <http://cbc.isig.it/working-group-for-fostering-and-removing-obstacles-to-international-mobility-in-education-croatia/> Utolsó letöltés: 2016. május 2.

⁵¹ European Territorial Cooperation: building bridges between people (2011)

⁵² http://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/best-practices/sweden/1369 Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

[J28] A Scheldemond eurorégió 2009-ben nyerte el az AEBR (Határrégiók Európai Egyesülete) által alapított, a legjobb határ menti projektek számára létrehozott Sail of Papenburg-díjat. A Bio Base Europe című ETE-projekt keretein belül a belgiumi Gent és a holland Terneuzen városa játszott meghatározó szerepet. Az együttműködés célja az volt, hogy egyfajta koncentrációt hajtson végre a bio/alternatív és környezetbarát gazdasági tevékenységek területén, az érintett vállalatok, tudósok civil szereplők bevonásával.⁵³

A határon átívelő együttműködés két alapvető központ köré épült, az egyik a 'Ghent Bio-Energy Valley', a másik a 'Bio Park Terneuzen' volt.

A 'Bio Base Europe' projekt két fő részből állt. A 'Bio Base Europe Pilot Plant' projektelemet Gentben valósították meg. Ennek célja a második generációs technológiák fejlesztése és kutatása volt, a mezőgazdasági hulladék és a nem élelmiszeripari növények környezetbarát üzemanyagra és más természetbarát anyagra történő átalakítása révén. A projekt másik részét egy tudásközpont létrehozása jelentette, Terneuzen közelében. A központ feladata, hogy különféle környezetbarát képzéseket kínáljon a környezetbarát gazdasági aktivitás kérdésköréhez kapcsolódóan⁵⁴. A kutatási tevékenységek így egyfajta komplementer módon járulnak hozzá az egész határtérség versenyképességének javításához.

[J29] A 2008 és 2013 közötti időszakban a belga-luxemburgi-német-francia határtérségben található ETT, a Grande Région kezdeményezésére egy virtuális egyetem létrehozására került sor (University of the Greater Region: UGR), a liège-i, luxemburgi, metzi, nancy-i, Saar-vidéki, kaiserslauterni és a trieri egyetem bevonásával.⁵⁵ A projekt elsődleges célja az volt, hogy integrálja az egyes résztvevő egyetemek erőforrásait, és ezáltal biztosítson az egyes intézmények kínálatán túlmutató szolgáltatási palettát. Az együttműködés keretében kialakított virtuális egyetem 6000 professzort és megközelítőleg 115 000 diákot egyesített. Az együttműködés további célja volt, hogy elősegítse a diákok és a kutatók mobilitását, közös képzések megvalósítását és a doktori értekezések közös tutorálását, a minden érintett országban elismert PhD-fokozat megszerzését.⁵⁶

⁵³ European Territorial Cooperation: building bridges between people (2011)

⁵⁴ http://www.aebr.eu/en/pdf/winner_2009_en.pdf Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

⁵⁵ https://www.ulg.ac.be/cms/c_554584/en/the-first-benefits-for-ugr-students;
http://progressima.eu/fileadmin/uni-gr/downloads/Presentation_UGR.pdf Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

⁵⁶ <http://www.uni-gr.eu/en/doctorates-research/cross-border-doctorates.html> Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

A projekt kölcsönös hozzáférést biztosított az egyetemek laboratóriumaihoz, könyvtáraihoz és éttermeihez is. A hozzáféréshez elegendő volt beiratkozni az együttműködő egyetemek valamelyikére, amivel a diákok automatikusan elnyerték az 'UGR státuszt', és ezzel a hozzáférés jogát is.⁵⁷ Az 'UGR' kezdeményezés eredetileg időbeli korlátozással indult, 2013-as záró dátummal. Viszont a projekt pozitív eredményei olyannyira meggyőzőek voltak, hogy az érintett egyetemek 2013-ben független konföderációt alakítottak saját jogi struktúrával,⁵⁸ amely 2015-ben non-profit szervezeti státuszt kapott.⁵⁹

[J30] Jelentős újító lépésként lehet értelmezni a határon átívelő oktatási együttműködés területén az Eucor – Európai Egyetem (European Campus) megalapítását Németország, Franciaország és Svájc részvételével. Az európai területi társulásként 2015-ben öt egyetem (a bázeli, a freiburgi, a felső-elzászi, a strasbourgi és a karlsruhei) által létrehozott új intézmény 2016 májusában nyitotta meg kapuit. Az együttműködő öt felsőoktatási intézmény autonóm egyetemenként működik továbbra is a saját területén, viszont ha szükséges, egységesen jelenik meg az Európai Egyetem Európai Területi Társulás jogi keretein keresztül. Az egységes fellépés számottevően új lehetőségeket jelent nyitott meg a kutatások szempontjából, ugyanis az öt egyetemen jelentős kutatási potenciál koncentrálódik, 15 000 kutatóval, 11 000 PhD-hallgatóval és megközelítőleg 115 000 diákkal. A kezdeményezők szándéka szerint az oktatási integráció, az erőforrások koncentrációja vonzani fogja a legjobb fiatal kutatókat és külföldi diákokat, ezzel is növelve a határon átívelő régió tudományos erejét és javítva lehetőségeit.

Az egyetem leginkább a regionális tudomány és kutatás területén kíván új képzési-kutatási kínálatot nyújtani, melynek révén hozzájárulhat a határon átívelő közös fejlesztési tervek kidolgozásához is. Az egyetem további célja, újfajta oktatási és tanácsadási módszerek kifejlesztése, valamint a regionális munkaerőpiac támogatása, illetve a mobilitás és az interkulturális kapcsolatok előmozdítása a diákok, kutatók és az adminisztratív dolgozók körében. Az Európai Unió mintegy 2 millió euróval támogatja a projektet. Az együttműködés (a Cerdanya Kórházhoz hasonlóan) arra is példaként szolgál, miként lehet az uniós jogi eszközöket a határon átívelő intézményesített együttműködés fejlesztésére felhasználni.

⁵⁷ European Territorial Cooperation: building bridges between people (2011)

⁵⁸ <http://www.uni-gr.eu/en/about-us/structure.html> Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

⁵⁹ http://www.en.uni.lu/international/university_of_the_greater_region_unigr Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

[J31] Az információ és a tájékoztatás hiánya alapvető és mindent meghatározó akadály a határon átívelő munkaerőpiac és munkavállalás terén is. Kutatásunk alatt számos olyan európai megoldást találtunk, amelyek kiindulási alapja éppen a megfelelő információk biztosításának igénye volt. Az első ilyen jó példa a Németország, Belgium és Hollandia közötti határon átívelő együttműködés a munkaerőpiac terén. A fékező akadály ebben az esetben is az volt, hogy a releváns információk nem álltak megfelelően rendelkezésre a munkát keresők számára. A probléma kezelése érdekében az érintettek egy digitális információs portált és egy eligazítási térképet, ún. 'roadmap'-et hoztak létre, hogy naprakész, használható, a mindennapi élethez és munkához szükséges információkhoz juttassák azokat, akik a szomszéd államban kívánnak munkához jutni.⁶⁰ Ezért a holland oldalon egy információs portált fejlesztettek ki ('www.grensinfo.nl'⁶¹), amely a három ország nemzeti jogi kereteiről, adórendszeréről, az egészségügyi rendszerekről és a szociális ellátásról nyújt széles körű tájékoztatást.⁶²

[J32] A határon átívelő munkavégzési célú ingázást gyakran akadályozza a nyelvismeret hiánya. Hollandiában a problémára szintén egy portál (www.werk.nl) kifejlesztésével válaszoltak, amely angol, francia, német, spanyol, lengyel, román és orosz nyelven nyújt hasznos információkat és tanácsokat a potenciális munkavállalóknak.⁶³ A portál használható és naprakész információkat nyújt a holland munkaerőpiacról, a munkavállalási és tartózkodási engedélyről, a munkanélküli segélyek folyósításáról, állásajánlatokról és az állásbörzék elérhetőségeiről. Ezenfelül a portál számos további kiegészítő szolgáltatást is nyújt: például segédanyagot nyújt az önéletrajz megírásához, leírja az állásinterjú folyamatának menetét, de lehetővé teszi a munkakeresők önéletrajzának megjelentetését is a weben.

[J33] A spanyol-portugál GNP Európai Területi Társulás a gazdasági krízis által a vállalkozási hajlandóság terén bekövetkezett visszaesést próbálja orvosolni. Az ETT által szervezett szemináriumok, találkozók, konferenciák során elsősorban a sikeres vállalkozók és potenciális finanszírozási lehetőségek bemutatására, népszerűsítésére kerül sor. A rendezvények további eredménye, hogy a kapcsolatépítés fórumaiként hozzájárulnak a vállalkozók, befektetők, döntéshozók és szakértők, kutatók közös

⁶⁰ <http://cbc.isig.it/obst-processing-information-on-an-international-level/> Utolsó letöltés: 2016. május 3.

⁶¹ <http://www.grensinfo.nl/gip/nl/index.jsp>

⁶² <http://cbc.isig.it/obst-cross-border-employees-need-informations/>; <http://cbc.isig.it/issue-2/>; <http://cbc.isig.it/sol-development-of-a-digital-service-site/> Utolsó letöltés: 2016. május 3.

⁶³ <http://cbc.isig.it/obst-language-barriers-n-b-d/>; <http://cbc.isig.it/issue-eures-network-provides-information-advice-and-services-in-the-netherlands/>; <http://cbc.isig.it/sol-availability-of-digital-information-in-the-languages-of-the-largest-groups-foreign-jobseekers-n-b-d/> Utolsó letöltés: 2016. május 3.

hálózatának kialakulásához. Az ETT a fentiekén túlmenően segíti a nők vállalkozóvá válását, valamint a fiatalok munkaerő-piaci érvényesülését, elsősorban az ICT szektorban.⁶⁴

[J34] Holland és német részvétellel 2015 októberében alakult meg az a határon átnyúló gazdasági és munkaerőpiaci akciócsoport, amelynek szakértői a „Vállalkozói szellem a holland-német határ menti régiókban” című konferencia keretében azonosították be a gazdasági együttműködés előtti konkrét akadályokat. A projekt célja az volt, hogy jelentősen serkentse az együttműködést gazdasági és munkaügyi téren, illetve hogy ösztönözze a határon átnyúló vállalkozói szellemet, és biztosítsa a jobb információáramlást a munkavállalók számára. A kezdeményezés távlati céljai: az álláskeresők/vállalatok informálása; a határon átnyúló munkaközvetítés biztosítása; a holland diplomák/képesítések elismertetése a szomszédos országokban; a szomszédos országok nyelvének és kultúrájának oktatása; a német és belga határregió elérhetőségének javítása; valamint határon átnyúló gazdasági aktivitás akadályainak felmérése. Az akciócsoport munkájába az alábbi intézmények kapcsolódtak be: a holland belügy-, pénzügy-, munkaügyi, és oktatásügyi minisztérium; a határ menti tartományok, az eurorégiók (pl. Enschede-Gronau), a határ menti önkormányzatok, a kamarák, a holland KKV-k egyesülete, valamint a Holland Önkormányzatok Egyesülete. Az akciócsoport feladata, hogy összefoglalót készítsen a beazonosított és kezelt akadályokról, illetve a javasolt megoldásokról.

[J35] A fejezetben szemléltetésre szánt utolsó példa két olyan országot érint, amelyek egykor egy közös állam, Jugoszlávia tartományai voltak. Miután a jugoszláv szövetségi állam szétesett, a horvát és szlovén munkavállalók (főként előbbieket) mindennapi ingázása számos esetben szükségessé tette a határ átlépését. A konkrét probléma akkor jelent meg, amikor egy-egy szlovén vállalkozás megszűnt, és a horvátországi alkalmazottak munkanélküliekké váltak, ugyanakkor nem voltak jogosultak munkanélküli segélyre egyik országban sem. A jogi akadály elhárítása érdekében itt is találkozókra került sor, amelyeken magas rangú hivatalnokok képviselték a két országot. Az egyeztetések eredményeként a biztosítás és a munkanélküli ellátás sajátos struktúráját dolgozták ki a határon átívelő munkaerőpiacon aktív dolgozók számára.⁶⁵

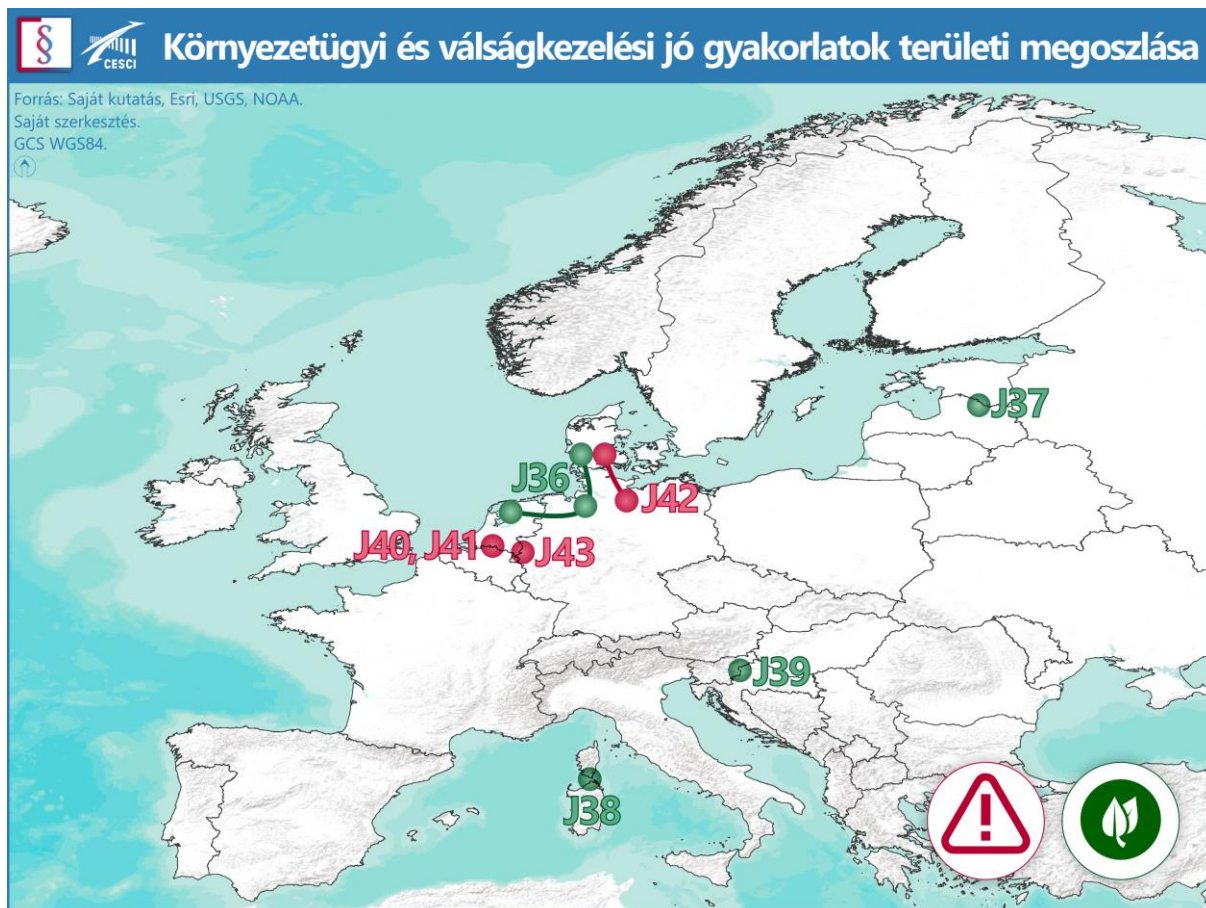
⁶⁴ <http://cbc.isig.it/sol-realization-of-a-series-of-annual-seminars-regarding-the-promotion-and-funding-of-cross-border-enterprise-initiatives/>; <http://cbc.isig.it/issue-gnp-egtcs-initiative-to-foster-cross-border-entrepreneurship/>; <http://cbc.isig.it/obst-economic-and-financial-crisis-is-hindering-entrepreneurship/> Utolsó letöltés: 2016. április 25.

⁶⁵ <http://cbc.isig.it/meetings-between-competent-high-officials-slovenia-croatia/> Utolsó letöltés: 2016. április 25.

A bemutatott példákon túl még számos további együttműködés idézhető egész Európából.

Összefoglalva elmondható, hogy a határon átívelő oktatási és munkaerőpiaci együttműködést még ma is számos akadály terheli. Az általunk bemutatott jó gyakorlatok azt bizonyítják, hogy a meglévő akadályok áthidalhatóak kellő akarattal és energiaráfordítással, valamint a kompetens intézmények bevonásával. Ez a gyakorlatban olyan lépéseket jelent, mint az oktatási és a munkaerőpiaci információhiány megszüntetése, közös platform indítása a minisztériumok bevonásával és közös nyilatkozatok kidolgozásával; a szakképzés és oklevelek kölcsönös elismerésének előmozdítása munkacsoportok megalakításával és fórumok szervezésével; a munkaerőpiaci akadályok és információhiány leküzdése digitális portálok létrehozásával; a gyengülő gazdasági potenciál áthidalása a vállalkozási hajlam növelésével; együttműködés kezdeményezése a határon átnyúló partnerséget menedzselő szervekkel; az álláshirdetések kölcsönös megosztása; és a jogi akadályok elhárítása államok közötti egyeztetés révén.

2.4 A határon átívelő környezetvédelmi együttműködések

- J36.** Együttműködés a Watt-tenger térségében [B28; B107; B122; B133];
- J37.** Valga (Észtország) és Valka (Lettország) közötti együttműködés a Pedeli folyó védelmében;
- J38.** Szardínia és Korzika természetvédelmi együttműködése a Bonifaciói-szorosban [B39; B40; B46; B90; B123];
- J39.** Horvátország és Szlovénia közötti környezet- és természetvédelmi együttműködés [B93].

A határon átívelő természet- és környezetvédelmi együttműködés fontosságát az indokolja, hogy a természet, illetve annak egyes elemei, a levegő, a vízkészletek, az állatvilág és a természeti ökoszisztéma további alkotórészei nem az adminisztratív határok által megszabott keretek között jelennek meg, hanem azokat figyelmen kívül hagyják és akadálytalanul átlépnek rajtuk.

Manapság a környezeti veszélyek és az ipari kockázatok időszakát éljük. A hatékony környezetvédelem határon átívelő interakciókat igényel. A modernitás környezeti hatásai és veszélyei meghaladják a nemzetállamok kereteit, kompetenciáit (Beck 1992; 1999; Held 1995). Sőt, egy adott nemzet legitim döntéshozóinak a döntései a környezet terén olyan hatásokkal jár(hat)nak, amelyek más nemzeteket is érintenek, amelyek nem vettek részt az adott döntéshozásban (Bohman 2010). Vagyis a természeti környezet védelme érdekében szükséges az egyes nemzetállamok erejének összekapcsolása, többek között a határon átívelő együttműködés keretein belül, védelmet biztosítva a folyóknak, az ivóvízkészletnek, a tengereknek, a termőtalajnak, illetve a növény- és állatvilágnak.

A kutatás során számos nehézséget és akadályt sikerült beazonosítanunk, amelyek lassíthatják vagy akadályozhatják a határon átívelő környezetvédelmi együttműködéseket. Ilyen akadályok:

- az integrált és összehangolt környezetvédelmi erőfeszítések és beavatkozások hiánya;
- a pénzügyi és humán erőforrások hiánya a környezetvédelem területén;
- a motiváció hiánya a környezetvédelem és természetvédelem terén;
- a jogharmonizáció hiánya a környezet- és természetvédelem kérdéskörében;
- a jelentősen eltérő adminisztratív és szervezési/szervezeti eljárások;
- az információhiány;
- a megfelelő infrastruktúra hiánya;
- a gyengén kiépített integrált hulladékgazdálkodási rendszer és a hulladéklerakók elégtelen szabályozása;
- a környezet, valamint a levegő/talaj összetételének eltérő ellenőrzési gyakorlata;
- a határon átnyúló környezetvédelmi intézkedések és megelőző rendszerek működtetésének különbsége;
- a tudatosság hiánya;
- a nyelvi akadályok;
- a politikai akarat hiánya a környezetvédelem területén jelen lévő akadályok felszámolására;
- az uniós források elnyerésének és felhasználásának túlságosan bonyolult eljárásai;
- valamint az EU-s irányelvek eltérő alkalmazása a környezet- és természetvédelem terén.

A megismert és fentiekben felsorolt nehézségek ellenére is találhatóak európai jó gyakorlatok, amikor a feleknek sikerült közösen túllépniük az akadályokon.

[J36] Az egyik legjobban működő példa a háromoldalú együttműködés a Watt-tenger térségében (angolul: 'Trilateral Wadden Sea Cooperation'),⁶⁶ Dánia, Németország és Hollandia részvételével. Az együttműködést még 1978-ban hozták létre azzal a céllal, hogy megvédjék, megőrizték, megfigyeljék a Watt-tenger térségét és koordinálják annak természeti, környezeti struktúráját érintő beavatkozásait. A környezeti állapot megőrzését a nemzetállamok természetvédelmi politikájának szabványozásával próbálják elérni. A kezdeményezés sikeréhez alapvető módon járult hozzá a kormányok közötti kölcsönös bizalom.

Az együttműködés kvázi-intézményei által meghozott döntéseknek nincs jogilag kötelező érvényű ereje a térség országaira, a szervezet inkább egyfajta tanácsadó szerepet tölt be. A sikeres partnerség eredményeként az együttműködés tematikája az utóbbi években kibővült: a part menti övezetek kezelése is a közösen felvállalt feladatok sorába került.⁶⁷

[J37] A határ által kettévágott város, Valga (Észtország) és Valka (Lettország) vezetőinek célja, hogy e két várost úgy fejlesszék, mintha egy egységet alkotnának. Ennek megfelelően a városok közös rendezési tervvel, fejlesztési stratégiával rendelkeznek, és határon átívelő együttműködést indítottak számos területen, például az egészségügy és a természetvédelem területén. A határon átívelő természetvédelmi együttműködés lefedi a városokat átszelő Pedeli folyó természeti és környezeti védelmét, illetve fenntartható kezelését.

[J38] Sikeres és hatékony határon átívelő természetvédelmi együttműködés Dél-Európában is található.⁶⁸ A francia-olasz határon számos védett természeti terület fekszik, amelyek lehetőséget és alkalmat nyújtanak a két államnak az együttműködésre. Ilyen például a Vanoise Nemzeti Park, a Gran Paradiso Nemzeti Park, a Queyras Regionális Park, valamint Szardínia és Korzika szigete.

Utóbbiak területén 1993-ban indult el a határon átívelő együttműködés, annak érdekében, hogy megvédjék a természetvédelmi területet a Bonifaciói-szoros térségében, biztosítsák a biológiai egyensúlyt, és megelőzzék a káros környezeti

⁶⁶ <http://www.waddensea-secretariat.org/trilateral-cooperation/about-the-cooperation> Utolsó letöltés: 2016. május 9.

⁶⁷ <http://cbc.isig.it/solutions-for-better-management-of-wadden-sea-cooperation-agreement-denmark-germany-netherlands/>; <http://cbc.isig.it/the-trilateral-wadden-sea-cooperation/>; <http://cbc.isig.it/obstacles-within-the-wadden-sea-cooperation-agreement-denmark-germany-netherlands/> Utolsó letöltés: 2016. április 26.

⁶⁸ <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/territories/borders/borders-in-europe/frontiere-france-italie-monaco/border-france-italy-monaco-2/> Utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

hatásokat és a táj pusztulását, amelyeket a kereskedelmi forgalom és az abból származó balesetek okozhatnak. A fentiek érdekében a felek arra törekedtek, hogy megteremtsék a közös fellépés feltételeit (koordináció a tervezés és fejlesztés terén).⁶⁹

Az együttműködés sikerét jelzi, hogy 2012 óta a Bouches de Bonifacio Nemzetközi Tengeri Park európai területi társulásként folytatja tovább a természetvédelmi munkát. Ez az első ETT, amely a határon átívelő természetvédelem céljával alakult.⁷⁰

Az együttműködés célja, hogy közös munkával megvédje a természetet, a part menti és a tengeri örökséget, a természetes élőhelyeket, a növény- és állatfajokat, amelyeknek jelentős ökológiai szerepük van a térségben. A védett terület megközelítőleg 12 000 hektárnyi övezetet foglal magába, ahol a víz alatti halászat tilos, búvármerülésekhez pedig előzetes engedély szükséges. Az együttműködés számos olyan zónát jelölt ki, ahol az emberi jelenlét korlátozott, és ahol csak munkaszerű halászat engedélyezett. Ezen felül az együttműködés megközelítőleg 1 200 hektárnyi területet jelölt ki, ahol sem a horgászat, sem a búvárkodás nem engedélyezett semmilyen körülmények között, ezzel biztosítandó a természet háborítatlan fennmaradását. Az együttműködő partnerek fenntartható fejlesztési stratégiát is kidolgoztak a területre.⁷¹

Az együttműködés egyfajta funkcionális egységet is alkot, amelynek célja, hogy beazonosítsa és megfelelő módon kezelje azokat a természeti folyamatokat, amelyeket nem lehet a nemzeti határokon belül kezelni.

[J39] Az utolsó megvizsgált határon átívelő együttműködés a környezet- és természetvédelem terén Horvátország és Szlovénia részvételével indult el. Az együttműködésben a Kupa-folyó és annak környezeti védelme játszik meghatározó szerepet.⁷² A kooperáció előmozdítói azok a közös veszélyek és kihívások voltak, amelyek szükségessé tették a határon átívelő összefogást. Ilyen közös, mindkét oldalon jelen lévő kihívás a környezetszennyezés és a határ menti régió lakosságának jelentős csökkenése. Következésképpen közös igényként merült fel a Kupa-folyó természeti kincseinek és fenntarthatóságának megőrzése és védelme, valamint a megfelelő

⁶⁹ <http://www.nostraproject.eu/Partnership/Strait-of-Bonifacio> Utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

⁷⁰ <http://www.medpan.org/ennews/-/blogs/interview-of-mr-pierre-ghionga-president-of-the-environmental-office-of-corsica>; <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/territories/territory-factsheets/territories/territory/show/parc-marin-international-des-bouches-de-bonifacio/> Utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

⁷¹ <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201406/20140624ATT85750/20140624ATT85750EN.pdf> Utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

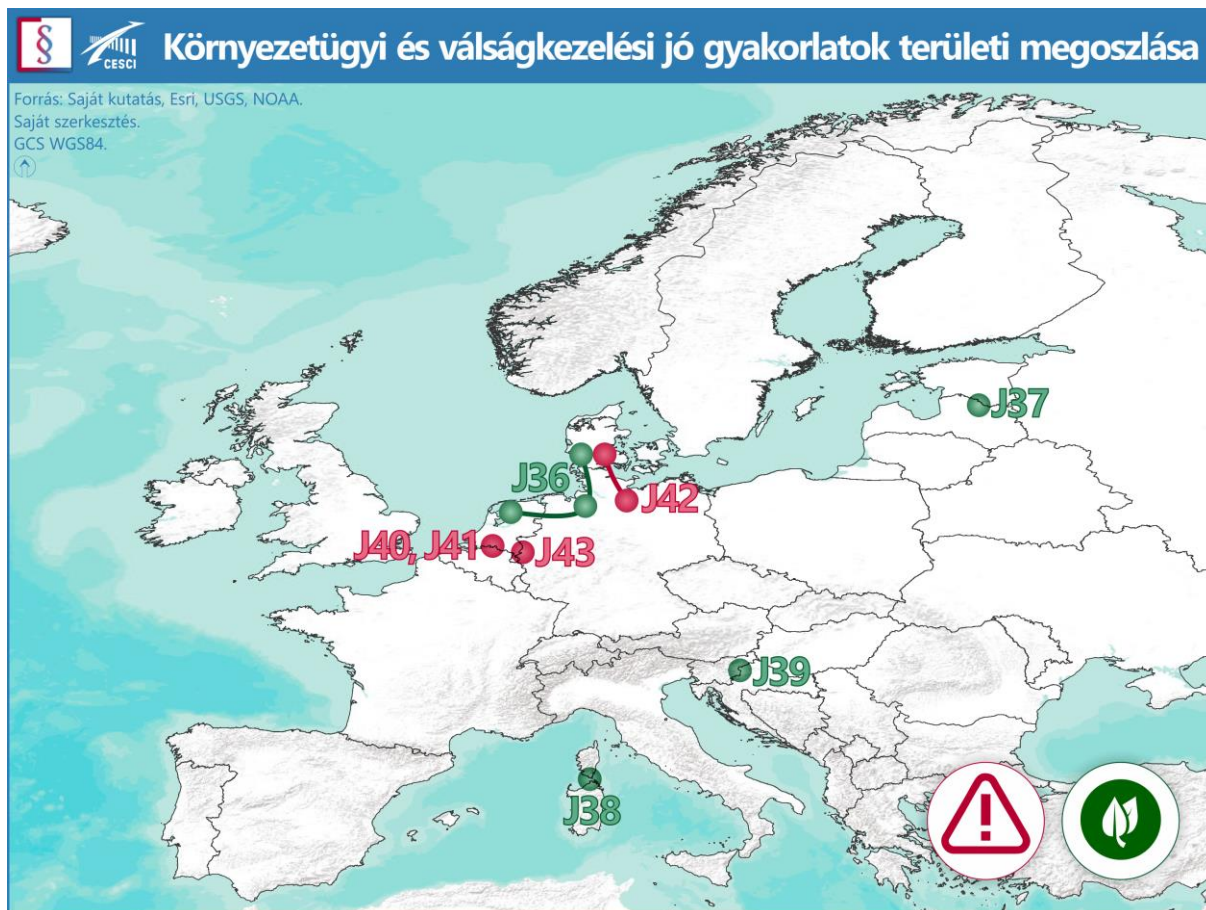
⁷² <http://cbc.isig.it/kupa-river-local-authorities-cooperation-in-environmental-and-tourism-related-projects-croatia/> Utolsó letöltés: 2016. április 26.

struktúrák kialakítása a térség fejlesztése és a turizmus számára. Intézményi együttműködés is kialakult a horvát Delnice és a szlovén Kostel városok között. A partnerek közös egyesületet is alapítottak, *Kupa – az élet folyója* néven, amely a program társadalmasításának feladatát látja el. A legjelentősebb beavatkozás a csatornahálózat kiépítése és fejlesztése volt a szlovén Kuželj és a horvát Kuželj városok területén. Nemcsak a csatornahálózat újult meg, hanem a teljes szennyvíztisztító rendszer és ivóvízhálózat is. A beruházás révén jelentősen sikerült javítani a Kupa-folyó vízminőségén, miközben a lakhatási körülmények és ezáltal a térség népességmegtartó potenciálja is javult.

A részleteiben bemutatott európai jó gyakorlatok mellett megemlíthetők további határon átívelő környezeti együttműködések is, mint amilyen a 'Trans-frontier Environment Park Baarle' amely 2001-ben jött létre Baarle-Hertog, Baarle-Nassau és Alphen-Chaam települések részvételével, mint önkormányzatok közötti együttműködés; hasonló formában indult együttműködés Antwerpen, Stabroek, Reimerswaal és Woensdrecht között egy kultúrtáj kialakításának céljából. Hasonló kezdeményezések a magyar határok mentén is ismertek: pl. az Aggteleki-karszt és a szlovák karszt között, a Fertő tó körül, az Írott-kő Natúrpark keretein belül, valamint az Őrség-Goričko-Raab háromoldalú természetvédelmi együttműködés esetében.

A határon átívelő környezeti és természetvédelmi együttműködést hátráltatja, hogy ez a téma általában kívül esik a politikai döntéshozók látókörén, és sokszor csak másodrangú szerepet kap az együttműködési tematikák között. A felsorolt európai jó gyakorlatok ugyanakkor megmutatják, hogy a meglévő akadályok kölcsönös bizalommal, emberközi kapcsolatok kiépítésével, a közös problémák meghatározásával és azok közös megoldásával ezen a téren is leküzdhetők.

2.5 A határon átívelő válságkezelési együttműködések

- J40.** Baarle-Hertog és Baarle-Nassau közötti válságkezelés és tűzoltóság [B36];
- J41.** A Scheldemond eurorégió határon átívelő válságkezelési és katasztrófavédelmi együttműködése [B72];
- J42.** Rendőrségi és tűzoltósági együttműködés Dánia és Németország között [B22; B64; B41; B59];
- J43.** Katasztrófavédelmi együttműködés Dél-Limburg és Heinsberg között [B22].

A határon átívelő együttműködésnek fontos terepe a válsághelyzetek, kockázatok kezelése. Számos esetben előfordul, hogy a krízishelyzet megoldásához szükséges felszerelés a határ egyik oldalán nem áll rendelkezésre megfelelő mértékben, miközben a másik oldalról be lehetne vonni az ott rendelkezésre álló erőforrásokat. Negatív példaként említhető a Doveri-szoros, ahol se a francia mentőegységek nem avatkozhatnak be brit vizeken, se a britek francia vizeken, függetlenül attól, hogy esetenként a kölcsönös engedély hatékonyabbá tenné a mentést (MOT 2015a: 14). A válságkezelés kérdéskörében a határon átívelő együttműködés lényeges hozzáadott

értéket képvisel, amely megmentett emberéletekben és a nagyobb anyagi károk megelőzésében jelentkezik.

A válságkezelés és katasztrófaelhárítás területén a következő határon átívelő akadályokat azonosítottuk be:

- megfelelő szabályozás hiánya a határon átnyúló mentőszolgálat kérdéskörében;
- egyedi nemzeti szabályozások, amelyek lényeges akadályt képeznek a mentőszolgálatok együttműködésében;
- problémák az Európai Segélyszolgálat (112) hatékony alkalmazásában és a szankciók hiánya;
- vészhelyzet esetén a források koordinált használatának hiánya;
- egyoldalú, nem koordinált válságkezelési döntések és mentési akciók;
- kommunikációhiány a szomszédok között;
- eltérő rádiófrekvenciák használata;
- különböző vészhelyzeti tervek;
- különböző terminológia és eljárások használata a beavatkozások során;
- eltérő parancsvégrehajtási struktúra és koordinációs mechanizmusok a mentőszolgálatoknál;
- eltérő technikai eszközök használata a mentés során;
- szerkezeti különbségek az állami mentőszolgálati rendszerek között;
- joghézagok a határon átnyúló válságok, katasztrófák és mentési együttműködések területén;
- felelősségi hatáskörök különbsége az egyes államok között;
- a sürgősségi és katasztrófa-elhárító személyzet eltérő jogi kompetenciái;
- nyelvi különbségek (utasítás nyelve).

Az akadályok széleskörű beazonosítását követően tanulmányunkban részletesebben is bemutatunk néhány példát, amikor az érintett szereplőknek sikerült meghaladniuk a fenti akadályokat, számos esetben megelőzve a nagyobb emberáldozattal és anyagi károkkal járó szerencsétlenségeket.

[J40] A belga/flamand Baarle-Hertog önkormányzat egészen különleges helyzetben van, mivel mint enkláve működik Hollandia területén belül, amelyet Baarle-Nassau önkormányzat vesz körül.⁷³ Emiatt a két önkormányzat elválaszthatatlanul összefonódik, a belga község működtetése elképzelhetetlen a szoros együttműködés nélkül, amely számos együttműködési területet foglal magába. A lakosság

⁷³ <http://cbc.isig.it/baarle-hertog-and-baarle-nassau-cities-cooperation/> Utolsó letöltés: 2016. április 26.

legalapvetőbb ellátásának biztosítása érdekében Baarle-Hertog és Baarle-Nassau közös önkéntes tűzoltóságot és mentőszolgálatot hozott létre 2010 januárjában.⁷⁴

[J41] A Scheldemond Eurorégió keretein belül a holland Zeeland és a belga Kelet- és Nyugat-Flandria alakított ki határon átívelő válságkezelési és katasztrófavédelmi együttműködést.⁷⁵ A partnerségben a helyi önkormányzatok, a tűzoltóságok és más sürgősségi ellátó szolgálatok vesznek részt. Az együttműködés 2003-ban a „Katasztrófa jegyzőkönyv” és a „Polgármesteri katasztrófavédelmi protokoll” kidolgozásával és aláírásával kezdődött. A résztvevő felek ezt követően összeállítottak egy kézikönyvet is, amely tartalmazza a partneri megállapodásokat, és áttekintést nyújt a katasztrófahelyzet esetében alkalmazandó eljárásokról.

[J42] A rendőrségek közötti együttműködés speciális esetét jelenti a közös kockázatkezelésnek. Németország és Dánia rendőrségei⁷⁶ több évre visszamenőleg folytatnak közös járőrözést a határ mentén (még a menekültválság előtti időktől kezdve). Az együttműködés eredményeként közös rendőrségi hivatal is létesült, ahol a dán és német rendőrök és vámosok napi kapcsolatban dolgoznak együtt. A közös iroda legnagyobb előnye a közvetlen és gyors információáramlás a felek között, kihagyva a fővárosi kitérőket.

A kooperáció legfrissebb eredménye a segélyhívási rendszerek szinkronizálása, a rendőrségek és a tűzoltóságok bevonásával; valamint egy közös riasztóközpont létrehozása. Utóbbi egyfajta központi koordináló szerepet tölt be, ami azt jelenti, hogy ha egy katasztrófa esetén az egyik csapat felszerelése nem elégséges a sikeres elhárításra, akkor a riasztóközponton keresztül pár percen belül kapcsolatba lehet lépni a szomszédos ország legközelebbi csapatával, amely azonnali segítséget tud nyújtani a határtérségen belül.

A dán Syddanmark és a német Schleswig tartományok között a tűzoltóságokra is kiterjed az együttműködés, melynek alapját az a tény adja, hogy a német tűzoltóegységek közelebb helyezkednek el a határmenti dán településekhez, mint a dánok. A felek a kooperációt 2013-ban egy egyezményvel erősítették meg.⁷⁷ A siker egyik alapja, hogy a határtérségben a lakosok nagy része mindkét nyelvet beszéli. A tűzoltósági és katasztrófavédelmi együttműködés keretein belül megközelítőleg 4-5

⁷⁴ <http://www.hln.be/hln/nl/957/Binnenland/article/detail/376781/2008/08/11/Brandweerkorpsen-Baarle-Hertog-en-Baarle-Nassau-fusioneren-begin-2009.dhtml> Utolsó letöltés: 2016. szeptember 15.

⁷⁵ <http://cbc.isig.it/euregio-scheldemond-interprovincial-cooperation-in-the-field-of-disaster-management-interreg-spatial-planning-education/> Utolsó letöltés: 2016. május 2.

⁷⁶ <http://www.shz.de/regionales/schleswig-holstein/meldungen/durchbruch-an-der-grenze-polizei-startet-heute-die-deutsch-daenische-streife-id7575351.html> Utolsó letöltés: 2016. május 3.

⁷⁷ Kooperationsvereinbarung im Feuerwehr- und Katastrophenschutzbereich (2013)

határon átívelő éles bevetésre kerül sor évente, amihez még hozzáadódik az évente 1-2 alkalommal megszervezett közös válságkezelő és tűzoltósági gyakorlat. Technikai téren ugyanakkor még vannak eltérések a két ország tűzoltóegységei között; a legnagyobb különbség a rádiókapcsolatban jelentkezik, amely teljesen más műszaki megoldásokkal működik a két szomszédos országban. Ezt a felek úgy kezelik, hogy ha a német tűzoltók átmennek a határ túloldalára, akkor a dán egység biztosítja a rádiós felszerelést a német egységnek és fordítva. A magyarországi akadályok szempontjából fontos információ, hogy a határon túli akció esetén a tűzoltó és katasztrófavédelmi egységek használhatják a megkülönböztető jelzéseket.

[J43] A belgiumi Dél-Limburg és a német Heinsberg szereplői katasztrófavédelmi és közös kockázatkezelési együttműködési megállapodást írtak alá. Az egyezmény elsősorban a prevencióra koncentrál, és ebből a célból intézményesíti az információcserét. Emellett a partnerek a hatékony fellépés biztosítása érdekében kockázati elemzéseket végeznek, közös gyakorlatokat szerveznek, és biztosítják a szakemberek képzését, hogy minél jobban fel tudjanak készülni a potenciális veszélyekre. Krízishelyzet esetén közös tervet készítenek.

A bemutatott példákon kívül számos további együttműködés említhető, amelyek explicit módon támogatják a határon átívelő válságkezelést. Ilyen például a Benelux tartományok közötti együttműködésről szóló megállapodás válság és katasztrófa esetére, amelyet 2003-ban írtak alá, továbbá a Benelux tűzoltóságok és önkormányzatok közötti speciális együttműködés, amelyet 2009-ben kötöttek meg; vagy a tűzoltósági együttműködés, a belga Maasmechelen, Laneken és a holland Maastricht önkormányzatai között (2005). Ezenfelül, megemlítendő még Horvátország és a körülötte fekvő országok válságkezelő hatóságainak együttműködése is.⁷⁸ Az alapvető akadályt ebben az esetben a válságkezelés területén az együttműködés meglétének hiánya jelentette. A kapcsolatok javítása érdekében vegyes bizottságokat alapítottak, amelyek évente legalább egyszer összeülnek tanácskozni. A bizottságok feladata, hogy meghatározzák azokat a konkrét lépéseket, amelyeket operatív és alsóbb szinteken kell megtenni. Ezen kívül a válságkezelési szakemberek rendszeresen találkoznak egyéb fórumokon is, azzal a céllal, hogy megismerjék és kielemezzék a közös/határon átívelő problémákat, és hogy ezekre közös megoldásokat javasoljanak és dolgozzanak ki. A partner szervezetek biztosítják a folyamatos információáramlást is egymás között. Végül, de nem utolsósorban, a határon átívelő együttműködés

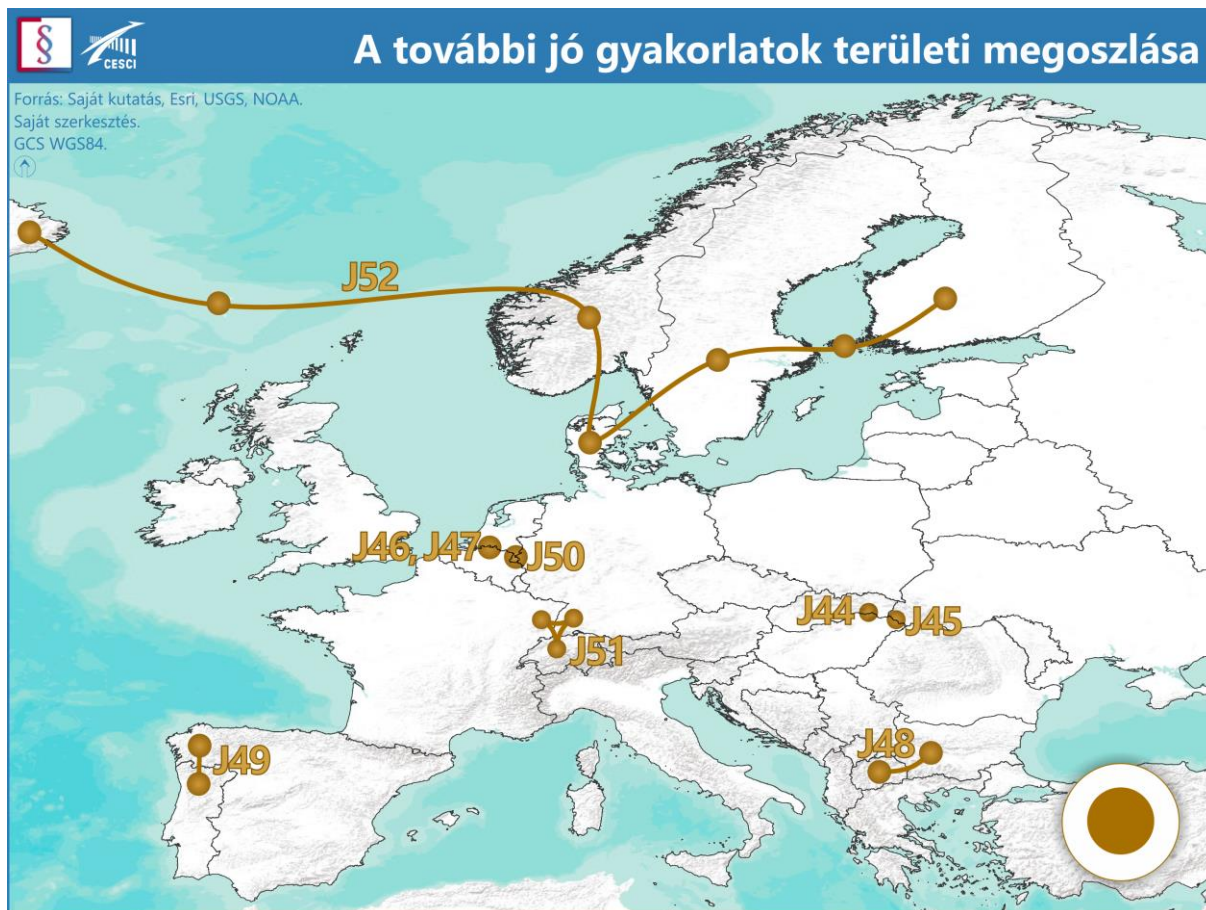
⁷⁸ <http://cbc.isig.it/practices-for-improving-performance-in-disasteremergency-management-croatia/>
Utolsó letöltés: 2016. április 28.

keretében a mentőberendezések és mentési eljárások szabványosítását is sikerült előmozdítani regionális szinten az egyes csoportok között.

Látványos eredményeket produkált a görög és ciprusi részvétellel kialakított katasztrófakezelési együttműködés is 2007-ben, amikor a Görögországot sújtó erdőtűzek megfékezésébe ciprusi csapatok is bekapcsolódtak 10 légi szállító járművel.

Az összes említett kezdeményezés közös célja, hogy a területi alapon szerveződő katasztrófa menedzsment haladja meg az állami határok jelentette akadályokat, és ezáltal biztosítsa a vagyon- és életvédelmet – függetlenül az érintett vagyontárgy és személy állampolgárságától.

2.6 Egyéb határon átívelő nem specifikus együttműködések

- J44.** Hernád-híd megépítése Abaújvár és Kenyhec között [B141];
- J45.** A beregszászi víz- és csatornaművek hálózatának modernizálása [B33; B101];
- J46.** A 'grensmakelaar' mint az általános információhiány kezelése a holland és a belga határvidéken [B130];
- J47.** 'Knelpuntenoverleg' - flamand és holland szervek rendszeres találkozója [B131];
- J48.** A határ menti övezetek információit tartalmazó internetes platform létrehozása Bulgária és Macedónia között [B103; B119; B127];
- J49.** Galicia és a Norte Régió ETT önkormányzati együttműködésének fejlesztése és a turizmus integrációja [B97; B117; B118; B124];
- J50.** Meuse-Rajna Euregio mint a határon átívelő együttműködés elősegítése [B71];
- J51.** Infobest iroda;
- J52.** A mobilitást segítő struktúra az Északi Tanács égisze alatt.

Az alábbiakban olyan, a határ menti együttműködést segítő kezdeményezéseket mutatunk be, amelyeket nem tudunk besorolni az ágazati kooperációk közé, de valamilyen módon kapcsolódnak egyes beazonosított akadályokhoz. A határon átvívelő együttműködés kutatása során az alábbi kapcsolódó akadályokra bukkantunk:

- közös cél és a közös megoldás hiánya;
- megfelelő kormányzási (governance) struktúrák és a határon átvívelő együttműködésre kiképzett szakemberek hiánya;
- információhoz való hozzáférés nehézségei;
- adminisztratív terhek az együttműködés során, az eljárások adminisztratív bonyolultsága, párhuzamos közigazgatási eljárások;
- ismeretek hiánya és joghézagok;
- eltérő nyelvek, kultúrák munkamódszerek, kompetens intézmények, nemzeti jogszabályok és hatalommegosztás;
- különböző igények és prioritások előterbe helyezése a határ mindkét oldalán;
- az érintkező térségek eltérő anyagi helyzete;
- a határon átvívelő együttműködés kialakításához és fenntartásához szükséges kapcsolatok és a kommunikáció hiánya;
- elégtelen igazgatási kapacitás;
- határok ritka átjárhatósága;
- eltérések a projektprioritások területén;
- az együttműködést nehezítő gazdasági fejlettségbeli különbségek;
- késedelmes projektfinanszírozás a programok szintjén;
- a határokon átnyúló együttműködés függése a működtető személyektől.

Az alábbi példák közül az első kettő infrastrukturális jellegű, míg a többi inkább az együttműködést elősegítő, koordináló és menedzselő jellegű jó gyakorlatként azonosítható be.

[J44] A két világháború sajnálatos folyamánya volt a határon átvívelő hidak lerombolása. A kapcsolathiány nem csak az emberek közötti együttműködést akadályozza, hanem az adott térségek gazdasági versenyképességét is hátrányosan befolyásolja. A hidak újjáépítése mindig komoly kihívás, hiszen a legtöbb esetben kis léptékű infrastruktúrának számítanak, a műszaki tartalom viszont megdrágítja a projekteket. Ráadásul – határon átnyúló jellegzetességük miatt – egymással párhuzamosan két szomszédos országban kell beszerezni a kivitelezőt.

A magyarországi Abaújvár és a szlovákiai Kenyhec (*Kechnec*) közötti híd felépítésekor a két illetékes kormány más utat követett. Magyarország Kormánya és a Szlovák

Köztársaság Kormánya a Hernád-híd és a csatlakozó utak megépítéséről 2014-ben megállapodást írt alá⁷⁹, amely tartalmazta a műszaki paramétereket, (pl. hogy a híd hossza 61,02 méter, szélessége pedig 8,75 méter lesz), a közös közúti hídhoz mindkét oldalon csatlakozó utak megépítésének feladatát és azt, hogy a szerződéses felek a híd költségeit egyenlő arányban viselik. Ezen felül a szerződés meghatározta, hogy a közúti kapcsolat a nemzetközi közúti személyforgalom, valamint a legfeljebb 3,5 t össztömegű tehergépjármű-forgalom céljára szolgál a jövőben.

A megállapodás legfontosabb eleme az volt, hogy (elkerülendő a kétoldali közbeszerzésekből esetenként származó eltéréseket és megvalósítási kockázatokat) ebben az esetben egyetlen közös közbeszerzésre kerül sor. Magát a közbeszerzési eljárást a magyar fél folytatta le a szerződéses felek nevében, a magyar közbeszerzési jogszabályoknak megfelelően. Azokban a kérdésekben, amelyek az államhatár vonalát érintették, előírták az Államhatár Felmérésének és Megjelölésének Magyar–Szlovák Közös Bizottsága részéről történő előzetes jóváhagyás kötelezettségét. Az újjáépített híd a Szlovák Köztársaság és Magyarország közös tulajdonát képezi.

Az együttműködés példaként szolgálhat további hidak és közúti összeköttetések megvalósításához Közép-Európában, jelentősen leegyszerűsítve és biztonságosabbá téve a határt metsző infrastrukturális beruházások megvalósítását.

[J45] A kárpátaljai/beregszászi vízhálózat kiépítése és fejlesztése számos korábbi államalakulat kivitelezésében (a Magyar Királyság, Csehország, a Szovjetunió és Ukrajna) valósult meg. Az eltérő időszakban és eltérő műszaki előírások szerint kiépült rendszer a 2000-es évekre rendkívül korszerűtlenné vált. A 2000-es évek derekán a vízellátás naponta csak 6 órás időszakra volt igénybe vehető (reggel és este is 3-3 órányi időre). Beregszász ezért Nyíregyháza városát kérte meg, hogy a magyarországi város vízügyi szakmai tanácsokkal lássa el Beregszász város vezetését. A Nyíregyháza által ingyenesen biztosított szakértői hozzájárulás világossá tette, hogy a beregszászi vízhálózat annyira elavult, hogy pusztán szakmai tanácsadás segítségével lehetetlen javítani a hatékonyságán.

Az együttműködés eredményeként a beregszászi önkormányzat és a Nyírségvíz Zrt. létrehozott egy közös tulajdonú ukrán-magyar gazdasági társaságot a folyamatos vízellátás biztosítása, a szolgáltatott víz minőségének javítása, a szennyvízátelők gépészeti felújítása, valamint egy modern irányítástechnikai rendszer beüzemeltetése érdekében. A projekt jelentősen javított a szolgáltatás minőségi mutatóin, ugyanakkor a munkálatok jelentős díjemeléseket is magukkal vontak, ami komoly nehézségeket

⁷⁹ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1400046.TV Utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

okoz a beregszászi lakosságnak.⁸⁰ Az együttműködés emiatt arra is példaként szolgálhat, hogy az egyes ágazatokban végrehajtott fejlesztések során mindig célszerű a kapcsolódó kérdéseket is tekintetbe venni.

[J46] Az általános információhiány rendszeresen visszatérő probléma a határon átnyúló interakciók esetében, ami nem meglepő, ha figyelembe vesszük az általánosan meglévő nyelvi akadályokat és az egyes országok adminisztratív rendszerei közötti különbségeket. A probléma kezelésére számos megoldás ismert, ezek közül talán a legfigyelemreméltóbb az ún. 'grensmakelaar' (határügynök) intézménye, amelyet a holland belügyminisztérium hozott létre⁸¹ és amely 2011- ben szűnt meg. E specifikus határügynökség felállítása azzal a céllal történt, hogy az általános információhiányt csökkentse, hogy információgyűjtést végezzen a határ két oldalán, hogy a megszerzett információt sikeresen eljuttassa azokhoz, akik részt vesznek a különböző együttműködésekben és az ezeket érintő döntéshozatalban. A határügynök rendszeresen szervezett találkozót a helyi szint, valamint a szomszédos országok szakembereinek részvételével annak érdekében, hogy a meglévő akadályok felszámolását leghatékonyabban segíteni képes személyek közötti kommunikációt előmozdítsa. A 'grensmakelaar' ideiglenesen létrehozott intézménye helyett a holland belügyminisztérium egy önálló osztályt hozott létre a határ menti együttműködés támogatására a 2010-es években.

[J47] A Knelpuntenoverleg a grensmakelaarhoz hasonló kezdeményezés Belgium és Hollandia között, melynek keretében a flamand és a holland hivatalos intézmények képviselői rendszeresen találkoznak egymással.⁸² A találkozók célja, az együttműködések fékező akadályok és a lehetséges megoldások megvitatása, koordinációs mechanizmusok felállítása.

[J48] A határon átívelő együttműködés legjelentősebb akadályát Bulgária és Macedónia között is az információ és a kommunikáció hiánya okozta. Az akadályok elhárítása céljából az érintett partnerek egy SWOT-elemzést készítettek, amely feltárta az akadályokat és a lehetséges megoldásokat. Az identifikált akadályok elhárítása céljából projektcsoportokat alakítottak, találkozót szerveztek és akcióterveket készítettek szakértők bevonásával. A kezdeményezés nyomán az önkormányzatok szakértőiből hálózat alakult; közösen fejlesztettek ki egy

⁸⁰ http://www.maviz.org/system/files/vizmupanorama_2013-1.pdf;
<http://www.karpataljalap.net/?q=2014/10/23/magyarorszag-segitseg-beregszaszi-viz-es-csatornamuveknek> Utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

⁸¹ <http://cbc.isig.it/the-grensmakelaar-border-mediator/> Utolsó letöltés: 2016. április 26.

⁸² <http://cbc.isig.it/the-knelpuntenoverleg-obstacles-consultation-a-joint-belgianflemishdutch-initiative/> Utolsó letöltés: 2016. május 2.

tervezési/projektmenedzsment szoftvert, valamint egy ingyenesen használható adatbázist, mely tartalmazza az önkormányzati projektek leírását⁸³. A projekt keretében a partnerek képzési szemináriumokat rendeztek abból a célból, hogy a résztvevők megtanulják felhasználni a szoftvert és az adatbázis internetes platformját.

[J49] A spanyol Galicia és a portugál Norte régiók közötti együttműködést is sokáig akadályozta az információ és a pénzügyi források hiánya. Az információhiány leküzdésére a Galicia – Norte Portugal ETT tett lépéseket, amikor a tapasztalatok cseréjét kezdte ösztönözni a régió önkormányzatai (Lalín és Cabeceiras de Basto) között, a környezetvédelem, a turizmus, a mezőgazdaság, az állattartás és a helyi gasztronómia területén. Az ETT hasonló módon kezdeményezte a Szent Jakab-út mentén fekvő Vizela és Caldas de Reis kooperációját a kultúra és a turizmus témájában; Salvaterra és Monção együttműködését az örökséggazdálkodás területén; valamint Caminha és Guarda partnerségét a fejlesztési tervek összehangolása és a Miño folyó környezeti adottságainak közös hasznosítása érdekében.⁸⁴

Ezenfelül, a települési szintű kooperáció dimenziójában elért sikerek alapozták meg a következő sikeres lépéseket a határon átívelő együttműködés terén. A 2014-2020 közötti időszakra az ETT koordinálásával a szomszédos Galicia és Norte régiókra kiterjedő turisztikai stratégia született meg.⁸⁵ Magának a stratégiának a megalkotása is társadalmi folyamat volt, mivel az érintett két régió turisztikai szakemberei aktív szerepet játszottak a közös célok megfogalmazásában. A tervezési folyamat tehát jó példa arra is, hogyan lehet a szomszédos társadalmak szereplőit az információáramlás aktoraivá tenni.

[J50] A Meuse-Rhine Euregio⁸⁶ munkacsoportként kezdte tevékenységét 1976-ban azzal a céllal, hogy segítse és menedzselje a határon átívelő együttműködést Belgium,

⁸³ <http://cbc.isig.it/sol-project-team-prepared-swat-analysis-filled-in-the-proposed-and-approved-for-financing-project-proposal-republic-of-bulgaria-republic-of-macedonia/>; <http://cbc.isig.it/issue-promotion-of-integration-on-local-and-regional-level-in-the-cross-border-region-through-the-use-of-information-technologies-and-transfer-of-knowledge/>; <http://cbc.isig.it/obst-municipalities-work-independently-for-identification-development-and-implementation-of-municipal-projects-republic-of-bulgaria-republic-of-macedonia/> Utolsó letöltés: 2016. május 3.

⁸⁴ <http://cbc.isig.it/sol-promoted-joint-cooperation/>; <http://cbc.isig.it/issue-cooperation-between-galicia-and-north-region-of-portugal/>; <http://cbc.isig.it/obst-lack-of-knowledge-or-lack-of-resources/> Utolsó letöltés: 2016. május 3.

⁸⁵ <http://cbc.isig.it/sol-promotion-of-cross-border-cooperation-by-developing-joint-actions/>; <http://cbc.isig.it/issue-strategic-common-plan-for-tourism-in-galicia-north-portugal-euroregion/>; <http://cbc.isig.it/sol-promotion-of-cross-border-cooperation-by-developing-joint-actions/> Utolsó letöltés: 2016. május 2.

⁸⁶ <http://cbc.isig.it/euregio-meuse-rhine-multilevel-cooperation-in-the-field-of-interreg-culture-spatial-planning-concertation/> Utolsó letöltés: 2016. április 26.

Németország és Hollandia szomszédos régiói között. A későbbiekben eurorégiós kereteket felvett együttműködés az egyik leginnovatívabb kezdeményezés az egész EU-ban, számos, a különböző szektorokat képviselő szereplők közötti interakciókat megkönnyítő megoldással. Ilyen például a Locator elnevezésű portál, amely a határrégió befektetési lehetőségeit és vállalkozásait jeleníti meg GIS-alapú adatbázis segítségével; vagy az innovációs alap, amelynek segítségével 13 millió euró értékű támogatást sikerült kiosztani 2012 és 2015 között a határtérség innovatív vállalkozásai számára – részben uniós támogatásból. Az eurorégió a holland Limburg tartománnyal és Maastricht várossal közösen működteti az 'Institute for Transnational and Euregional Cross-border Cooperation and Mobility' elnevezésű interdiszciplináris intézetet, amely a határtérségben élők mindennapjait megkönnyítő információs adatbázist fejlesztett ki. Az információs szolgáltatás kiterjed az adóügyekre, a nyugdíjak kérdéskörére, a szociális biztosítás, a szakképzés elismeréséhez kapcsolódó ügyekre.⁸⁷ Az intézet emellett műhelymunkákat is szervez, a három régió szereplői számára.

[J51] Az Infobest a franciaországi Elzász, a németországi Baden és Északnyugat-Svájc régiójának határon átnyúló információs és tanácsadó szolgáltatóhálózata a munkaügy területén. Az 1990-es évek eleje óta működő Infobest információs központok a Felső-Rajna térségében számos, egy másik országban munkát vállalni vagy élni szándékozó személy részére nyújtanak tematikusan sokszínű és a mindennapi életben hasznos információkat (pl. iskolai oktatás és szakképzés, házasság és család, foglalkoztatás, munkanélküliség, családtámogatás, adózás, stb.), de a vállalkozások, a civil szervezetek és a közigazgatás számára is rendelkezésre állnak. Az Infobest honlapja többek között információkat nyújt az egyes munkaügyi szabályozások közötti különbségekről, jogszabályi hivatkozásokkal, konkrét munkaügyi esetekkel, fogalom-magyarzatokkal (pl. foglalkoztatottsági jogviszony, határozatlan idejű foglalkoztatás, próbaidő, betegszabadság) kiegészítve.

A francia és német nyelven elérhető webportálon kívül négy Infobest iroda szolgálja az információnyújtást a határtérségben. Kezdetben a tevékenységeket a partnerek az Interreg program segítségével finanszírozták, de az irodák ma már nem függenek az EU-s forrásoktól. Támogatásukról több köz- és magánszférabeli, határon átnyúló mobilitásban érdekelt regionális intézmény gondoskodik (francia részről maga a francia állam is).

⁸⁷ <http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Institutes/ITEM/AboutITEM.htm>;
<http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Institutes/ITEM/Database.htm> Utolsó letöltés: 2016. május 9.

Az Infobest jogi felépítésével kapcsolatban ki kell emelni, hogy az egyes irodák nem rendelkeznek jogi személyiséggel vagy jogi státusszal, az elászi Pamina irodát leszámítva, mely a Regio Pamina eurodistrict alá tartozik. A további irodák fennmaradását két- és háromoldalú egyezmények biztosítják, beleértve az időkorlátos szerződéseket.

Hasonló kezdeményezésekkel számos határtérségben találkozhatunk Európában. Az írországi Armagh-ban működő Center of Cross-Border Studies intézet *Border People* elnevezéssel működtet információs portált. A francia és a spanyol Baszkföldön egymás mellett működő kereskedelmi kamarák közös szervezetét, amelynek küldetése, hogy megkönnyítse a vállalkozók munkáját, ha a határ túloldalán szeretnének megjeleni. Ennek megfelelően a közös kamara tevékenysége nem korlátozódik az információnyújtásra, képzéseket is szervez, és a túloldali tevékenységhez kapcsolódó adminisztratív feladatok megoldásában is közreműködik. A portugál Algarve, Alentejo és a spanyol Andalúzia 2010-ben közös tájékoztató irodát alapított azzal a küldetéssel, hogy a határon átívelő együttműködések professzionálisan kezelje, kezdeményezze, támogassa és menedzselje Spanyolország és Portugália között.⁸⁸

A dinamikusan bővülő svéd-dán munkaerőpiac szereplői számára az Øresunddirekt⁸⁹ biztosít információt és tájékoztatást a határon átívelő munkaerő-piaci körülményekről, illetve felvilágosítást ad a nemzeti jogi keretek közötti eltérésekről.

A European Transfrontier Euro-Institute Network más tagjai, mint a névadó kehl-i Euro-Institut vagy a cseh-lengyel határon működő EuroSchola nem csak információkat biztosít, hanem képzéseket is szervez a határ túloldalán befektetni, tanulni, dolgozni készülő magánszemélyek számára.

[J52] A tanulmányban utolsóként bemutatott határon átívelő együttműködés az Északi Tanács (Nordic Council of Ministers), melyet 1971-ben öt skandináv állam alapított: Dánia, Finnország, Izland, Norvégia és Svédország (három további regionális autonóm entitás is részt vesz a közös munkában: Grönland, a Feröer-szigetek és Åland). Székhelye Koppenhágában található. A tagállamokat egy-egy miniszter képviseli az évente kétszer ülésező tanácsban, amely összesen 10 szakpolitikai területen működik együtt.

⁸⁸ <http://cbc.isig.it/sol-the-set-up-of-the-cbc-office-and-later-the-euroregion-portugal-algarvealentejo-spain-andaluzia/>; <http://cbc.isig.it/issue-institutional-cross-border-cooperation-set-up-of-git-gabinete-de-iniciativas-transfronteiricas/>; <http://cbc.isig.it/obst-no-cooperation-with-real-effects-on-both-sides-portugal-algarvealentejo-spain-andaluzia/> Utolsó letöltés: 2016. május 3.

⁸⁹ <http://cbc.isig.it/oresunddirekt-a-cross-border-information-organisation/> Utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

Ezek közül a határ menti együttműködést leginkább a *Szabad Mozgás Tanácsa* segíti. Utóbbi célja, hogy évente 5-10 államok közötti akadály felszámolását mozdítsa elő. Az akadályok feltárását egy bottom-up típusú intézményrendszer biztosítja. Egyrészt minden tagállam fővárosában működik egy Hello Norden iroda, ahova bármelyik állampolgár bemehet, betelefonálhat, és elmondhatja, hogy saját napi tevékenysége során hol tapasztalt akadályokat; másrészt a már említett Øresunddirekten kívül további információs szolgálat működik a svéd-norvég határon, amely szintén rendszeres küld információt a tanács titkárságának az akadályokról. A norvég-svéd-finn közös határtérségben az ún. North Calotte határ menti szolgálat lát el hasonló funkciót.

A fenti módon összegyűjtött információk alapján a titkárság minden évben összeállít egy listát a tanács tagjainak, akik 3-5 akadályt prioritásként jelölhetnek meg. Így alakul ki az egyeztetések végére az az 5-10 akadály, amelynek a meghaladásáért az adott évben dolgoznak. Ez nem jelenti azt, hogy minden akadály meg is oldódik. A tanács javaslatokat tesz a tagállamok felé, amelyeket azok vagy megfogadnak, vagy nem. A tanács fontos szolgáltatása, hogy elemzést is készít az adott akadályról, valamint azokról a járulékos költségekről, amelyeket az akadály fennállása idéz elő. A titkárság folyamatosan frissülő monitoring adatbázissal is rendelkezik, amelyen keresztül ellenőrizni lehet, hogy melyik tagállam hogyan áll az adott probléma megoldásával. Az eredményeket éves jelentés formájában is publikálják. Összefoglalva, a modell nemcsak a demokratikus eljárásrend szempontjából mintaértékű, hanem a módszeressége miatt is. Ennek a módszerességnek az eredménye, hogy évről évre átlagosan 5 korábbi akadály tűnik el a szabad mozgás elől.

A részletesen bemutatott példákon túl számos egyéb határon átívelő együttműködés található Európában, melyek hasonlóan innovatív megközelítéseket alkalmaznak egy-egy akadály megoldása érdekében.

3. Befejezés

A tanulmány célja az volt, hogy egyfajta leltárat készítsünk már létező európai megoldásokról, jó gyakorlatokról, amelyek mintaként szolgálhatnak a magyarországi határok mentén meglévő akadályok felszámolásához.

Az elemzés nem terjed ki minden megoldásra, de elég átfogó képet biztosít ahhoz, hogy az egyes ajánlásaink megfogalmazásához megfelelő szakmai muníció álljon rendelkezésre.

A feltárt jó gyakorlatok rámutatnak, hogy milyen irányokban érdemes elindulni az egyes jogi, adminisztratív jellegű probléma megoldása érdekében; de egyben számos esetben az akadályok kezelését megkönnyítő intézményi, irányítási ötletekkel is szolgálnak.

Amint a fentiekből kiderülhetett, a megoldandó problémák rendkívül sokrétűek, megtalálható köztük

- az információhiány
- a párbeszédhiány
- a jogi és intézményi keretek közötti inkompatibilitás
- a megfelelő kompetenciák eltérő adminisztratív szintekhez sorolása
- a nyelvi kompetenciák hiánya
- esetenként az infrastruktúra hiánya stb.

Az egyes akadályok általában egy-egy konkrét ágazathoz kapcsolódnak, de előfordul, hogy egy akadály eltávolítása több releváns minisztérium bevonását is szükségessé teszi.

Ki kell emelni továbbá a megoldások helyspecifikus jellegét is. A több mint fél évszázados Benelux együttműködés keretein belül számos olyan akadályt eltávolítottak már, amelyekkel a kelet-európai országok csak a kommunizmus bukása után találkozhattak. Az együttműködés kultúrája egészen más gyakorlatot követ az északi államok között, mint Délkelet-Európában, a kölcsönös bizalom szintje is eltérő, az egyes államok kormányzási módja (centralizált - decentralizált, unitárius – föderalista) szintén különböző megoldásokat fog eredményezni, de nyilvánvaló, hogy számos, a nemzetállamok kompetenciájába tartozó kérdés esetében jelentős eltérésekkel szembesülhetünk a nemzeti szintű jogszabályok különbségeiből kifolyólag is.

A fenti korlátozó megjegyzésekre azért volt szükség, hogy lássuk: az Európa egyik országában sikeres megoldások nem szükségszerűen alkalmazhatóak Magyarországon. Hozzá kell ehhez tennünk azt is, hogy saját határaink és szomszédaink különféle státusza azt is gyakran akadályozza, hogy az összes határtérségünkre érvényes javaslatot tudjunk megfogalmazni. A jelen tanulmány éppen ezért nem úgy tekintendő, mint egy gyógyszertár, amelynek termékeit készen találjuk, hanem mint egy mintagyűjtemény, amely leginkább ötleteket adhat a saját problémáink megoldásához, de semmiképpen nem determinálja a magyar szereplők mozgását ezen a téren.

4. Felhasznált irodalom

Felhasznált tudományos irodalom

- B1. Accord cadre entre le Gouvernement de la République française et le Gouvernement de Royaume de Belgique sur la coopération sanitaire transfrontalière (2005)
- B2. AUGUSTIN, U., PANTELI, D., BUSSE, R. (2013): Radiotherapy across the border: treating Danish patients in Flensburg Malteser hospital (Germany–Denmark). In: Glinos, A. I., Wismar, M. (eds.): *Hospitals and Borders Seven case studies on cross-border collaboration and health system interactions*. World Health Organization, UK, pp. 75-92.
- B3. BECK, U. (1992): *Risk Society – Towards a New Modernity*. Sage Publications, London
- B4. BECK, U. (1999): *World Risk Society*. Polity Press, Cambridge
- B5. BOHMAN, J. (2007): *Democracy across Borders – From Dêmos to Dêmoi*. MIT Press, Massachusetts
- B6. Christoph Europa 1 Memorandum
- B7. European Territorial Cooperation: building bridges between people, (2011), European Union, Brussels
- B8. FOOTMAN, K., KNAI, C., BAETEN, R., GLONTI, K., MCKEE, M. (2014): *Cross-border health care in Europe, Policy Summary 14*. World Health Organization
- B9. GALAN, A., OLSAVSZKY, V., VLADESCU, C. (2013): Working across the Danube: Calarasi and Silistra hospitals sharing doctors (Romania–Bulgaria). In: Glinos, A. I., Wismar, M. (eds.): *Hospitals and Borders Seven case studies on cross-border collaboration and health system interactions*. World Health Organization, UK, pp. 137-154.
- B10. Gemeinsame Erklärung zur gegenseitigen anerkennung von schulischen Bildungsabschlüssen unter Berechtigungen zwischen dem Königreich der Niederlande und dem Land Nordheim-Westphalen (2010)

- B11. GLINOS, A. I., WISMAR, M. (2013): Hospitals and borders: an introduction to cross-border collaboration. In: Glinos, A. I., Wismar, M. (eds.): *Hospitals and Borders Seven case studies on cross-border collaboration and health system interactions*. World Health Organization, UK, pp. 3-10.
- B12. HELD, D. (1995): Democracy and the New World Order. In: Archibugi, D., Held, D. (eds.): *Cosmopolitan Democracy: An Agenda for a New World Order*. Polity Press, Cambridge, pp. 96-120.
- B13. Joint Declaration of the Federal Minister of Education and Research of the Federal Republic of Germany and the Minister of Education of the Kingdom of Denmark concerning the general comparability of vocational qualifications (2013)
- B14. KIASUWA, R., BAETEN, R. (2013): Strategic positioning and creative solutions: French patient flows to hospitals and polyclinics in the Belgian Ardennes (Belgium–France). In: Glinos, A. I., Wismar, M. (eds.): *Hospitals and Borders Seven case studies on cross-border collaboration and health system interactions*. World Health Organization, UK, pp. 51-74.
- B15. KOSTERA, T., BURGER, R. (2013): Regional restructuring and European involvement: the ups and downs of the Braunau-Simbach hospital collaboration (Austria-Germany). In: Glinos, A. I., Wismar, M. (eds.): *Hospitals and Borders Seven case studies on cross-border collaboration and health system interactions*. World Health Organization, UK, pp. 35-50.
- B16. LÄMSÄ, R., KESKIMÄKI, I., KOKKO, S. (2013): Official projects, grass-roots solutions: the Sami people using cross-border health services in the Teno River valley (Finland–Norway). In: Glinos, A. I., Wismar, M. (eds.): *Hospitals and Borders Seven case studies on cross-border collaboration and health system interactions*. World Health Organization, UK, pp. 93-108.
- B17. MUSCAT, A. N., GRECH, K., CACHIA, M. J., XUEREB, D. (2006): Sharing capacities – Malta and the United Kingdom. In: Rösenmeller, M., McKee, M., Baeten, R. (eds.): *Patient Mobility in the European Union: Learning from experience*. World Health Organization, UK, pp. 119-136.
- B18. Project d'arrangement administratif général relatif aux modalités d'application de l'accord-cadre entre le Gouvernement de la République française et la Gouvernement de Royaume de Belgique relatif à la coopération sanitaire transfrontalière signé le (2005)

- B19. Samarbejdsaftale på Beredskabsområdet - Kooperationsvereinbarung im Feuerwehr- und Katastrophenschutzbereich (2013)
- B20. SANJUÁN, M. J., GIL, J. (2013): One hospital for the border region: building the new Cerdanya Hospital (Spain–France). In: Glinos, A. I., Wismar, M. (eds.): *Hospitals and Borders Seven case studies on cross-border collaboration and health system interactions*. World Health Organization, UK, pp. 155-179.
- B21. SCOTT, W. J. (2000): Transboundary cooperation on Germany's Borders: Strategic regionalism through multilevel governance. *Journal of Borderlands Studies*, Vol. 15. No. 1, pp. 143-167.
- B22. Vereinbarung zwischen der Veiligheidsregio Zuid-Limburg, de Veiligheidsregio Limburg-Noord und des Kreises Heinsberg über eine enge Kooperation in den Bereichen Katastrophenschutz und Krisenbewältigung - Overeenkomst tussen de Veiligheidsregio Zuid-Limburg, de Veiligheidsregio Limburg-Noord en de Kreis Heinsberg over nauwe samenwerking op het gebied van rampenbestrijding en crisisbeheersing

Felhasznált jelentések

- B23. Building legal Provisions to Overcome Obstacles to Cross-border Cooperation, (2015b), MOT, Paris
- B24. *Expert Panel on Effective Ways of Investigating in Health: Cross-border cooperation*, 2015, (2015), European Commission, Brussels
- B25. Preparation of the Luxembourgish Presidency of the EU Council: Cross-border Cooperation: Obstacles to Overcome, (2015a), MOT, Paris
- B26. The Nordic Countries – One Workplace, One Market: A Report on Removal of Cross-border Obstacles by Special Envoy Poul Schlütter 2005, (2005)

Felhasznált internetes források

- B27. About ITEM - <http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Institutes/ITEM/AboutITEM.htm>, utolsó letöltés: 2016. május 9.
- B28. About the Cooperation - <http://www.waddensea-secretariat.org/trilateral-cooperation/about-the-cooperation>, utolsó letöltés: 2016. május 9.

- B29. Accident insurance and worksite health and safety protection in the public sector of the Meuse-Rajna Euregio - http://www.euregio.nrw.de/project-descriptions/id-329-accident_insur_worksite_public_meuse_Rajna.descr.pdf, utolsó letöltés: 2016. június 13.
- B30. Actieteam grensoverschrijdende economie en arbeid van start - <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2015/10/28/actieteam-grensoverschrijdende-economie-en-arbeid-van-start>, utolsó letöltés: 2016. május 6.
- B31. A further step towards the first European University - http://www.en.unistra.fr/index.php?id=21583&tx_ttnews%5Btt_news%5D=11355&cHash=0e8900ec3bf9236babd573fb35bc9d9e, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B32. Agreement on "Mutual aid on providing the ambulance service in the border areas" (Estonia – Latvia) - <http://cbc.isig.it/agreement-on-mutual-aid-on-providing-the-ambulance-service-in-the-border-areas-estonia-latvia/>, utolsó letöltés: 2016. április 29.
- B33. Átmeneti vízellátás, Vízműpanoráma 01, MAVÍZ - http://www.maviz.org/system/files/vizmupanorama_2013-1.pdf, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B34. Availability of digital information in the languages of the largest groups foreign jobseekers (Netherlands – Belgium – Germany) - <http://cbc.isig.it/sol-availability-of-digital-information-in-the-languages-of-the-largest-groups-foreign-jobseekers-n-b-d/>, utolsó letöltés: 2016. április 25.
- B35. Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>, utolsó letöltés: 2016. április 6.
- B36. Baarle-Hertog and Baarle-Nassau cities cooperation - <http://cbc.isig.it/baarle-hertog-and-baarle-nassau-cities-cooperation/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B37. Background to the project - <http://www.hcerdanya.eu/en/presentation/egtc-hospital-de-cerdanya/background-project>, utolsó letöltés: 2016. május 2.

- B38. Benchmarking study of crossborder Transport development in Helsinki-Tallinn vs. Öresund Region, Final report - http://www.transgovernance.eu/media/362097/bsr_transgovernance-benchmarking_study_of_cross-border_transport_development-oxford_research-task_3.6.pdf, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B39. Border: France-Italy-Monaco - <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/territories/borders/borders-in-europe/frontiere-france-italie-monaco/border-france-italy-monaco-2/>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B40. Bouches de Bonifacio international marine park - <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/territories/territory-factsheets/territories/territory/show/parc-marin-international-des-bouches-de-bonifacio/>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B41. BPOLD-BBS: Deutsche und dänische Polizisten ab sofort gemeinsam grenzüberschreitend auf Streife - <http://www.presseportal.de/blaulicht/pm/70256/2821172>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B42. Brandweerkorpsen Baarle-Hertog en Baarle-Nassau fusioneren begin 2009 - <http://www.hln.be/hln/nl/957/Binnenland/article/detail/376781/2008/08/11/Brandweerkorpsen-Baarle-Hertog-en-Baarle-Nassau-fusioneren-begin-2009.dhtml>, utolsó letöltés: 2016. szeptember 15.
- B43. Bringing people together (Netherlands – Germany – Belgium) - <http://cbc.isig.it/sol-bringing-people-together/>, utolsó letöltés: 2016. május 6.
- B44. CBC between the cities of Valga and Valka (Estonia – Latvia) - <http://cbc.isig.it/cbc-between-the-cities-of-valga-and-valka-estonia-latvia/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B45. Collegium Polonicum, Collegium Universalum – http://ec.europa.eu/regional_policy/hu/projects/poland/collegium-polonicum-collegium-universalum, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B46. Committee on Regional Development Report on the Cross Border Delegation to France and Italy 15 – 17 July 2013 (Border Region: France – Corsica, Italy – Sardinia) - http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201406/20140624AT_T85750/20140624ATT85750EN.pdf, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

- B47. Common declaration on secondary school diplomas (Netherlands – Germany – Belgium) - <http://cbc.isig.it/common-declaration-on-secondary-school-diplomas-netherlands-germany-belgium/>, utolsó letöltés: 2016. április 25.
- B48. Cooperation agreement (Flanders, Belgium and Netherlands) - <http://cbc.isig.it/sol-cooperation-agreement-flanders-and-netherlands/>, utolsó letöltés: 2016. április 27.
- B49. Cooperation between local public transports (Sweden, Finland) - <http://cbc.isig.it/common-timetable-for-local-public-transports-swede-finland/>, utolsó letöltés: 2016. május 9.
- B50. Cooperation Body Welfare for Elder People between the municipalities of Terneuzen and Assenede - <http://cbc.isig.it/cooperation-body-welfare-for-elder-people-between-the-municipalities-of-terneuzen-and-assenede/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B51. Coordination in transport timetabling and infrastructures (Germany – Poland) - <http://cbc.isig.it/coordination-in-transport-timetabling-and-infrastructures-germany-poland/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B52. Cross-border cooperation in the Meuse-Rajna Euregio to decrease risky behaviour in adolescents / Risicogedrag adolescenten (Germany, the Netherlands, Belgium) - http://www.euregio.nrw.de/project-descriptions/details/id-153-risicogedrag_adolescenten_details.pdf, utolsó letöltés: 2016. június 13.
- B53. Cross border employees need informations (Netherlands – Germany – Belgium) - <http://cbc.isig.it/obst-cross-border-employees-need-informations/>, utolsó letöltés: 2016. május 9.
- B54. Create cross-border train traffic between Netherlands and Germany - <http://cbc.isig.it/issue-create-cross-border-train-traffic-between-holland-and-germany/> <http://cbc.isig.it/obst-vacuum-of-train-traffic/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B55. Cross Border Cooperation after 2013 - regional answers on current European challenges - http://www.aebr.eu/en/pdf/winner_2009_en.pdf, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B56. Cross-border doctorates - <http://www.uni-gr.eu/en/doctorates-research/cross-border-doctorates.html>, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

- B57. Cross-border movement of emergency medical services (Valka, Latvia – Valga, Estonia) - <http://cbc.isig.it/cross-border-movement-of-emergency-medical-services-valka-latvia-valga-estonia/>, utolsó letöltés: 2016. május 2.
- B58. Cross-border workers are frequently confronted with additional formalities and they need to provide information - <http://cbc.isig.it/issue-cross-border-workers-are-frequently-confronted-with-additional-formalities-and-they-need-to-provide-information/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B59. Dansk-tysk politisamarbejde skal presse omrejsende kriminelle - <http://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2014/dansk-tysk-politisamarbejde-skal-presse-omrejsende-kriminelle>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 1.
- B60. Database - <http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Institutes/ITEM/Database.htm>, utolsó letöltés: 2016. május 9.
- B61. Develop for Vocational Training a similar process as the Higher Education on both sides of the border (Galicia, Spain – North Region, Portugal) - <http://cbc.isig.it/sol-develop-for-vocational-training-a-similar-process-as-the-higher-education-on-both-sides-of-the-border/>, utolsó letöltés: 2016. május 2.
- B62. Development of a digital service site (Netherlands – Germany – Belgium) - <http://cbc.isig.it/sol-development-of-a-digital-service-site/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B63. Difficulties in prematurely acknowledge diplomas of students moving from border nations (Netherlands – Germany – Belgium) - <http://cbc.isig.it/difficulties-in-prematurely-acknowledge-diplomas-of-students-moving-from-border-nations-netherlands-germany-belgium/>, utolsó letöltés: 2016. április 25.
- B64. Durchbruch an der Grenze: Polizei startet heute die deutsch-dänische Streife - <http://www.shz.de/regionales/schleswig-holstein/meldungen/durchbruch-an-der-grenze-polizei-startet-heute-die-deutsch-daenische-streife-id7575351.html>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B65. Economic and financial crisis is hindering entrepreneurship (Galicia, Spain – North region Portugal)- <http://cbc.isig.it/obst-economic-and-financial-crisis-is-hindering-entrepreneurship/>, utolsó letöltés: 2016. április 25.

- B66. Economic contributions by partners (Netherlands – Germany) - <http://cbc.isig.it/economic-contributions-by-partners-netherlands-germany/>, utolsó letöltés: 2016. május 2.
- B67. Electrical speedtramway connection between the Flemish city of Hasselt and the Dutch city of Maastricht - <http://cbc.isig.it/issue-electrical-speedtramway-connection-between-the-flemish-city-of-hasselt-and-the-dutch-city-of-maastricht/>, utolsó letöltés: 2016. május 2.
- B68. EGRONET - Cross-border local public transport system - <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/projects/projects/project/show/egronet-cross-border-local-public-transport-system/>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 3.
EMR2020: A future strategy for the Euregio Meuse-Rajna - [http://www.eurometropolis.eu/fileadmin/user_upload/Evenements/Opportunit es territoriales/Strategie Euregio 2020 EN.pdf](http://www.eurometropolis.eu/fileadmin/user_upload/Evenements/Opportunit es territoriales/Strategie_Euregio_2020_EN.pdf), utolsó letöltés: 2016. június 13.
- B69. Eucor - The European Campus - <http://www.eucor-uni.org/en/eucor-european-campus>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B70. EUMED: Cross-border emergency medical assistance in the Meuse-Rajna Euroregion - <http://www.euregio.nrw.de/project-descriptions/posters/id-326-eumed.poster.pdf>, utolsó letöltés: 2016. június 13.
- B71. Euregio Meuse-Rajna: multilevel cooperation in the field of INTERREG, culture, spatial planning concertation - <http://cbc.isig.it/euregio-meuse-Rajna-multilevel-cooperation-in-the-field-of-interreg-culture-spatial-planning-concertation/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B72. Euregio Scheldemond: interprovincial cooperation in the field of disaster management, INTERREG, spatial planning, education - <http://cbc.isig.it/euregio-scheldemond-interprovincial-cooperation-in-the-field-of-disaster-management-interreg-spatial-planning-education/>, utolsó letöltés: 2016. május 2.
EURES-Network provides information, advice and services in the Netherlands - <http://cbc.isig.it/issue-eures-network-provides-information-advice-and-services-in-the-netherlands/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B73. Eurocity Chaves-Verin - <http://cbc.isig.it/issue-eurocity-chaves-verin/>, utolsó letöltés: 2016. május 2.

- B74. EUROCORES – Technical and administrative obstacles (Denmark – Sweden) - <http://cbc.isig.it/eurocores-technical-and-administrative-obstacles-denmark-sweden/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B75. EuroAirport Basel-Mulhouse – <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/projects/projects/project/show/leuroairport-bale-mulhouse/>, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B76. Establishment of Region Sønderjylland Schleswig (RSS) – (Denmark & Germany) - <http://cbc.isig.it/establishment-of-region-sonderjylland-schleswig-rss-denmark-germany/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B77. Exchange of job vacancies and standard/ uniform CV (Flanders, Belgium and Netherlands) - <http://cbc.isig.it/sol-exchange-of-job-vacancies-and-standard-uniform-flanders-and-netherlands/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B78. Furthering lasting cooperation between Dutch regions and German and Belgian provinces - <http://cbc.isig.it/issue/>, utolsó letöltés: 2016. május 6.
- B79. German-French kindergarten (Germany – France) - <http://cbc.isig.it/german-french-kindergarten-germany-france/>, utolsó letöltés: 2016. április 28.
- B80. "Gränsependeln" transports network (Sweden, Norway) - <http://cbc.isig.it/gransependeln-transport-network-sweden-norway/>, utolsó letöltés: 2016. május 9.
- B81. <http://www.grensinfo.nl/gip/nl/index.jsp>
- B82. GNP-EGTC's initiative to foster cross-border entrepreneurship - <http://cbc.isig.it/issue-gnp-egtcs-initiative-to-foster-cross-border-entrepreneurship/>, utolsó letöltés: 2016. április 25.
- B83. Gorica mestni linijski prevoz - <http://www.aptgorizia.it/ProxyVFS.axd/APT-Orario-urbano-Gorizia-Inverno-2012-2013.pdf?rnode=13651&stream=allegato2%7corig&ext=.pdf>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B84. Gorizia-Nova Gorica - <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/territories/cross-border-conurbations/gorizia-nova-gorica/gorizia-novagorica-2/>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.

- B85. Haparanda-Tornio Welcome - <http://www.haparanda.se/download/18.4c3d66cd13b6ad043ec1c/1354709136433/Welcome.pdf>, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B86. Haparanda-Tornio: Projets emblématiques - <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/territories/cross-border-conurbations/haparanda-tornio/haparando-tornio-4/>, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B87. Haparanda-Tornio: The move to cross-border cooperation - <http://www.espaces-transfrontaliers.org/en/resources/territories/cross-border-conurbations/haparanda-tornio/haparando-tornio-2/>, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B88. Handicap in the process of recognition of Vocational Training (VT) certificates between Galicia and the north region of Portugal - <http://cbc.isig.it/obst-handicap-in-the-process-of-recognition-of-vocational-training-vt-certificates-between-galicia-and-the-north-region-of-portugal/>, utolsó letöltés: 2016. május 2.
- B89. Institutional cross-border cooperation: set up of GIT Gabinete de Iniciativas Transfronteiriças - <http://cbc.isig.it/issue-institutional-cross-border-cooperation-set-up-of-git-gabinete-de-iniciativas-transfronteiricas/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B90. Interview of Mr. Pierre GHIONGA, President of the Environmental Office of Corsica - <http://www.medpan.org/ennews/-/blogs/interview-of-mr-pierre-ghionga-president-of-the-environmental-office-of-corsica>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B91. Joint health care facilities (SP – PT) - <http://cbc.isig.it/sol-joint-health-care-facilities-sp-pt/>, utolsó letöltés: 2016. április 27.
- B92. Joint train service system (Sweden, Denmark) - <http://cbc.isig.it/joint-train-service-system-sweden-denmark/>, utolsó letöltés: 2016. május 9.
- B93. Kupa river local authorities cooperation in environmental and tourism related projects (Croatia) - <http://cbc.isig.it/kupa-river-local-authorities-cooperation-in-environmental-and-tourism-related-projects-croatia/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.

- B94. La ligne à grande vitesse Perpignan – Figueras -
http://www.eiffage.com/projets-acheves/lgv;%20http://www.eiffagetravauxpublics.com/files/live/sites/eiffagetravauxpublics/files/1_eiffagetravauxpublics/publications/la_voie/la_voie_13.pdf,
utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B95. Labour market mobility in the euroregion Galicia – Norte Portugal
<http://cbc.isig.it/issue-labour-market-mobility-in-the-euroregion-galicia-norte-portugal/>, utolsó letöltés: 2016. május 9.
- B96. Lack of information and recognition of degrees (Flanders, Belgium and Netherlands) - <http://cbc.isig.it/obst-lack-of-information-and-recognition-of-degrees-flanders-and-netherlands/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B97. Lack of knowledge or lack of resources (Galicia, Spain – North Region, Portugal) - <http://cbc.isig.it/obst-lack-of-knowledge-or-lack-of-resources/>,
utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B98. Language barriers (Netherlands – Belgium – Germany) - <http://cbc.isig.it/obst-language-barriers-n-b-d/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B99. Legal and administrative barriers (SP – PT) - <http://cbc.isig.it/obst-legal-and-administrative-barriers-sp-pt/>, utolsó letöltés: 2016. április 27.
- B100. Lubuskie/ Efforts to transform the Collegium Polonicum into a Polish-German faculty - <http://scienceinpoland.pap.pl/en/news/news,405870,lubuskie-efforts-to-transform-the-collegium-polonicum-into-a-polish-german-faculty.html>,
utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B101. Magyarországi segítség a beregszászi víz- és csatornaműveknek -
<http://www.karpataljalap.net/?q=2014/10/23/magyarorszagi-segitseg-beregszaszi-viz-es-csatornamuveknek>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
Making European integration come true -
http://www.interregemr.eu/site_en/infomaterial/Broschuere_interreg_en_2005_11_17.pdf , utolsó letöltés: 2016. június 13.
- B102. Meetings between competent high officials (Slovenia – Croatia) -
<http://cbc.isig.it/meetings-between-competent-high-officials-slovenia-croatia/>,
utolsó letöltés: 2016. április 25. Mindset of the people involved (Netherlands – Germany – Belgium) - <http://cbc.isig.it/obst-mindset-of-the-people-involved/>,
utolsó letöltés: 2016. május 6.

- B103. Municipalities work independently for identification, development and implementation of municipal projects (Republic of Bulgaria – FYROM) - <http://cbc.isig.it/obst-municipalities-work-independently-for-identification-development-and-implementation-of-municipal-projects-republic-of-bulgaria-republic-of-macedonia/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B104. National digital portal provides information about living and working in the Netherlands, Germany and Belgium - <http://cbc.isig.it/issue-2/>, utolsó letöltés: 2016. május 6.
- B105. No adequate public transport links between Hasselt and Maastricht (Flanders, Belgium and Netherlands) - <http://cbc.isig.it/obst-no-adequate-public-transport-links-between-hasselt-and-maastricht-flanders-and-netherlands/>, utolsó letöltés: 2016. április 28.
- B106. No cooperation with real effects on both sides (Portugal, Algarve/Alentejo – Spain, Andaluzia) - <http://cbc.isig.it/obst-no-cooperation-with-real-effects-on-both-sides-portugal-algarvealentejo-spain-andaluzia/>, utolsó letöltés: 2016. április 27.
- B107. Obstacles within the Wadden Sea Cooperation Agreement (Denmark – Germany – Netherlands) - <http://cbc.isig.it/obstacles-within-the-wadden-sea-cooperation-agreement-denmark-germany-netherlands/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B108. Oresund Bridge – Half-Tunnel, Half-Bridge and a Bonus Artificial Island - <http://www.autoevolution.com/news/oresund-bridge-half-tunnel-half-bridge-and-a-bonus-artificial-island-41655.html>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B109. Organisational structure - <http://www.uni-gr.eu/en/about-us/structure.html>, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B110. Øresunddirekt: a cross-border information organisation - <http://cbc.isig.it/oresunddirekt-a-cross-border-information-organisation/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B111. Øresund Science Region - http://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/best-practices/sweden/1369, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

- B112. University of the Greater Region – UniGR - http://wwen.uni.lu/international/university_of_the_greater_region_unigr, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B113. [Practices for improving performance in disaster/emergency management \(Croatia\)](http://cbc.isig.it/practices-for-improving-performance-in-disasteremergency-management-croatia/) - <http://cbc.isig.it/practices-for-improving-performance-in-disasteremergency-management-croatia/>, utolsó letöltés: 2016. április 28.
- B114. Présentation de la ligne ferroviaire internationale entre Perpignan et Figueras - <http://www.developpement-durable.gouv.fr/Presentation-de-la-ligne.html>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B115. Přeshraniční setkání - <http://egronet.de/cz/servis/egronet.html>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 3.
- B116. [Processing information on an international level \(Netherlands – Germany – Belgium\)](http://cbc.isig.it/obst-processing-information-on-an-international-level/) - <http://cbc.isig.it/obst-processing-information-on-an-international-level/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B117. [Promoted joint cooperation \(Galicia, Spain – North Region, Portugal\)](http://cbc.isig.it/sol-promoted-joint-cooperation/) - <http://cbc.isig.it/sol-promoted-joint-cooperation/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B118. [Promotion of cross-border cooperation by developing joint actions \(Galicia, Spain – North Region, Portugal\)](http://cbc.isig.it/sol-promotion-of-cross-border-cooperation-by-developing-joint-actions/) - <http://cbc.isig.it/sol-promotion-of-cross-border-cooperation-by-developing-joint-actions/>, utolsó letöltés: 2016. május 2.
- B119. [Promotion of integration on local and regional level in the cross-border region through the use of information technologies and transfer of knowledge](http://cbc.isig.it/issue-promotion-of-integration-on-local-and-regional-level-in-the-cross-border-region-through-the-use-of-information-technologies-and-transfer-of-knowledge/) - <http://cbc.isig.it/issue-promotion-of-integration-on-local-and-regional-level-in-the-cross-border-region-through-the-use-of-information-technologies-and-transfer-of-knowledge/>, utolsó letöltés: 2016. május 2.
- B120. Quality Circle of Hospitals in the Euregio Meuse - Rajna - http://www.euregio.nrw.de/project-descriptions/id-157-quality_circle_hosp_meuse_Rajna.descr.pdf, utolsó letöltés: 2016. június 13.

- B121. Realization of a series of annual seminars regarding the promotion and funding of cross-border enterprise initiatives (Galicia, Spain – North region Portugal) - <http://cbc.isig.it/sol-realization-of-a-series-of-annual-seminars-regarding-the-promotion-and-funding-of-cross-border-enterprise-initiatives/>, utolsó letöltés: 2016. április 25.
- B122. Solutions for better management of Wadden Sea Cooperation Agreement (Denmark – Germany – Netherlands) - <http://cbc.isig.it/solutions-for-better-management-of-wadden-sea-cooperation-agreement-denmark-germany-netherlands/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B123. Strait of Bonifacio: Corsican Environment Office, Province of Sassari and National Park of Maddalena Arcipelago – <http://www.nostraproject.eu/Partnership/Strait-of-Bonifacio>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B124. Strategic Common Plan for Tourism in Galicia North Portugal Euroregion - <http://cbc.isig.it/issue-strategic-common-plan-for-tourism-in-galicia-north-portugal-euroregion/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B125. Swedish border controls hit Øresund bridge commuters as well as refugees - <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/04/swedish-border-controls-oresund-bridge-commuters-refugees>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B126. Sweden drops a barrier across the huge bridge that links it to Denmark - <http://www.economist.com/news/europe/21685275-stop-migrants-border-controls-are-instituted-oresund-bridge-copenhagen>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B127. SWOT analysis (Republic of Bulgaria – FYROM) - <http://cbc.isig.it/sol-project-team-prepared-swat-analysis-filled-in-the-proposed-and-approved-for-financing-project-proposal-republic-of-bulgaria-republic-of-macedonia/>, utolsó letöltés: 2016. április 27.
- B128. Telemedicine Pomerania improves healthcare in sparsely populated regions - http://ec.europa.eu/regional_policy/lv/projects/germany/telemedicine-pomerania-improves-healthcare-in-sparsely-populated-regions, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B129. The first benefits for UGR students - https://www.ulg.ac.be/cms/c_554584/en/the-first-benefits-for-ugr-students, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.

- B130. The “Grensmakelaar” (= Border Mediator) - <http://cbc.isig.it/the-grensmakelaar-border-mediator/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B131. The “Knelpuntenoverleg” (Obstacles Consultation): A joint Belgian/Flemish/Dutch initiative - <http://cbc.isig.it/the-knelpuntenoverleg-obstacles-consultation-a-joint-belgianflemishdutch-initiative/>, utolsó letöltés: 2016. május 2.
- B132. The set up of the CBC office and later the Euroregion (Portugal, Algarve/Alentejo – Spain, Andaluzia) - <http://cbc.isig.it/sol-the-set-up-of-the-cbc-office-and-later-the-euroregion-portugal-algarvealentejo-spain-andaluzia/>, utolsó letöltés: 2016. május 3.
- B133. The Trilateral Wadden Sea Cooperation (Denmark – Germany – Netherlands) - <http://cbc.isig.it/the-trilateral-wadden-sea-cooperation/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B134. Thinking Knows No Boundaries - <http://www.eucor.uni.org/en/2016/05/11/thinking-knows-no-boundaries>, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.
- B135. Tornio-Haparanda – a Unique Result of City Twinning - <http://www.rha.is/static/files/NRF/OpenAssemblies/Oulu2006/haparandatornio-presentation.pdf>, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B136. UGR - University of the Greater Region - http://progressima.eu/fileadmin/uni-gr/downloads/Presentation_UGR.pdf, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B137. Vacuum of train traffic (Netherlands – Germany) - <http://cbc.isig.it/obst-vacuum-of-train-traffic/>, utolsó letöltés: 2016. április 26.
- B138. Welcome to the website of the Chambers of Commerce in the Meuse-Rajna Region - <http://www.euregiochambers.eu/>, utolsó letöltés: 2016. június 13.
- B139. Willkommen, Witamy, Välkommen, Welcome - <http://www.telepom.eu/en/index0.html>, utolsó letöltés: 2016. szeptember 13.
- B140. Working Group for fostering and removing obstacles to international mobility in education (Croatia) - <http://cbc.isig.it/working-group-for-fostering-and-removing-obstacles-to-international-mobility-in-education-croatia/>, utolsó letöltés: 2016. május 2.

- B141. 2014. évi XLVI. törvény a Magyarország Kormánya és a Szlovák Köztársaság Kormánya között a két ország közös államhatárán, Abaújvár és Kechnec (Kenyhec) települések közötti közúti Hernád-híd és a csatlakozó utak megépítéséről szóló Megállapodás kihirdetéséről - http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1400046.TV, utolsó letöltés: 2016. augusztus 4.